

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijos

Baigiamasis magistro studijų projektas

Jolita Pavlovskienė

Projekto autorė

Doc. dr. Aldona Augustinienė

Vadovė

Kaunas, 2023

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijos

Baigiamasis magistro studijų projektas

Edukologija (6211MX020)

Jolita Pavlovskienė

Projekto autorė

Doc. dr. Aldona Augustinienė

Vadovė

Doc. dr. Berita Simonaitienė

Recenzentė

Kaunas, 2024

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Jolita Pavlovskienė

Pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijos

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad:

1. baigiamąjį projektą parengiau savarankiškai ir sąžiningai, nepažeisdama(s) kitų asmenų autoriaus ar kitų teisių, laikydamasi(s) Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatų, Kauno technologijos universiteto (toliau – Universitetas) intelektualinės nuosavybės valdymo ir perdavimo nuostatų bei Universiteto akademinės etikos kodekse nustatytų etikos reikalavimų;
2. baigiamajame projekte visi pateikti duomenys ir tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti teisėtai, nei viena šio projekto dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar elektroninių šaltinių, visos baigiamąjo projekto tekste pateiktos citatos ir nuorodos yra nurodytos literatūros sąrašė;
3. įstatymų nenumatytų piniginių sumų už baigiamąjį projektą ar jo dalis niekam nesu mokėjęs (-usi);
4. suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo ar kitų asmenų teisių pažeidimo faktui, man bus taikomos akademinės nuobaudos pagal Universitete galiojančią tvarką ir būsiu pašalinta(s) iš Universiteto, o baigiamasis projektas gali būti pateiktas Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybai nagrinėjant galimą akademinės etikos pažeidimą.

Jolita Pavlovskienė

Patvirtinta elektroniniu būdu

Pavlovskienė, Jolita. Pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijos. Magistro studijų baigiamasis projektas / vadovė doc. dr. Aldona Augustinienė; Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypčių grupė): Ugdymo mokslai (M02).

Reikšminiai žodžiai: pradinių klasių mokiniai, mokomasis klausymas, klausymo anglų kalba sunkumai, klausymo sunkumų įveikos strategijos.

Kaunas, 2024, 65 p.

Santrauka

Baigiamajame magistro darbe yra analizuojamas pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba užduočių atlikimo procesas. Ilgą laiką klausymas nebuvo laikomas atskiru, savarankišku kalbos įgūdžiu. Tačiau dėl mokymosi proceso mokyklose orientavimo į praktinį užsienio kalbos mokėjimą, klausymo problema vis labiau atkreipia mokytojų bei mokslinių tyrėjų dėmesį. Be to, nauja mokslo šaka – neuromokslas – pateikė įrodymų, kad klausymas yra aktyvus procesas, kurio metu intensyviai vyksta psichiniai ir neurologiniai procesai. Veiksmingas klausymo įgūdžio lavinimas neįmanomas neįvertinus ir nelavinant sudėtinių klausymo proceso dalių – gebėjimo gauti informaciją, ją išsiminti, suprasti bei teisingai interpretuoti. Neuromokslininkų (Madua, 2022, Gow 2020) išvalgomis yra tvirtinama, kad mokymo procesas turi atitikti atitinkamo amžiaus žmogaus smegenų veiklos ritmą, o žinant svarbius faktus apie smegenų funkcionavimą, galima sukurti atitinkamas priemones bei metodus, padedančius pasiekti geresnių mokymosi rezultatų. Neuromokslininkų tyrimai taip pat gali labai padėti mokytojams atsižvelgti į mokymo aspektus, kurie palengvina mokymo(si) procesą. Tyrimų neurologijos srityje išvados (Madua, 2022, Li, Gow, Zhou, 2020) suteikia išvalgų gerai praktikai, ką ir kaip galima keisti ugdymo procese kuriant veiksmingesnes mokymo strategijas bei metodologijas. Naujos neuromokslų žiniomis grįstos pedagoginės praktikos – neurodidaktikos – susiformavimas skatina kurti naujas mokymosi metodologijas, grįstas smegenų veiklos ypatumais. Tiek gimtosios, tiek užsienio kalbos mokomės girdėdami kalbą, todėl klausymo supratimo sunkumai sudaro didelį barjerą sėkmingo kalbos mokymosi procese (Madua, 2022, Liet al., 2020). Kadangi vaiko amžius nuo 8 iki 10 metų yra išskirtinis fiziologinės raidos aspektu – šiuo laikotarpiu vyksta reikšmingi dėmesio raidos pokyčiai, intensyviai vystosi visos dėmesio sukaupimo savybės, ypač greitai didėja dėmesio koncentravimas, jo stabilumas, vystosi daug užduočių atlikimo vienu metu įgūdžiai, smarkiai pakinta vaiko atmintis – jis yra tinkamiausias pradedant mokytis kalbos. Pradinis užsienio kalbos mokymosi etapas yra pats svarbiausias, nes būtent ankstyvoje mokymosi stadijoje mokiniai turėtų išsiugdyti pagrindinius klausymo įgūdžius, kuriuos, siekiant sėkmingai išmokti kalbą, reikėtų tobulinti per visą klausymosi įsisavinimo laikotarpį (Jyoti, 2020). Yra atlikta daug tyrimų klausymo sunkumų ir jų įveikos srityje su suaugusiais studentais, tačiau Lietuvoje gyvenančių pradinių klasių mokinių klausymo supratimo sunkumai dar mažai tyrinėti. Tyrime keliami **probleminiai klausimai**: su kokiais sunkumais susiduria pradinių klasių mokiniai atlikdami klausymo užduotis ir kokios ankstyvojo anglų kalbos mokymo(si) strategijos gali padėti pradinių klasių mokiniams įveikti klausymo sunkumus, koks strategijų modelis gali padėti pradinių klasių mokiniams įveikti mokomojo klausymo sunkumus ir koks yra tyrimo metu sukurto kontekstinio klausymo sunkumų įveikos modelio poveikis pradinių klasių mokinių klausymo užduočių rezultatams. Darbe pristatomo **tyrimo objektas** – pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba sunkumai ir strategijos. **Tyrimo tikslas** – nustatyti pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo

anglų kalba sunkumų įveikos strategijas ir jų veiksmingumą. **Tyrimo uždaviniai:** 1) apžvelgti pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumus bei jų įveikos strategijas; 2) pagrįsti pradinių klasių mokinių kontekstinio mokomojo klausymo anglų kalba tyrimo metodologiją; 3) empiriškai pagrįsti pradinių klasių mokinių kontekstinį mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelį. Kokybiniam empiriniam tyrimui buvo pasirinktas kvaziekperimento dizainas. Duomenys tyrimui buvo renkami pedagoginės veiklos stebėjimo metu ir apklausiant mokinius iš dalies struktūruotu interviu. Tyrimo duomenys analizuoti kokybinės turinio analizės metodu. **Tyrimo imtis** – tikslinė kriterinė, dvylika pradinių klasių mokinių. Tyrimo imtis buvo sudaryta netikimybinio būdu. Tyrimo instrumentai buvo klausimynas ir tyrėjo dienoraštis. Pirmoje magistro projekto dalyje apžvelgiami moksliniai tyrimai mokomojo klausymo sunkumų bei jų įveikos strategijų srityje, nustatyti klausymo supratimo sunkumai mokant atlikti mokomojo klausymo anglų kalba užduotis. Antroje darbo dalyje pagrindžiama tyrimo metodologija, duomenų rinkimo bei analizės būdai, tyrimo imties charakteristika, instrumentai ir aplinka, aptariami tyrimo etikos principai. Trečiojoje darbo dalyje sukonstruojamas kontekstinis neurodidaktikos principais pagrįstas pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis, pateikiami tyrimo rezultatai bei tyrimo rezultatų diskusija, išvados ir rekomendacijos mokytojams bei tyrėjams. Tyrimo metu nustatyti dėl fonologinių lietuvių ir anglų kalbų skirtumų patiriami kalbiniai, kognityviniai – tikimybinis prognozavimas, išgirsto teksto įsiminimas, dėmesio valdymas bei emocinio atsparumo sunkumai, sukurtas, empiriškai pagrįstas pradinių klasių mokinių kontekstinis mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų taikymo modelis. Atliktas kokybinis tyrimas atskleidė kontekstinio pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų taikymo modelio privalumus. Tyrimo rezultatai parodė kalbinių sunkumų įveikos užduočių bei neurodidaktikos principais paremtų veiklų veiksmingumą; jų pagrindu buvo parengtos rekomendacijos mokytojams dėl mokomojo klausymo anglų kalba įgūdžio lavinimo ir bei klausymo sunkumų įveikos strategijų taikymo pradinių klasių mokiniams.

Pavlovskienė, Jolita. Strategies for Coping with Educational Listening Difficulties in English to Elementary School Students. Master's Final Degree Project / supervisor assoc. prof. dr. Aldona Augustinienė; Faculty of Social Sciences, Arts and Humanity, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): Educational sciences (M02).

Keywords: primary school students, educational listening, listening difficulties in English language, strategies for overcoming listening difficulties.

Kaunas, 2024. 65 p.

Summary

The final master's thesis analyzes the process of performing English listening tasks of elementary school students. For a long time, listening was not considered a separate, independent language skill. However, due to the focus of the learning process in schools on the practical learning of a foreign language, the problem of listening increasingly attracts the attention of teachers and scientific researchers. In addition, a new branch of science – neuroscience - has provided evidence that listening is an active process that involves intense mental and neurological processes. Effective training of the listening skill is impossible without evaluating and training the components of the listening process - the ability to receive information, memorize it, understand it and correctly interpret it. According to the insights of neuroscientists (Madua, 2022, Gow 2020), it is asserted that the teaching process must conform to the rhythm of the brain activity of a person of the appropriate age, and by knowing important facts about the functioning of the brain, it is possible to create appropriate tools and methods that help to achieve better learning results. Researches performed by neuroscientists can also greatly assist teachers in considering aspects of instruction that facilitate the learning process. Findings from research in the field of neuroscience (Madua, 2022, Li et al, 2020) provide insights into good practice, what and how can be changed in the educational process by creating more effective teaching strategies and methodologies. The formation of a new pedagogical practice based on the knowledge of neuroscience - neurodidactics - encourages the creation of new learning methodologies based on the peculiarities of brain activity. Both native and foreign languages are learned by listening to the speech, so listening comprehension difficulties constitute a major barrier in the process of successful language learning (Li, et al., 2020). Since the age of a child from 8 to 10 years is exceptional in terms of physiological development - during this period, significant changes in the development of attention proceed, all attention-gathering qualities develop intensively, concentration of attention increases very quickly, its stability, the skills of multitasking develop, the child's memory changes significantly – this period is the most suitable for starting to learn a language. The initial stage of learning a foreign language is the most important, since it is at the early stage of learning that students should develop basic listening skills, which should be developed throughout the entire period of listening acquisition in order to learn the language successfully (Jyoti, 2020). Many studies have been conducted in the field of listening difficulties and their overcoming with adult students, but the listening comprehension difficulties of elementary school students living in Lithuania have not been studied yet. The following questions have been stated in a study: what difficulties do elementary school students face while performing listening tasks and what early English language teaching/learning strategies can help elementary school students to overcome listening difficulties, what model of strategies can help elementary school students to overcome educational listening difficulties, and what is the effect of the developed during the study contextual model of coping with

listening difficulties on the results of elementary school students' listening tasks. The object of the study presented in the paper is the difficulties and strategies of listening in English for elementary school students. The purpose of the study is to determine the strategies for overcoming the difficulties of educational listening in English language for elementary school students and their effectiveness. Study objectives are the following: 1) to review the difficulties of educational listening in English for elementary school students and their overcoming strategies; 2) to justify the study methodology of contextual educational listening in English language for elementary school students; 3) to empirically justify the contextual model of overcoming the difficulties of educational listening in English language for elementary school students. A quasi-experimental design was chosen for the qualitative empirical study. Data for the study were collected during the observation of pedagogical activities and by interviewing students in a semi-structured interview. The study data was analyzed by using the qualitative content analysis method. The study sample is a target criterion, twelve primary school students. The study sample was drawn using a non-probability method. The study instruments were a questionnaire and a researcher's diary. The first part of the master's thesis reviews a scientific study in the field of educational listening difficulties and strategies for overcoming them, identified listening comprehension difficulties in teaching while performing educational listening tasks in English language. The second part of the paper justifies the study methodology, methods of data collection and analysis, characteristics of the research sample, instruments and environment, and discusses the principles of study ethics. In the third part of the paper, a contextual model of overcoming difficulties in the English language for elementary school students based on the principles of neurodidactics is constructed, study results and a discussion of research results, conclusions and recommendations for teachers and researchers are presented. In the course of the study, linguistic difficulties experienced due to the phonological differences between Lithuanian and English languages were determined as well as cognitive - probabilistic prediction, memorization of the heard text, attention control and emotional resilience were determined, and an empirically based model of the application of strategies for overcoming the difficulties of educational listening in English language for elementary school students was created. The conducted qualitative study revealed the advantages of the contextual model of overcoming difficulties in the educational listening in English language for elementary school students. The results of the study showed the effectiveness of tasks for overcoming language difficulties and activities based on the principles of neurodidactics; on their basis, recommendations were prepared for teachers regarding the development of the skill of educational listening in English language and the application of strategies to overcome listening difficulties for elementary school students.

Turinys

Lentelių sąrašas.....	9
Paveikslų sąrašas	10
Terminų sąrašas	11
Įvadas.....	12
1. Teorinis pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų taikymo modelis	6
1.1. Klausymo anglų kalba sunkumų ir jų įveikos tyrimų apžvalga	16
1.2. Pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų tyrimų apžvalga.	21
1.3. Kontekstinio pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelio pagrindimas neurodidaktikos principais.....	24
2. Pradinių klasių mokinių kontekstinio mokomojo klausymo anglų kalba tyrimo metodologija ...	30
2.1. Kvaziekperimento dizainas, duomenų rinkimo ir analizės metodai bei instrumentai	30
2.2. Tyrimo imties charakteristikos	33
2.3. Tyrimo aplinka, etikos principai ir ribotumai	36
3. Pradinių klasių mokinių kontekstinio mokomojo klausymo anglų kalba modelio veiksmingumo tyrimo rezultatai.....	38
3.1. Mokomojo klausymo anglų kalba užduočių analizės rezultatai.....	38
3.2. Klausymo užduočių atlikimo rezultatai	40
3.3. Stebėjimo rezultatai.....	45
3.4. Interviu rezultatai	49
3.5. Tyrimo rezultatų diskusija	53
Išvados.....	58
Rekomendacijos	60
Literatūros sąrašas	61
Informacijos šaltinių sąrašas.....	64
Priedai.....	65
1 priedas. Iš dalies struktūruoto interviu anketa	65
2 priedas. Sutikimas dėl vaiko dalyvavimo tyrime	67
3 priedas. Kontrolinės klausymo supratimo vertinimo užduotys	68
4 priedas. Kontekstinio modelio klausymo įgūdžio lavinimo užduotys	69
5 priedas. Tikslinės klausymo supratimo vertinimo užduotys	73
6 priedas. Edukacinio eksperimento stebėjimo užrašai	74

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Pagrindiniai klausymo sunkumai ir jų įveikimui reikalingos kompetencijos	27
2 lentelė. Neurodidaktikos principų pritaikymas klausymo įgūdžio lavinimo užduotims atlikti.....	27
3 lentelė. Tyrimo dalyvių amžius ir anglų kalbos mokymosi metai	33
4 lentelė. Tyrimo dalyvių suskirstymas ir užduočių atlikimo planas	34
5 lentelė. Pradinių klasių mokomojoje literatūroje pateikiamos klausymo užduotys	38
6 lentelė. 1-os ir 2-os grupių kontrolinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymai	40
7 lentelė. 1-os ir 2-os grupių kontrolinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymų suvestinė	41
8 lentelė. 1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymai	42
9 lentelė. 1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymų suvestinė	42
10 lentelė. 1-os grupės kontekstinio klausymo užduočių atlikimo rezultatai	44
11 lentelė. Tyrimo metu nustatytos tyrimo dalyvių emocijos	45
12 lentelė. 1-os ir 2-os grupių kontrolinių klausymo užduočių (3 priedas) stebėjimo rezultatai	46
13 lentelė. 1-os grupės kalbinių sunkumų šalinimo užduočių (4 priedas) stebėjimo rezultatai	47
14 lentelė. 1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo užduočių (5 priedas) stebėjimo rezultatai	49
15 lentelė. Atsakymai į interviu klausimus	49
16 lentelė. Ištraukos iš 1-os grupės tyrimo dalyvių interviu	52
17 lentelė. Ištraukos iš 2-os grupės tyrimo dalyvių interviu	53
18 lentelė. Klausymo supratimo sunkumai ir siūlomos jų įveikos strategijos	55

Paveikslų sąrašas

1 pav. Klausymosi modelis	16
2 pav. Tarpdisciplininio neuromokslu grįsto ugdymo struktūra	26
3 pav. Kontekstinis mokomojo klausymo sunkumų įveikos modelis	27
4 pav. Kontekstinis mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis	28
5 pav. Kokybinės interviu duomenų analizės fazės	32
6 pav. Pasakojimo žodžių susiejimo šliejimo būdu užduotis	44
7 pav. Kontekstinis mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis	57

Terminų sąrašas

Pradinių klasių mokinys – 7 (6) – 10 metų amžiaus pradinio ugdymo mokyklą lankantis mokinys, vienoje klasėje besimokantis su to paties amžiaus mokiniais (*Bendrojo ugdymo mokyklos ir mokiniai jose*, 2018).

Klausymas yra sudėtingas žmogaus įgūdis, apimantis daugelį gebėjimų: atskirti garsus ir jų kombinacijas; integruoti garsus į semantinius junginius; suprasti žodyną; suprasti gramatines struktūras, kirčiavimą, intonaciją; sujungti atskirus kalbos vienetus į prasmingą kontekstą; įsisavinti girdėtą informaciją ir ją interpretuoti (Wang, Derakhshan ir kt., 2021).

Mokomasis klausymas – tai gilus, aktyvus klausymosi būdas, kai klausytojas sutelkia dėmesį į tai, ką kalba kalbėtojas, bando jį suprasti ir atlikti iš anksto parengtas su klausymu susijusias užduotis (Egamnazarova, Mukhamedova, 2021).

Klausymo anglų kalba sunkumai – tai klausymo problemos, susijusios su klausomo teksto turiniu, kalbinėmis ypatybėmis, fizine aplinka ir tema, psichologiniais veiksniais, kalbančiųjų akcentais ir kalbėjimo tempu (Jyoti, 2020).

Klausymo sunkumų įveika – tai procesas, kurio metu siekiama pagerinti klausomo teksto suvokimą (Goh, 2000).

Sunkumų įveikos strategija – tai sąmoningai numatyta ir į tikslą orientuota procedūra, palengvinanti mokymosi užduotį (Chamot, 2005).

Tikimybinis prognozavimas apibendrina tai, kas žinoma apie ateities įvykius arba nuomones apie juos. Priešingai nei vienos vertės prognozės, tikimybinės prognozės priskiria tikimybę kiekvienam iš kelių skirtingų rezultatų, o visas tikimybių rinkinys atspindi tikimybių prognozę (Singh, 2023).

Įvadas

Klausymas yra pagrindinis įgūdis, nuo kurio prasideda žodinio bendravimo, tai yra kalbos, įvaldymas. Jis susideda iš gebėjimo atskirti garsų kombinacijas, integruoti juos į semantinius junginius, atlikti tikimybinį prognozavimą ir sujungti atskirus kalbos vienetus į prasmingą kontekstą (Dang, Au, Chau, 2021). Taigi, užsienio kalbos suvokimas iš klausos yra sudėtingas procesas, reikalaujantis maksimalaus besimokančiojo dėmesio, o klausymo sunkumų pašalinimas palengvina informacijos įsisavinimą iš klausos ir duoda greitų bei apčiuopiamų rezultatų (Nushi, Orouji, 2020). Tačiau toks dirbtinai palengvintas klausymas neparuošia natūralios kalbos suvokimo, nes joje yra visi pašalinti sunkumai, o mokinys nėra pasirengęs jų įveikti. Kadangi pagrindinis kalbos mokymo tikslas yra paruošti mokinį žodiniam bendravimui natūraliomis sąlygomis, tikslinga yra ne šalinti, o palaiptu ir nuosekliai įveikti sunkumus mokymosi procese (Wallace, 2022). Siekiant, kad klausymosi mokymas būtų nukreiptas į sunkumų įveikimą ir tuo remiantis ugdytų įgūdžius ir gebėjimus, kurie galėtų sėkmingai veikti natūraliomis sąlygomis, būtina aiškiai juos apibrėžti. Klausymo sunkumų išmanymas mokytojams leidžia teisingai įvertinti ir parinkti tekstą klausymo užduočiai atlikti, atsižvelgti į klausomo įrašo parametrus bei aplinką, nusistatyti teisingus vertinimo kriterijus. Todėl pratimų sistema, skirta mokyti klausytis, turėtų būti nukreipta į šių sunkumų įveikimą. Šio tikslo įgyvendinimą užtikrina tiek laipsniškas ir nuoseklus sunkumų įtraukimas ir darbas su jais, tiek pratimo tikslingumas įveikti tik vieną sunkumą (Aryadoust, Luo, 2023).

Kadangi kalba yra svarbi žodinio komunikavimo dalis, klausymo užduočių atlikimas formuoja ir ugdo būtinus komunikacinius įgūdžius (Rost, 2013). Mokomasis klausymas – tai mokymosi procesas, būdas susipažinti su kalbos garsais bei jos semantinėmis kombinacijomis, sukurti tvirtus kalbos vienetų atpažinimo pagrindus ir būtina žodinės kalbos įsisavinimo, komunikacinių klausymo įgūdžių formavimo bei ugdymo sąlyga. Deja, atlikdami klausymo užduotis pamokos metu, mokiniai susiduria su daugeliu sunkumų – kalbos kodavimu, dėmesio koncentravimu, streso bei emocijų valdymu, nepasitikėjimu savimi, todėl yra didelis poreikis tobulinti šio įgūdžio lavinimo procesą bei ieškoti efektyviausių klausymo užduočių atlikimo strategijų ir metodų. Mokomasis klausymo užduočių atlikimas veikia kaip mokymosi priemonė, tai yra vienas iš būdų supažindinti ir įsisavinti kalbos, kurios mokomasi, turinį. Taigi klausymo, kaip kalbos veiklos rūšies, įvaldymas turėtų užtikrinti sėkmingą bendravimo procesą, ugdyti mokinių gebėjimą kalbėti ir suprasti užsienio kalbą (Hadijah, Shalawati, 2018).

Klausos įgūdžių formavimosi trūkumas dažnai yra bendravimo barjero priežastis, o gebėjimas bendrauti užsienio kalba neįmanomas be gebėjimo suvokti užsienio kalbą iš klausos (Boon, Abdullah ir kt., 2021). Užsienio kalbų mokymo metodininkai pabrėžia būtinybę formuoti užsienio kalbos suvokimą iš klausos kaip labai svarbų įgūdį, kurio neįvaldžius bendravimas ta kalba yra neįsivaizduojamas. Klausymas turėtų užimti svarbią vietą jau pradiniam kalbos mokymo(si) etape (Pinter, 2017). Taigi, būdamas glaudžiai susijęs su kitomis kalbinės veiklos rūšimis, klausymas vaidina svarbų vaidmenį mokantis užsienio kalbos, ypač šnekamosios. Klausymas, kaip mokymosi priemonė, suteikia mokiniams naujos kalbos ir šnekamosios medžiagos, veikia kaip visų kitų kalbinės veiklos rūšių įgūdžių ir gebėjimų ugdymo priemonė, padeda išlaikyti pasiektą kalbos mokėjimo lygį, formuoja tinkamus klausos įgūdžius. Pastaraisiais metais kalbų mokyme akcentuojant bendravimo lavinimą ankstyvajame vaiko ugdyme, kalbos mokymo programose pradėtas skirti ypatingas dėmesys klausymo įgūdžio, kuris yra didelė bendravimo dalis, lavinimui.

Kognityvinės psichologijos tyrimų duomenys (Goh, 2000) taip pat rodo, kad girdimos kalbos suvokimas ir supratimas yra labai sudėtinga protinė veikla. Nors klausymas yra sunkiausiai įvaldomas iš visų keturių kalbinių įgūdžių, užsienio kalbų mokymo praktikoje klausymosi mokymo metodika yra mažiausiai ištirta ir analizuota. Viena iš pagrindinių dėmesio klausymui stokos priežasčių yra ta, kad dar visai neseniai klausymas buvo laikomas lengvu įgūdžiu. Buvo vadovaujama požiūriu, kad jei mokytojas, mokydamas šnekamąją kalbą, visas pastangas sutelkia į kalbėjimą ir užtikrina šio įgūdžio įvaldymą, tai mokiniai išmoks suprasti kalbą spontaniškai, be specialaus, kryptingo klausymo mokymo. Tačiau, dėl mokymosi proceso mokyklose orientavimo į praktinį užsienio kalbos mokėjimą, klausymo problema vis labiau atkreipia mokslininkų ir tyrėjų dėmesį. Mokomojo klausymo tema mokslinės literatūros šaltiniuose pradėta tyrinėti maždaug prieš penkiasdešimt metų. Winitz (1974) pristatė tyrimą, atliktą su ispanų kalbos supratimu iš klausos paremtu metodu besimokančiais studentais. Kalbos mokymai supratimo būdu truko devyniasdešimt valandų be papildomo mokymosi. Standartizuotų kalbos žinių patikrinimo egzaminų, atliktų po keturiasdešimt penkių valandų mokymosi, rezultatai parodė, kad šių studentų klausymo, skaitymo, rašymo ir kalbėjimo įgūdžiai buvo tokie patys, kaip ir studentų, kurie mokėsi du šimtus valandų tradiciniais metodais. Mokymąsi iš klausos daug tyrinėjo ir klausymu paremtą mokymo(si) būdą propagavo antrosios kalbos mokymosi supratimu iš klausos paremtu metodu (*angl. comprehension approach*) šalininkai Asheris, Krashenas ir kt. (1985). Antrosios kalbos mokymosi supratimo metodu (*angl. comprehension approach*) šalininkai (Edwards, Krashen, Clement ir kt., 1985) teigia, kad mokomosios kalbos supratimas klausant turi būti pagrindinis užsienio kalbos mokymo metodas, ypač pradedant mokytis užsienio kalbos. Nėgana to, klausymo vaidmens kalbiniame bendravime sumenkinimas gali neigiamai paveikti mokinių kalbinį pasirengimą (McQueen, Williams, 2022).

Per pastarąjį dešimtmetį yra atlikta daug mokslinių tyrimų klausymo įgūdžio lavinimo bei klausymo sunkumų įveikos srityje su vyresnio amžiaus studentais, tačiau Lietuvoje gyvenančių pradinėse klasių mokinių klausymo supratimo sunkumai dar mažai tyrinėti. Koverienė (2015) savo disertacijoje tyrinėjo anglų ir lietuvių kalbų garsynų vizualinės raiškos panašumus ir skirtumus animacinių filmų dubliavimo iš anglų į lietuvių kalbą kontekste, kuomet geresnio klausymo supratimo tikslais stengiamasi kuo labiau priartinti animacinio filmuko herojaus artikuliaciją prie vertimo kalbos artikuliacijos. Tačiau mokomojo klausymo metu mokiniai girdi tik įrašą ir nemato kalbančiojo (įgarsintojo) lūpų. Tai pagrindžia šio tyrimo aktualumą. Tyrime keliami probleminiai klausimai: su kokiais sunkumais susiduria pradinėse klasių mokiniai atlikdami klausymo užduotis ir kokios strategijos ankstyvajame anglų kalbos mokyme(si) gali padėti pradinėse klasių mokiniams įveikti klausymo sunkumus, koks strategijų modelis gali padėti pradinėse klasių mokiniams įveikti mokomojo klausymo sunkumus ir koks yra tyrimo metu sukurto kontekstinio klausymo sunkumų įveikos strategijų modelio poveikis pradinėse klasių mokinių klausymo užduočių rezultatams.

Lietuvoje anglų, kaip pirmoji užsienio kalba, yra privaloma sudedamoji pradinėse klasių mokinių kalbinio ugdymo dalis. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintame pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų apraše (2023) teigiama, kad užsienio kalbos mokymo programos turinys turi atitikti mokinių amžių ir individualius interesus. Ankstyvajame užsienio kalbos ugdyme svarbiausia yra komunikacinė kompetencija, kuri ugdoma per kalbėjimą, skaitymą, klausymą bei rašymą. Mokiniai mokosi jų kasdienybėje vartojamų žodžių ir frazių, kai medžiaga pateikiama žaidimo forma. Ankstyvojo užsienio kalbos ugdymo tikslas – įgalinti mokinius elementariai vartoti užsienio kalbą atliekant įvairias veiklas realaus gyvenimo situacijose bei įvairiuose kontekstuose, tobulinant kalbines komunikacines ir kitas kompetencijas.

Šio tyrimo poreikį rodo tai, kad yra atlikta daug tyrimų klausymo sunkumų ir jų įveikos srityje su suaugusiais studentais, tačiau Lietuvoje gyvenančių pradinių klasių mokinių klausymo supratimo sunkumai dar mažai tyrinėti. Tyrime keliami **probleminiai klausimai**: su kokiais kalbiniais, kognityviniais bei emociniais sunkumais susiduria pradinių klasių mokiniai atlikdami klausymo užduotis, kokios ankstyvojo anglų kalbos mokymo(si) strategijos gali padėti pradinių klasių mokiniams įveikti klausymo sunkumus ir koks yra tyrimo metu sukurto kontekstinio klausymo sunkumų įveikos strategijų modelio poveikis pradinių klasių mokinių klausymo užduočių rezultatams? **Tyrimo objektas** – pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijos.

Tyrimo tikslas – įvertinti pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijas ir jų veiksmingumą.

Tyrimo uždaviniai:

1. apžvelgti pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijas;
2. pagrįsti pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų taikymo metodologiją;
3. empiriškai pagrįsti pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų taikymo modelį.

Darbe remiamasi šiomis **teorinėmis nuostatomis**: klausymas yra sudėtingas įgūdis, apimantis daugelį gebėjimų: atskirti garsus ir jų kombinacijas; integruoti garsus į semantinius junginius; suprasti žodyną; suprasti gramatines struktūras, kirčiavimą, intonaciją; sujungti atskirus kalbos vienetus į prasmingą kontekstą; įsisavinti girdėtą informaciją ir ją interpretuoti (Wang, Derakhshan ir kt., 2021). Mokomasis klausymas yra gilus, aktyvus klausymosi būdas, kai klausytojas sutelkia dėmesį į tai, ką kalba kalbėtojas, bando jį suprasti ir atlikti iš anksto parengtas su klausymu susijusias užduotis (Egamnazarova, Mukhamedova, 2021). Klausymo anglų kalba sunkumai yra klausymo problemos, susijusios su klausomo teksto turiniu, kalbinėmis ypatybėmis, fizine aplinka ir tema, psichologiniais veiksniais, kalbančiųjų akcento ir kalbėjimo tempo ypatybėmis (Jyoti, 2020).

Darbo **metodologinės nuostatos** grindžiamos kokybine tyrimo strategija, kvaziekperimentu (sukurta edukacinė intervencija, pritaikyta neformalaus ugdymo mokykloje). Duomenų rinkimo metodai - tiesioginis pedagoginės veiklos stebėjimas, iš dalies struktūruotas interviu. Duomenų analizės metodas - kokybinė turinio analizė (Kardelis, 2002).

Atlikus mokslinių tyrimų mokomojo klausymo sunkumų bei taikomų metodologijų srityje apžvalgą, darbe nustatyti klausymo supratimo sunkumai bei išbandytas neurodidaktikos principais pagrįstas kontekstinis pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų taikymo modelis, pateikiamos tyrimo išvados bei tyrimo rezultatų diskusija, rekomendacijos mokytojams ir tyrėjams. Darbe pasiūlyta pratimų sistema, skirta mokyti klausytis pradiniam mokymo etape, pateikiamos išvalgos apie naujų veiksmingų klausymo anglų kalba įgūdžių ir gebėjimų lavinimo būdus.

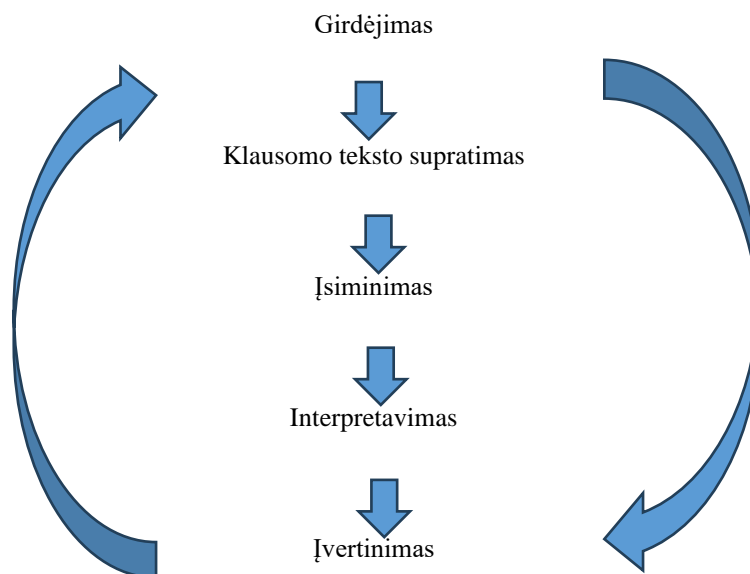
Darbą sudaro: santrauka, turinys, lentelių sąrašas, paveikslų sąrašas, įvadas, trys dalys, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, informacijos šaltinių sąrašas ir šeši priedai. Darbo apimtis – 75 puslapiai.

1. Teorinis pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų taikymo modelis

Pirmame skyriuje pateikiama klausymo anglų kalba sunkumų ir jų įveikos tyrimų užsienio šalyse apžvalga, pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų įgyvendinimo tyrimų apžvalga, bei neurodidaktikos principais pagrindžiamas kontekstinis klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis.

1.1. Klausymo anglų kalba sunkumų ir jų įveikos tyrimų apžvalga

Pirmasis užsienio kalbos pradinio mokymo uždavinys – pradėti mokiniui suprasti kalbos kodą (Bleyhl, 2008). Klausymas yra sudėtingas kalbos reiškinys, apimantis žodinėje kalbos žinutėje esančios informacijos supratimą ir aktyvų apdorojimą. Tai yra žodinio pranešimo semantinis suvokimas, kurį sudaro kalbos formos ir girdimo turinio supratimas vienu metu (Goh, Vandergrift, 2021). Klausymosi metu atliekamas tiek pranešimo priėmimas, jo prasmės suvokimas, tiek atsakymo į pateiktą girdimą informaciją paruošimas. Teksto supratimas klausantis yra sudėtingas įgūdis, kurio negalima visiškai automatizuoti, tik iš dalies – fonemų, žodžių ir gramatinių struktūrų atpažinimo lygiu (Rost, 2013). Klausymosi procese svarbus vaidmuo tenka dėmesiui, atminčiai, vaizduotei ir mąstymui. Šie veiksniai padeda suvokti informaciją, įsijausti, kritiškai vertinti ir pripažinti. Klausymosi sėkmingumas priklauso nuo gebėjimo suvokti informaciją, atvirumo ją priimant, atidumo ir susikaupimo. Klausymosi procesą sudaro 1 paveiksle pateikti komponentai.

1 pav. Klausymosi modelis

Klausymosi modelis yra pagrįstas sistemos perspektyva, tai yra, visos jo dalys yra tarpusavyje susijusios ir viena nuo kitos priklausomos. Tai, kaip interpretuojame ir vertiname, iš dalies priklauso nuo to, kiek girdime ir ar tuo metu mūsų dėmesys buvo sukoncentruotas. Per didelis nesupratimas gali reikšti, kad mūsų klausia yra menka. Visas modelyje pateiktas procesas nėra tvarkingai linijinis, bet pasikartojantis ir jo dalys viena kitą gali teigiamai arba neigiamai veikti.

Nors girdėjimas yra fiziologinis žmogaus įgūdis, kurio sėkmingą rezultatą nulemia išoriniai veiksniai – aplinka, garsai, klausomos kalbos garsumas, tempas, tarimas, jis nebūtinai nulemia sėkmingą

klausymosi rezultata. Klausymasis yra psichologinis procesas, veikiamas tokių kognityvinių gebėjimų, kaip supratimas, įsiminimas, interpretavimas ir įvertinimas. Klausymasis yra svarbus įgūdis, nes sėkmingas bendravimas priklauso ne tik nuo informacijos gavimo, bet ir nuo teisingo jos atkodavimo (Dang, Au, Chau, 2021). Kiekybiniame tyrime šie mokslininkai nustatė tiesiogines (atminties, pažinimo ir kompensavimo) ir netiesiogines (savikontrolės, emocinės, socialinės) strategijas. Visos šios strategijos buvo vienodai svarbios klausymo užduočių atlikimo procese. Atmintis ir pažinimas, t. y. turimos žinios, streso bei emocijų suvaldymas turi didelę įtaką sėkmingam klausymo užduoties atlikimui. Be to, šių mokslininkų tyrimo rezultatas parodė, kad yra reikšminga koreliacija tarp metakognityvinių ir pažinimo strategijų, kognityvinių ir socialinių strategijų, kognityvinių ir emocinių strategijų.

Kadangi klausymo supratimas yra sudėtingas nuolatinis procesas, apimantis įvairių veiksmų sąveiką, daugeliui besimokančiųjų sunku šį procesą suprasti ir nustatyti, kodėl toks sunkumas atsiranda. Labai svarbus yra klausomo įrašo turinys, kalbos ypatumai (tarimas, akcentas, tempas), fizinė aplinka, kurioje atliekama klausymo užduotis. Didžiausios klausymo problemos yra susijusios su klausomo teksto turiniu, kalbinėmis ypatybėmis, fizine aplinka ir tema, psichologiniais veiksniais, kalbančiųjų akcentais ir kalbėjimo tempu (Jyoti, 2020). Mokslininkas išskiria vidines ir išorines klausymosi problemas, trukdančias suprasti tekstą ir realaus gyvenimo suvokimo problemas, tiesiogiai susijusias su pažinimo procesais, vykstančiais įvairiuose klausymosi supratimo etapuose. Klausymosi problemos yra susijusios su suvokimo apdorojimu (žemesnysis lygis), pavyzdžiui, žodžių atpažinimu ir dėmesio neišlaikymu, tuo tarpu, palyginti mažiau problemų yra susijusios su neefektyviu analizavimu ir nesėkmingu išgirstos informacijos interpretavimu (aukštesnysis lygis) (Jyoti, 2020).

Mokslininkai akcentuoja vertimo mintyse klausymo metu problemą. Vertimas mintyse yra dėmesio sutelkimo reikalaujantis procesas, todėl akivaizdu, kad jis sudaro barjerą tarp klausančio ir kalbančio asmens (Egamnazarova ir Mukhamedova, 2021, Jyoti, 2020, Dang, Au, Chau, 2021). Besimokantieji užsienio kalbos bando išsiversti į savo gimtą kalbą išgirstą žodį, kurio nesupranta, nes nori suprasti viską, kas sakoma. Tačiau kai verčia į savo gimtąją kalbą, atitraukia savo dėmesį nuo kalbėtojo ir susikoncentruoja į vertimo procesą. Versdami supranta mažiau, nes negali girdimo teksto kontroliuoti (Egamnazarova ir Mukhamedova, 2021). Taigi, mokslinėje literatūroje akcentuojamos šios besimokančiųjų patiriamos klausymosi sunkumų priežastys: 1) klausymas vyksta keliais būdais: klausytis galima bendraujant asmeniškai ir per atstumą; 2) klausymas apima įvairius šnekamosios kalbos lygius; 3) klausymas apima „pakeistas“ ir „sutrumpintas“ kalbos formas: besiklausantys turi ne tik žinoti girdimos kalbos žodyną ir gramatines struktūras, bet ir suprasti sutrumpintas šnekamosios kalbos formas; 4) klausomas tekstas pateikiamas įvairiu tempu.

Hadijah ir Shalawati (2018) anglų kalbos mokymo proceso kaip vieną iš dažniausių problemų pabrėžia studentų klausymosi praktikos trūkumą. Tie mokiniai, kuriems kyla sunkumų atliekant klausymo užduotis, dažniausiai sako nesuprantantys, apie ką kalbama garso ar vaizdo įrašė, pabrėžia neaiškų tarimą, didelį kalbėjimo tempą (Hadijah ir Shalawati, 2018). Jyoti (2020) aptaria jau naudojamas klausymo supratimo strategijas – kognityvinę, metakognityvinę, socialinę poveikio, tačiau nesiūlo naujų strategijų.

Apibendrinant mokslinėje literatūroje atskleistus patarimus klausymo anglų kalba sunkumams įveikti galima teigti, kad svarbiausi yra šie klausymo anglų kalba sunkumų įveikos būdai: 1) susitaikyti su tuo, kad ne viską suprasi; 2) nepradėti nerimauti jei nesuprantate – net jei sunku suprasti ilgesnį laiką; 3) neversti į savo gimtąją kalbą; 4) įsiklausyti į pokalbio esmę (bendrą mintį); 5) nesikoncentruoti į

detales, kol nesupratote pagrindinės minties. Išsamus klausymasis, siekiant visapusiškai suprasti klausomo teksto turinį ir prasmę - tai tikslus ir greitas girdimo teksto supratimas. Jis įmanomas automatizavus garso formos suvokimo, jos elementų atpažinimo ir jais paremto turinio sintezės operacijas (Egamnazarova ir Mukhamedova, 2021, Dang, Au, Chau, 2021).

Klausymasis iš karto suprantant visą tekste pateikiamą informaciją reikalauja gerai automatizuotų įgūdžių, susikaupimo ir sunkaus atminties darbo. Todėl atliekant klausymo užduotis, įrašo klausomasi mažiausiai du kartus. Pirmą kartą klausomasi siekiant suprasti teksto esmę, o antrą kartą klausomasi išrenkant reikiamą informaciją ignoruojant nereikalingą. Tokia informacija gali būti svarbūs argumentai, detalės, raktiniai žodžiai, pavyzdžiai arba konkretūs duomenys: datos, skaičiai, tikriniai vardai ar vietovardžiai. Greitas ir tikslus skaičių ir datų suvokimas reikalauja intensyvių, ilgalaikių mokymų, o tikrinių vardų ir geografinių pavadinimų supratimas priklauso nuo pagrindinių žinių, idėjų apie situaciją ir bendravimo dalyvių. Dar vienas svarbus klausomo teksto supratimo aspektas – tikimybinis prognozavimas, kuomet teisingai arba klaidingai numanomas ir numatomas tolimesnis teksto turinys remiantis turimomis žiniomis. Tikimybinis prognozavimas apibendrina tai, kas žinoma apie ateities įvykius arba nuomones apie juos. Priešingai nei vienos vertės prognozės, tikimybės prognozės priskiria tikimybę kiekvienam iš kelių skirtingų rezultatų, o visas tikimybių rinkinys atspindi tikimybių prognozę (Singh, 2023). Tikimybinis prognozavimas klausymo supratime padeda suprasti girdimą turinį iš konteksto. Šiuo atveju itin svarbios yra klausančiojo turimos bendrosios žinios ir žodynas. Kuo gilesnės žinios ir platesnis žodynas, tuo lengviau yra nuspėti girdėtą informaciją remiantis jau žinomais faktais bei kontekstu.

Be kalbinių ir kognityvinių sunkumų, tyrimais taip pat nustatyta emocijų bei akademinė aspektų svarba atliekant klausymo anglų kalba užduotis. Dėl savo socialinės prigimties, žmonės yra emocinės būtybės, o emocijos daro įtaką mokymuisi ir netgi akademiniam rezultatams (Li, et al., 2020). Remdamiesi neurologijos mokslo atradimais, mokslininkai pateikia emocijų ryšį su kognityvinėmis smegenų funkcijomis bei aptaria mechanizmus, kuriais grindžiamas emocijų apdorojimas smegenyse ir pabrėžia, kad jos veikia pagrindinius mokymosi aspektus, tuo pačiu ir supratimą iš klausos – dėmesį, atmintį ir motyvaciją. Šie mokslininkai detalizuoja emocines ir pažintines smegenų funkcijas parodydami emocijų ir pažinimo ryšį bei pateikdami neuromokslais pagrįstą teorinį žemėlapi, kuris padeda geriau suprasti esminę emocijų vaidmenį mokinių pažinimo veikloje ir galiausiai jų ugdymo procese. Savo darbe jie pateikia įvairias strategijas, pagrįstas tyrimų išvadomis, kuriomis siekiama sukurti pozityvesnę mokymosi aplinką (Li, et al., 2020).

Mokslininkai (Wang, Derakhshan, Zhang, 2021) pabrėžia emocijų svarbą kalbos mokymosi procese ir išskiria septynis pozityviosios psichologijos nustatytus kintamuosius: akademinį įsitraukimą, emocijų reguliavimą, malonumą, nuoširdumą, atsparumą ir gerovę. Savo tyrime šie mokslininkai pasiūlė integruotą teorinę sistemą, kuri fiksuoja dinamišką įvairių socialinių veiksnių ir sąlygų sąveiką, taip pat motyvacinius tarpininkus, skatinančius mokinių įsitraukimą į mokymosi procesą – socialinio kultūrinio konteksto modelį. Modelis atskleidžia, kad įsitraukimą veikia ir asmeniniai, ir kontekstiniai veiksniai. Asmeniniai veiksniai apima mokinių raidos pasiekimus - savireguliaciją, pažinimo ar socialinius įgūdžius, kurie suteikia žinių, kiek ir kada jie dalyvauja mokymosi veikloje; ir savęs vertinimas arba psichologiniai įsitikinimai, kurie sukuria motyvacines orientacijas, kuriomis grindžiamas mokinių sprendimas išlikti ar pasiduoti susidūrus su nesėkmėmis (Eccles, Roeser, 2009). Šiuos raidos pasiekimus ir savęs vertinimą savo ruožtu veikia mokinių socializacijos patirtis šeimoje, mokykloje ir bendraamžių kontekstuose – kontekstiniai kintamieji. Pavyzdžiui, klasėje mokytojai ir

bendraamžiai sudaro galimybes mokiniams užsiimti įvairia mokymosi veikla, teikdami užduotis, mokymo strategijas ir socialinę paramą. Būtent subjektyvi mokinių patirtis ir šių objektyvių klasės sąlygų suvokimas lemia įsitraukimo į klasės veiklą lygį ir kokybę. Wang ir kt. (2020) siūlo keletą ryškių motyvacinių schemų, paaiškinančių mokinių įsitraukimo į mokymosi procesą lygį. Viena iš jų yra tikėtinos vertės motyvacijos teorija (Eccles, Wigfield, 2002), kuri buvo plačiai pritaikyta įsitraukimo į mokymosi procesą tyrinėtojų įvairiose tyrimų srityse (Loh, 2019). Atitinkamai, mokiniai daro su pasiekimais susijusius sprendimus, pavyzdžiui, išlikti atkaklūs arba atsisako po nesėkmių, remdamiesi savo sėkmės lūkesčiais ir subjektyviu užduočių vertinimu. Pirmasis susijęs su mokinių kompetencijų įsitikinimais apie su užduotimis susijusius pasiekimus konkrečiose srityse, o antrasis susijęs su mokinių suvokimu apie svarbą (t. y. pasiekimo vertę), naudingumą (t. y. naudingumo vertę) ir malonumą (t. y. vidinę vertę) (Eccles, Wigfield, 2020; Loh, 2019). Kuo labiau mokiniai pasitiki savo sėkme ir vertina akademinės užduotis, tuo labiau jie įsitraukia į mokymosi procesą.

Veiksmingas kalbų mokymas yra ne tik turinio ir pedagoginių žinių perteikimas bei visų naujų mokymo metodų ir technikų panaudojimas, pabrėžia teigiamų emocijų svarbą mokymosi procese (Pishghadam, Derakhshan, Zhaleh, 2019). Mokymasis yra emocijų kupinas užsiėmimas, kurio metu kalbų mokytojai bendrauja su kiekvienu besimokančiuoju ir entuziastingai dėsto dalyką malonioje mokymosi aplinkoje“ (Xie, Derakhshan, 2021). Be emocijų aspektų, atliekant klausymo anglų kalba užduotis taip pat svarbus akademinio įsitraukimo aspektas. Bendrai įsitraukimo į užsienio kalbos mokymosi procesą tyrinėtojai sutaria, kad šis procesas yra daugiamatis, apimantis bent tris elgesio, pažinimo ir emocinio įsitraukimo komponentus (Hiver, Al-Hoorie ir kt., 2021; Zhou, Hiver ir Al-Hoorie, 2021). Elgesio nulemtas įsitraukimas reiškia stebimą elgesį, kai mokiniai atlieka užduotį, taip pat jų dalyvavimo ir įsitraukimo į užsienio kalbos mokymąsi kiekį ir kokybę (Hiver, Zhou, Tahmouresi, Sang ir Papi, 2020). Kognityvinis įsitraukimas yra susijęs su besimokančiųjų pažintinėmis pastangomis mokantis užsienio kalbos, pasireiškiančiomis nuolatiniu dėmesiu, noru peržengti reikalavimus ir individualiai reguliuojamų mokymosi strategijų taikymu mokantis užsienio kalbos (Sang ir Hiver, 2021). Galiausiai, emocinis įsitraukimas yra susijęs su mokinių emocinėmis reakcijomis į mokymosi užduotis, mokytojais ir bendraamžiais bei jų pačių dalyvavimu užsienio kalbos mokymosi procese (Sang, Hiver, 2021).

Siekdamas suprasti klasės praktiką, skatinančią užsienio kalbos besimokančių mokinių įsitraukimą į mokymosi procesą, Vo (2021) nagrinėja psichologinius veiksnius, kuriais vadovaujantis du savarankiškumą skatinantys mokymo veiksniai – pasirinkimo suteikimas ir užduoties tinkamumas – darė įtaką skirtingiems įsitraukimo į užsienio kalbos mokymosi procesą lygiams. Plėtos socialiniame kultūriniame kontekste modelis buvo naudojamas kaip teorinis pagrindas, o struktūrinių lygčių modeliavimas buvo naudojamas kaip pagrindinė duomenų analizės technika. 413 anglų kaip užsienio kalbos besimokančių studentų duomenų analizė parodė, kad užduočių aktualumas buvo svarbesnis įsitraukimo veiksnys nei tiesioginis ir netiesioginis pasirinkimas. Be to, mokinių suvokiamas užsienio kalbos mokymosi naudingumas ir jų emocinės reakcijos į užsienio kalbos užduotis labiausiai nulemia jų įsitraukimą į antros kalbos mokymosi procesą.

Įsitraukimas į mokymosi procesą neatsiranda iš niekur, jis labai priklauso nuo konteksto ir pritaikymo mokymosi aplinkai. Todėl, norint suprasti mokinių įsitraukimo į mokymosi procesą klasėje pobūdį, svarbu nustatyti, kokios klasės sąlygos skatina arba kenkia mokinių įsitraukimui ir kokią įtaką jos daro (Hiver, Mercer, Al-Hoorie, 2020). Norint ugdyti teigiamą mokinių patirtį ir savęs vertinimą, labai svarbu nustatyti patrauklios klasės aplinkos ypatybes (Hu, McGeown, 2020). Šiuo tikslu

mokslininkai siūlo du klasės aplinkos kintamuosius - užduoties svarbą ir pasirinkimo teikimą bei motyvacinį naudingumo vertės kintamąjį, kaip kontekstinę ir asmeninę užsienio kalbos besimokančiųjų mokinių įsitraukimo prognozę, nes jie yra ypač svarbūs norint išmokti antrąją kalbą.

Atliktų mokslinių tyrimų analizė atskleidė pagrindinius klausymo anglų kalba sunkumus mokantis kalbos ir jiems įveikti reikalingas kompetencijas (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Pagrindiniai klausymo sunkumai ir jiems įveikti reikalingi gebėjimai

Klausymo sunkumai	Aprašymas	Reikalingi gebėjimai
Sunkumai, susiję su kalbos ypatumais, semantiniu klausomo teksto turiniu ir mokinio užsienio kalbos žinių lygiu	Su kalbos ypatumais susiję sunkumai gali būti: 1. <i>Fonetiniai</i> . Yra du klausos aspektai: <i>foneminis</i> ir <i>kalbinis</i> , kuris apima visumos atpažinimo kontekste procesą. 2. <i>Gramatiniai</i> . Nemažai gramatinių sunkumų pirmiausia siejami su gimtajai kalbai nebūdingomis gramatinėmis konstrukcijomis; kalbos skirstymu į atskirus kalbos elementus pagal intonaciją, pauzę ir loginę kirtimą. 3. <i>Leksiniai</i> . Būtent didelį kiekį nepažįstamų žodžių mokiniai nurodo kaip teksto nesupratimo priežastį.	Gebėjimas atskirti žodžių formas, frazes, gimtajai kalbai nebūdingus garsus ir gramatinės struktūras; priimti informaciją ją filtruojant ir atsirenkant, numatyti sintaksinius modelius; apibendrinti girdimą informaciją, gebėjimas atspėti naujų žodžių prasmę. Atkurti nesuvoktas ar neteisingai suvoktas girdimo teksto dalis (žodį, frazę) atliekant tikimybinę prognozavimą (gebėjimas numatyti naują, nežinomą informaciją remiantis žinoma).
Sunkumai, susiję su kalbėjimo ypatumais (tarimo ypatumai, intonacija, balso tembras, per greitas ar per lėtas kalbėjimo tempas, autentiškų, per sudėtingų tekstų pateikimas klausymui)	Individualus kalbėjimo būdas gali būti labai įvairus ir sukelti kalbos suvokimo ir supratimo sunkumų. Gimtojoje kalboje ši sunkumą kompensuoja didžiulė klausymo praktika, tačiau užsienio kalbos klausymosi patirtis tarp mokinių labai skiriasi ir yra daugiau ar mažiau ribota.	Adaptavimasis prie skirtingų kalbėjimo tempų, akcentų, balso tembrų, intonacijų, įvairaus pobūdžio tekstų.
Kognityviniai sunkumai (dėmesio išlaikymas, ilgalaikė ir trumpalaikė atmintis)	Svarbu atsižvelgti į sakinių trukmę klausomame tekste. Jei ji viršija atitinkamo amžiaus žmogaus atminties galimybes, klausytojas pamiršta frazės pradžią ir negali susintetinti jos reikšmės.	Akademinis įsitraukimas, gebėjimas įsiminti, palyginti, filtruoti, interpretuoti girdėtą informaciją.
Emociniai sunkumai	Teigiamo nusiteikimo, teigiamų emocijų, motyvacijos, palaikymo trūkumas.	Emocinis atsparumas, susidomėjimas
Sociolingvistiniai ir sociokultūriniai sunkumai	Mokydamasis užsienio kalbos savo gimtojoje šalyje, mokinys dažnai neturi reikiamų žinių apie šalies, kurios kalbą jis mokosi, kultūrą, aplinką, socializacijos aspektus, todėl jis interpretuoja mokomąją kalbą pagal savo šalies kultūros ir elgesio normas.	Komunikacinės sociolingvistinės ir sociokultūrinės kompetencijos. Gebėjimas suvokti ir suprasti žodinį tekstą iš tarpkultūrinės komunikacijos pozicijų.
Fiziniai sunkumai	Klausymas yra aktyvi protinė veikla, todėl šis procesas yra labai varginantis.	Fizinė ir protinė ištvermė

Iš 1 lentelėje pateiktų duomenų matome, kad klausymas yra aktyvus procesas, reikalaujantis didelių fizinių bei intelektualinių pastangų. Klausymas yra kompleksinis procesas, apimantis atpažinimo, suvokimo, analizės, interpretavimo, sintezės, dedukcijos, indukcijos, palyginimo ir kt. veiklas (Goh, 2000). Itin intensyvi protinės veiklos reikalaujantis klausymo procesas sukelia greitą klausytojo nuovargį ir išsiblaškymą, o nepalankios sąlygos sunkina teksto supratimą. Akivaizdu, kad sėkmingam klausymo mokymui reikalinga metodinė sistema, kuri padėtų atsižvelgti į šiuos sunkumus ir užtikrinti

jų įveikimą. Klausymo sunkumus galima įveikti dviem būdais – juos pašalinti arba įveikti (Goh, 2000). Apibendrinama galiu teigti, kad klausymo sunkumų įveikimas yra ypač svarbus jau nuo ankstyvojo ugdymo, kai dar tik formuojasi mokinio kalbiniai pagrindai. Kitame skyriuje apžvelgiami tyrimai apie pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba sunkumus ir jų įveikos strategijas.

1.2. Pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų įgyvendinimo tyrimų apžvalga

Išanalizavus klausymo anglų kalba sunkumus bei jų įveikos strategijas, galima teigti, kad pagrindiniai uždaviniai ankstyvojo ugdymo etape yra formuoti tokius įgūdžius, kurie leistų mokiniams toliau suprasti pagrindinius klausomo teksto faktus, detales, suskirstyti jį į semantines dalis, savo žodžiais perteikti pagrindinę mintį, pakankamai greitai suvokti klausomą tekstą. Mokomasis klausymas ugdymo procese veikia kaip tikslas ir kaip priemonė. Kaip įrankis, jis gali būti naudojamas šiais tikslais: ugdymo proceso organizavimo būdas, kalbinės medžiagos supažindinimo žodžiu būdas, kitų kalbinės veiklos rūšių mokymo priemonė, įgytų žinių, įgūdžių ir gebėjimų kontrolės ir įtvirtinimo priemonė. (McQueen, Williams, 2022)

Klausymas, kaip mokymo(si) priemonė, mokiniams suteikia naujos kalbinės ir šnekamosios medžiagos, veikia kaip visų kitų kalbinės veiklos rūšių įgūdžių ir gebėjimų ugdymo priemonė, padeda išlaikyti pasiektą kalbos mokėjimo lygį, formuoja tinkamus klausos įgūdžius. Vienas iš prioritetinių uždavinių mokant klausytis pradiniam etape yra klausymosi mechanizmų mokiniams formavimas, t.y. kalbos supratimas, atmintis, numatymas, artikuliacija. Taip pat formuoti tokius įgūdžius, kurie leistų mokiniams toliau suprasti pagrindinius faktus, skambančio teksto detales, skaidyti jį į semantines dalis, perteikti pagrindinę mintį savais žodžiais, greitai suvokti girdimą tekstą (McQueen, Williams, 2022).

Kuriant mokymo klausytis užsienio kalba ankstyvajame ugdyme užduotis, būtina atsižvelgti į psichologines ir pedagogines mokinių amžiaus ypatybes, nes pagrindiniai šio amžiaus pasiekimai daugiausia lemia tolimesnę mokymosi eigą. Pradinis mokyklinis amžius yra vaiko raidos etapas, atitinkantis mokymosi pradinėje mokykloje laikotarpį. Šio amžiaus chronologines ribas galima sąlyginai apibrėžti nuo 7 iki 10 metų. Šiuo laikotarpiu vyksta psichofiziologinė vaiko raida, suteikianti galimybę sistemingai lavintis mokykloje. Ugdomoji veikla tampa pagrindine veikla pradiniam mokykliniam amžiui. Tai lemia svarbiausius šio amžiaus tarpsnio vaikų psichikos raidoje vykstančius pokyčius. Pradinio mokyklinio amžiaus metu vyksta reikšmingi dėmesio raidos pokyčiai, intensyviai vystomos visos jo savybės: ypač greitai didėja dėmesio koncentravimas, jo stabilumas, vystosi daug užduočių atlikimo vienu metu įgūdžiai (Bleyhl, 2008). Sulaukę 9–10 metų vaikai sugeba pakankamai ilgai išlaikyti dėmesį ir atlikti savavališkai nustatytą veiksmų programą. Be visų kitų psichikos procesų, pradiniam mokykliniam amžiui smarkiai pakinta vaiko atmintis. Ji palaipsniui įgauna savivalės bruožus, tampa sąmoningai reguliuojama ir tarpininkaujama. Vaikas tampa savarankiškas, jis pasirenka, kaip elgtis tam tikrose situacijose. Vaikas pradeda suprasti savo vertę ir būtinybę. Bet tam, kad vaiko asmenybės formavimasis būtų produktyviausias, svarbus suaugusiojo dėmesys ir įvertinimas (He., Jiang, 2020). Emocinis ir vertinamasis suaugusiojo požiūris į vaiko veiksmus lemia jo jausmų vystymąsi, individualų atsakingą požiūrį į taisykles, su kuriomis jis susipažįsta gyvenime. Socialinė vaiko erdvė plečiasi – vaikas nuolat bendrauja su mokytoju ir klasės draugais pagal aiškiai suformuluotų taisyklių dėsnius. Su pradinio mokyklinio amžiaus vaikų savanoriško elgesio formavimu yra glaudžiai susiję veiklos rezultatų planavimas ir refleksija. Vaikas geba įvertinti savo poelgį pagal pasiektus rezultatus ir tuo keisti savo elgesį, atitinkamai jį planuoti.

Pradiniame mokykliniame amžiuje didėja vaikų noras siekti rezultatų. Todėl pagrindinis tokio amžiaus vaiko aktyvumo motyvas yra sėkmės motyvas. Kartais šis motyvas įgyja priešingą formą – išvengti nesėkmės (Bleyhl, 2008).

Taigi, pradinis mokyklinis amžius yra svarbiausias ankstyvojo mokyklinio ugdymo etapas. Pagrindiniai šio amžiaus pasiekimai susiję su pirmaujančiu ugdymo veiklos pobūdžiu ir daugiausia lemia tolesnius mokymosi metus: iki pradinio mokyklinio amžiaus vaikas turėtų norėti mokytis, mokėti mokytis ir tikėti savimi. Galime daryti išvadą, kad mokant klausytis pradiniame etape, reikia atsižvelgti į tai, kad šiuo laikotarpiu klojamas kalbos veiklos rūšių suvokimo ir artikuliacinis pagrindas, formuojasi klausos-tarimo ir rašybos įgūdžiai bei kalbos klausa, taip pat įgyjamos reikiamos kalbos pagrindas. Tuo pačiu metu klojamas visų rūšių kalbos veiklos ugdymo pagrindas, kuris išreiškiamas pagrindinių įgūdžių ir gebėjimų formavimu.

Šiandieninėje pradinėje mokykloje Lietuvoje užsienio kalbos mokymas yra vykdomas dviem kryptimis – supažindinama su kalbos sistema ir kalbos mokoma kaip komunikacinio instrumento. Pradiniame užsienio kalbos mokymo etape dėmesys sutelkiamas į kalbos elementų kūrimą. Vaikai mokosi atskirti garsus atskirai ir deriniuose, išgirsti jų ilgumą ir trumpumą, ritmą, kirtį ir intonaciją bei jų prasmingą funkciją. Kad galėtų pradėti mokytis klausytis užsienio kalba, pradinių klasių mokinys turi:

- Įvaldyti anglų kalbos abėcėlę;
- Įvaldyti elementarias garsinių raidžių atitikmenų žinias;
- Suprasti pažįstamus žodžius atskirai, frazėmis ir sakiniiais (Užsienio kalbos (pirmosios) pradinio ir pagrindinio ugdymo bendroji programa, 2020).

Nors kalbėjimo ir klausymo įgūdžiai yra glaudžiai susiję, vienodą jų vystymąsi įmanoma pasiekti tik naudojant specialiai sukurtą metodologiją žodinės kalbos supratimui ugdyti natūraliomis bendravimo sąlygomis. Simokaitienė (2012) siekė išskirti ketvirtokams labiausiai patinkančius anglų kalbos mokymo(si) metodus ir būdus mokinių veiklos aktyvinimo aspektu. Tyrime išryškėjo tendencija, kad mokiniams patinka įdomios, nestandartinės pamokos, kuriose puoselėjamas domėjimasis anglų kalba ir mokymosi procesu apskritai. Dažniausiai mokiniai pritarė teiginiui (80%), kad žaidimai pamokoje palengvina mokymąsi.

Antra pagal populiarumą mokymo metodų grupė (75 %) - įvairios kūrybinės užduotys ir jų atlikimas. Dainelės, kurios taip pat siejasi su žaidybiniais elementais, mokinių (67 %) nuomone, greičiau ir efektyviau padeda išmokti angliškų posakių, žodžių. Tyrime pradinių klasių mokiniai palankiai vertino dainavimą anglų kalbos pamokose: „angliškos dainelės padeda įsiminti žodžius. Taip yra dėl to, kad elementariose vaikiškose dainelėse vartojama paprastesnė, artima šnekamajai kalba, joje vyrauja nesudėtinga leksika, žodžiai nuolat kartojasi, dažnai sulėtintas tarimas, aiškūs kirčiai, paprastas ir natūralus ritmas, elementarios intonacijos (Ilčiukienė, 2011).

Be kalbinių privalumų, stebint ketvirtokus anglų kalbos pamokose, kuriose yra integruoti dainavimo elementai, nustatyta, kad lyrinis dainavimas mažina ugdytinių nerimą, aktyvina dėmesį, gerina atmintį ir mąstymą. Šie pozityvūs neurologiniai ir emociniai poslinkiai anglų kalbos mokymąsi daro veiksmingesnį. Panašius pastebėjimus pateikia ir muzikos pedagogikos tyrinėtojai (Ruismäki, Juvonen, 2008), teigiantys, kad ankstyvajame ugdyme taikomi muzikiniai metodai daro palankų poveikį erdviniam, vaizduotės, motorikos, atminties, matematikos, o ypač kalbos pasiekimams, toks

kalbos įsisavinimo būdas ypač skatina kūrybingumą. Įvairios dainelės, susijusios su pamokos tema, geriausiai padėjo tuomet, kai jos buvo dainuojamos pamokai įtvirtinti ar / ir apibendrinti. Jos visos buvo atliekamos imituoju žodžius, improvizuojant ir dar kartą patvirtino mokslininkų atliktų tyrimų išvadas, teigiančias, kad jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikai ypač noriai reiškia savo muzikalumą (Gordon, 1990), kad į anglų kalbos mokymą integruoti muzikos elementai sustiprina mokinių aktyvumą, smalsumą, estetines nuotaikas, pagreitina anglų kalbos išmokimą pradiniam etape (Ilčiukienė, 2011), kad melodinis mokymo(si) būdas spartina ne tik visą kalbos įsisavinimo procesą, bet ir lemia mokinių klausymo, tarimo įgūdžius, garsų ritmo, pauzių, intonacijų perėmimą, t. y. puoselėja užsienio kalbos muzikinį intelektą, o per jį - kalbos suvokimą imitavimu ir subvokaliniu atkartojimu (Mota, 2000). Pradinių klasių mokiniai noriai dainuoja, improvizuoja, ploja įvairiausių ritmus ir juda pagal muzikos taktą, o girdimą muziką perteikia įvairiausiomis ne tik veido, bet ir viso kūno išraiškomis (Sakadolskienė, 2008). Pasitelkus refleksiją, šį fenomeną galima būtų paaiškinti dviem teiginiais: 1) toks aktyvus elgesys būdingas vaikams maždaug iki devynerių metų, 2) nėra žmonių, kurie informaciją įsisavina tik audialiu, vizualiu ar kinestetiniu būdu, paprastai dominuoja vienas informacijos apdorojimo būdas. Anglų kalbos pamokose svarbus yra ugdomosios veiklos aktyvinimas ir kitais būdais. Mokiniam patinka veiksmas: kalbėtis grupelėmis, ką nors gaminti, kurti, daryti (Petty, 2006).

Apie 60 % mokinių mėgsta atlikti užduotis kartu su draugais (Vismantienė, 2006). Vadinasi, jiems svarbu išgyventi bendrumo jausmą, dalytis patirtimi, vaidmenimis, vadovauti bendram darbui ir kt. Pastebėta, kad grupinis darbo metodas ne tik ugdo lingvistines, sociolingvistines ir kt. subkompetencijas, bet ir padeda įveikti išankstinį nepasitikėjimą savo anglų kalbos žiniomis ir gebėjimais. Dirbdami grupelėmis, mokiniai keičiasi klausinėtojo – atsakytojo vaidmenimis (Kiliuvienė, Kerdokienė, 2000). 50 % mokinių rungtyniavimas yra vienas iš žaidimo elementų, skatina aktyviai dalyvauti pamokoje, nebijoti suklysti, nesivaržyti reikšti savo nuomonę. Tradiciniai mokymo metodai, kaip rodo tyrimų rezultatai, yra nenoriai priimami mokinių, jiems nepatinka monotoniškas rašymas, tekstų skaitymas, atsakymai į klausimus. Tai atsispindi tyrimų rezultatuose: 28 %, 26 % ir 29 %. Sutapo ir silpnusių, ir gerai besimokančių mokinių nuomonės. Kalbant apie klausymosi įgūdžių formavimąsi ir ugdymą, nereikėtų pamiršti ir artikuliacijos mechanizmo. Klausantis atsiranda vidinis kalbos tarimas, o kuo aiškesnis yra girdimas tarimas, tuo aukštesnis yra klausymosi ir supratimo lygis. Pradiniam mokymosi etape vidinė kalba vyksta ypač intensyviai ir gali būti laikoma pagrindiniu ir būtinu klausos suvokimo komponentu (Žukauskienė, 2012).

Pradinių klasių mokinių kalbinių gebėjimų ugdymą(si) taikant neurodidaktikos principus lietuvių kalbos pamokose teoriškai pagrindė ir empiriškai ištyrė Cicėnaitė-Milaševičiūtė ir Juškevičienė (2020). Mokslininkų tyrimo rezultatai parodė, kad pamokų metu dažniausiai orientuojamasi tik į du pojūčius – regą ir klausą, kurių pagrindu siekiama ugdyti kalbinius gebėjimus. Tuo tarpu, kartojant išmoktą medžiagą klasėje, yra ugdomi visi kalbiniai gebėjimai, tačiau, kartojant namuose, yra koncentruojamasi tik į kurį nors vieną iš gebėjimų. Jų tyrimo rezultatai atskleidė, kad beveik visi pradinių klasių mokiniai, kurie mokosi užsienio kalbos, turi gana aiškiai išreikštus motyvus. Mokyklinė aplinka padeda mokymosi motyvų formavimuisi, o jie suteikia elgesiui kryptingumą. Beveik du trečdaliai pradinių klasių mokinių turi teigiamą nuomonę apie užsienio kalbų mokymąsi (Cicėnaitė-Milaševičiūtė, Juškevičienė, 2020).

Klausymo įgūdžio lavinimas yra ypač aktualus 8–10 metų amžiaus vaikams, nes devintaisiais gyvenimo metais vaikų klausos sistemos jautrumas yra ypač aukštas (Bleyhl, 2008). Devintieji

žmogaus gyvenimo metai yra kritinė klausos sistemos vystymosi fazė. Kognityviniai gebėjimai 8–10 metų amžiuje labai sparčiai kinta, nes vaiko smegenys dar vystosi, tačiau, tuo pačiu, dėl didelio smegenų plastiškumo šiame amžiuje jie yra labai suaktyvinti (Bleyhl, 2008). Šiame amžiuje vaikai dažnai susiduria su kitų dviejų kognityvinių gebėjimų trūkumu arba nepakankamu išsivystymu – gebėjimu susikaupti ir išlaikyti dėmesį, kurie nulemia akademinį mokinio neįsitraukimą į ugdymo procesą. Šiuos gebėjimus slopina tokios vidinės priežastys, kaip nesidomėjimas informacija, nuovargis, neigiamos emocijos, motyvacijos nebuvimas, neigiamas, nepalaikantis mikroklimatas. 8–10 metų vaikai neturi vidinių resursų pats save motyvuoti, todėl už vaiko akademinį įsitraukimą į ugdymo procesą atsako jo ugdytojai. Mokytojas atsako už pradinių klasių mokinių motyvavimą bei veiksmingo klausymosi modelio komponentų – susikaupimo, supratimo, empatijos, įsiminimo, interpretavimo, vertinimo ir reagavimo – formavimą (Elliot, Murayama, 2008). Daug įtakos turi ir tinkamų mokymo priemonių bei tinkamos mokymo aplinkos sukūrimas. Veiksmingas kalbų mokymas yra ne tik turinio ir pedagoginių žinių perteikimas bei visų naujų mokymo metodų ir technikų panaudojimas, jie pabrėžia teigiamų emocijų svarbą mokymosi procese (Pishghadam, Derakhshan, Zhaleh, 2019). Mokymasis yra emocijų kupinas užsiėmimas, kurio metu kalbų mokytojai bendrauja su kiekvienu besimokančiuoju ir entuziastingai dėsto dalyką malonioje mokymosi aplinkoje (Xie ir Derakhshan, 2021). Taigi, pradinių klasių mokinių klausymo užduočių atlikimo sunkumus gali padėti įveikti linksmos, sudominančios, įtraukiančios, suaktyvinančios kaip įmanoma daugiau kognityvinių gebėjimų bei įgalinančios kuo daugiau pojūčių užduotys.

1.3. Kontekstinio pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelio pagrindimas neurodidaktikos principais

Nors yra skirtingų požiūrių, kaip mokyti klausytis anglų kalba, kiekvieno metodo sėkmė priklausys nuo to, ar bus išspręstos ir kuo labiau sumažintos besimokančiųjų kalbos suvokimo klausant problemos. Mokymuisi klausyti užsienio kalbų mokymosi srityje teikiamas didelis dėmesys, nes užsienio kalbos suvokimas iš klausos yra sudėtingas procesas, reikalaujantis maksimalaus mokinio dėmesio, o iš mokytojo – nuoseklus pasiruošimo tokio tipo kalbos veiklos ugdymui. Todėl būtinas metodiškai teisingas klausymo mokymosi proceso organizavimas, o tai reiškia, kad užsienio kalbų mokymo procesą reikia organizuoti ir planuoti taip, kad mokinių klausos įgūdžių formavimosi lygis atitiktų šiuolaikinės visuomenės poreikius. Užsienio kalbos dalykas yra atviras įvairių kompetencijų ir mokomųjų dalykų integravimui. Ugdymo procesas turi būti grindžiamas šiomis nuostatomis:

- ugdymo procesas yra aktyvus. Mokiniai skatinami savarankiškai ieškoti, dirbti, kurti praktinėje veikloje;
- ugdymas yra diferencijuojamas ir individualizuojamas. Ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į kiekvieno mokinio individualias savybes;
- ugdymas yra patrauklus ir džiaugsmingas. Parenkami metodai ir priemonės stiprinančios domėjimąsi mokymosi procesu, mokymosi motyvacija. Siekiama sudaryti sąlygas mokiniams išgyventi mokymosi ir veiklos sėkmę (Bleyhl, 2008).

Mokytojas, norėdamas įgyvendinti šias nuostatas ugdymo procese, turi taikyti kuo įvairesnius mokymo metodus, būdus ar formas. Mokytojui naudojant stimulus, svarbu po kurio laiko vėl sužadinti vaiko smalsumą (Bleyhl, 2008). Vaikams patinka naujos situacijos, jie sugalvoja dialogus ir reikalauja naujų kalbos lavinimo priemonių. Anglų kalbos pamokoje pradinėje mokykloje šie

stimulai turėtų būti pateikiami žodžiu arba panaudojant plakatą. Mokymo teorijos, skirtos pradinei mokyklai, pabrėžia kompleksiško mokymosi reikšmę, o jų veiklos formoms būdingi žaidybiniai elementai. Tokiu būdu tęsiamas ikimokyklinio ugdymo etapas, kuriame taip pat naudojant įvairias žaidimo formas buvo ugdomi motoriniai ir kognityviniai vaiko gabumai. Vaidybiniai, simboliniai bei fantazijų žaidimai ypač padeda vaikui ugdyti kalbines ir socialines kompetencijas. Tokiu būdu vaikas mokosi lengvai ir noriai. Vadinasi, klausymo sunkumams įveikti pradinių klasių neformalaus ugdymo procese edukacinė intervencija turi būti paremta neuromokslo principais.

Dėl didesnio šio amžiaus vaikų smegenų plastiškumo, jų smegenys priima ir įsisavina naują informaciją daug greičiau. Taip yra dėl to, kad smegenys geba greitai keistis ir prisitaikyti prie aplinkos bei išgyvenamų emocijų. Todėl yra tikslinga šio amžiaus mokinius mokyti vadovaujantis neuromokslo siūlomomis įžvalgomis apie kalbos mokymąsi palengvinančias strategijas:

- 1) neurokognityvinės smegenų veiklos supratimas;
- 2) smalsumo sužadimas;
- 3) teigiamų emocijų sužadimas;
- 4) istorijų pasakojimas;
- 5) žaidimų įtraukimas į ugdymo procesą;
- 6) motyvacijos ir prasmės ieškojimo skatinimas;
- 7) atminties gerinimas;
- 8) klaidų neakcentavimas;
- 9) asociacijų naudojimas;
- 10) daug skirtingų veiklų įtraukimas į ugdymo procesą;
- 11) socializacijos skatinimas;
- 12) asociacijų ir ryšių kūrimas (Willis, 2006; Wolfe, 2006).

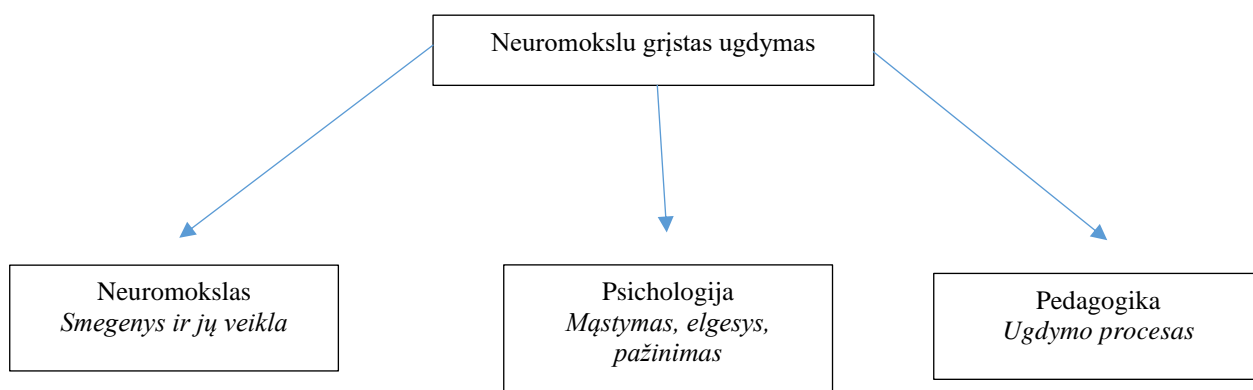
Naujausi pasiekimai neuromokslo srityje (Madua, 2022) atskleidė, kad klausymo metu vyksta daug psichinių ir neurologinių procesų. Neuromokslas suteikė galimybę tirti, kaip veikia mūsų pažinimo funkcijos – informacijos įsisavinimas, įsiminimas ir kalbėjimas. Neuromokslas vis labiau yra integruojamas į ugdymo procesą ir formuoja naują pedagoginę praktiką – neurodidaktiką, kuri skatina kurti naujas smegenų veiklos ypatumais paremtas mokymo(si) metodologijas. Įrodyta, kad mokymo procesą suderinus su atitinkamo amžiaus žmogaus smegenų veiklos ritmu, galima kurti veiksmingesnes mokymo strategijas bei metodologijas, palengvinti mokymo(si) procesą ir tokiu būdu pasiekti geresnių mokymosi rezultatų. Neurodidaktikos tyrėjai (Willis, 2006; Wolfe, 2010; Jensen, 2000) nustatė keturis neurodidaktikos principus:

- 1) informacijos įsisavinimas vyksta pojūčiais;
- 2) mokymasis vyksta tik patiriant teigiamas emocijas;
- 3) nauja informacija turi būti susiejama su jau turimomis žiniomis;
- 4) išmokta informacija turi būti nuolat kartojama.

Šie principai gali prisidėti prie efektyvesnio mokomojo dalyko žinių įsisavinimo (Jensen, 2000; Willis, 2006; 2009), įskaitant klausymo gebėjimų ugdymą.

Neuromokslu grįstas ugdymas, arba neurodidaktika, yra paremta nervų, pažinimo ir elgesio veiksniais (Madua, 2022). 2 pav. pavaizduota tarpdisciplininė šių veiksnių struktūra, sudaryta iš trijų atskirų mokslo sričių: neuromokslo, psichologijos ir pedagogikos. Neuromokslas tyrinėja

informacijos, patenkančios į smegenis per skirtingus pojūčius – regą, klausą, lytėjimą, uoslę, skonį – įsisavinimą. Psichologija nagrinėja žmogaus psichinę bei emocinę veiklą, elgesio ir pažinimo veiksmus, o už išmoktos informacijos kartojimą atsakinga pedagogikos sritis.

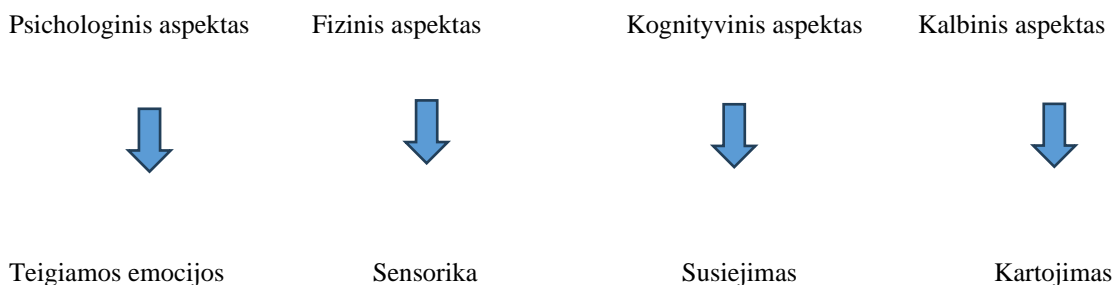
2 pav. Tarpdisciplininio neuromokslu grįsto ugdymo struktūra (pagal Madua, 2022)

Kuo daugiau pojūčių bus įgalinta informacijos patekimui į smegenis, tuo lengviau vėliau ji bus atgaminama (McQueen, Williams, 2022). Naują informaciją perdavus panaudojant regos (vaizdinė medžiaga), klausos (pasakojimas, audio įrašas) bei lytėjimo (bandymas, žaidimas, lėlės) pojūčius, ji bus nukreipiama net į tris skirtingas smegenų žievės vietas, dėl ko smegenyse susidarys keli skirtingi neuronų tinklai (angl. neural networks). Pakartojus šią informaciją, ji pateks į ilgalaikę atmintį ir bus ilgam įsisavinta (Willis, 2006). Kitas neurodidaktikos principas siejamas su teigiamų emocijų užtikrinimu ugdymo procese. Pozityvios emocijos, patirtos pamokų metu, palengvina informacijos įsisavinimą, kadangi tokiu būdu smegenys fiksuoja su teigiama patirtimi susijusius prisiminimus (Jensen, 2008; Willis, 2006; Wolfe, 2010), kas vėliau palengvina informacijos atgaminimą. Emocijos turi savo takus (angl. *pathways*), dėl to mokiniai ypač gerai atsitema veiklas, kurios jiems sukėlė daug teigiamų emocijų (Jensen, 2008). Ir priešingai, kai mokiniai nesupranta pamokos turinio arba nauja informacija nėra siejama su mokinių turima patirtimi bei yra neaktuali, jiems tai sukelia neigiamas emocijas (Willis, 2006). Tokios emocijos kelia stresą, nerimą, baimę, kurie, anot Jensen (2008) ir Willis (2006), apsunkina suvokimo ir įsisamoninimo procesą.

Dar vienas svarbus neurodidaktikos principas – naujos informacijos siejimas su jau turimomis žiniomis. Wolfas (2006, 2010) ir Jensenas (2008) smegenis vadina modelių ieškojimo (angl. pattern-seeking) organu. Apdorodamos naują informaciją, smegenys siekia ją susieti su jau žinoma (Wolfe, 2006), šitaip bandydamos formuoti naujas neuronų jungtis, kas išlaikytų informaciją darbinėje atmintyje. Vėliau kartojant, informacija perkeliama į ilgalaikę atmintį (Willis, 2006). Nesuradus reikiamo modelio (angl. *pattern*), informacija smegenims tampa nereikšminga ir žmogus ją tiesiog atmeta (Wolfe, 2006). Tačiau neretai būna, jog mokiniai turi įsiminti jiems visiškai naują informaciją, kuriai nepavyksta rasti sąsajų su jau turimomis žiniomis. Tuomet informacija įsiminama mechaniškai, bet, kaip pastebi Perkins (1992), labai greitai ir pamirštama (Wolfe, 2010).

Ugdymo procese svarbus ir ketvirtasis neurodidaktikos principas – išmoktos informacijos kartojimas. Kaip pastebi Wolfe (2010), labai retai būna, jog informacija atmintyje išlieka ją išgirdus vieną kartą ir nepakartojus. Kartojant informacija įsiminama (Jensen, 2000), dėl to kartoti reikia dažnai (Jensen, 2008). Kartojimo trukmė ir dažnumas priklauso nuo kiekvieno mokinio turimų žinių ir įgūdžių bei nuo temos sudėtingumo, platumo.

Sukurtas keturiais neurodidaktikos principais paremtas kontekstinis klausymo anglų kalba modelis apima keturis aspektus – psichologinį, fizinį, kognityvinį ir kalbinį (žr. 3 pav.).

3 pav. Kontekstinio klausymo anglų kalba sunkumų įveikos strategijų modelio aspektai

Psichologinį kontekstinio metodo aspektą apima teigiamų mokinių emocijų užtikrinimas ugdymo proceso metu suteikiant mokiniams teigiamą grįžtamąjį atsaką apie jų daromą pažangą, pagal jų asmeninius gebėjimus. Veiklų metu mokiniai buvo giriami už kiekvieną įdomų pastebėjimą, išvalgą, mintį, idėją, asmeninę nuomonę, ne tik akademinę, bet ir gyvenimišką pasiekimą (pavyzdžiui, augalo sėklos sudaiginimą). Labai svarbus teigiamų emocijų veiksnys yra nustebinimo momentas (Bleyhl, 2008). Tyrimo veiklų metu mokinius nustebino realūs, būtiniai daiktai ir procesai klasėje, edukacinės veiklos, užduotys, linksmi, įtraukiantys žaidimai. Pavyzdžiui, klasėje daigino ir augino augalų sėklas, spaudė vaisių sultis, mokiniai gamino vaisių salotas. Fizinį aspektą apima edukacijos pasitelkiant visus penkis žmogaus pojūčius: regą, klausą, uoslę, lytėjimą ir ragavimą. Edukacinių veiklų metu mokiniai su naujais žodžiais buvo supažindinti pasitelkiant šiuos pojūčius, pvz., cukrus, sėkla. Kognityvinį aspektą apima klausymo įgūdžio lavinimo užduotys ir naujos informacijos susiejimas su jau turimomis žiniomis. Kalbinis metodo aspektas apima išmoktos informacijos kartojimą pasitelkiant skanduotes, daineles, foninį klausymą. Visose pamokose 75% informacijos buvo kartojama ir 25% informacijos sudarė nauja medžiaga.

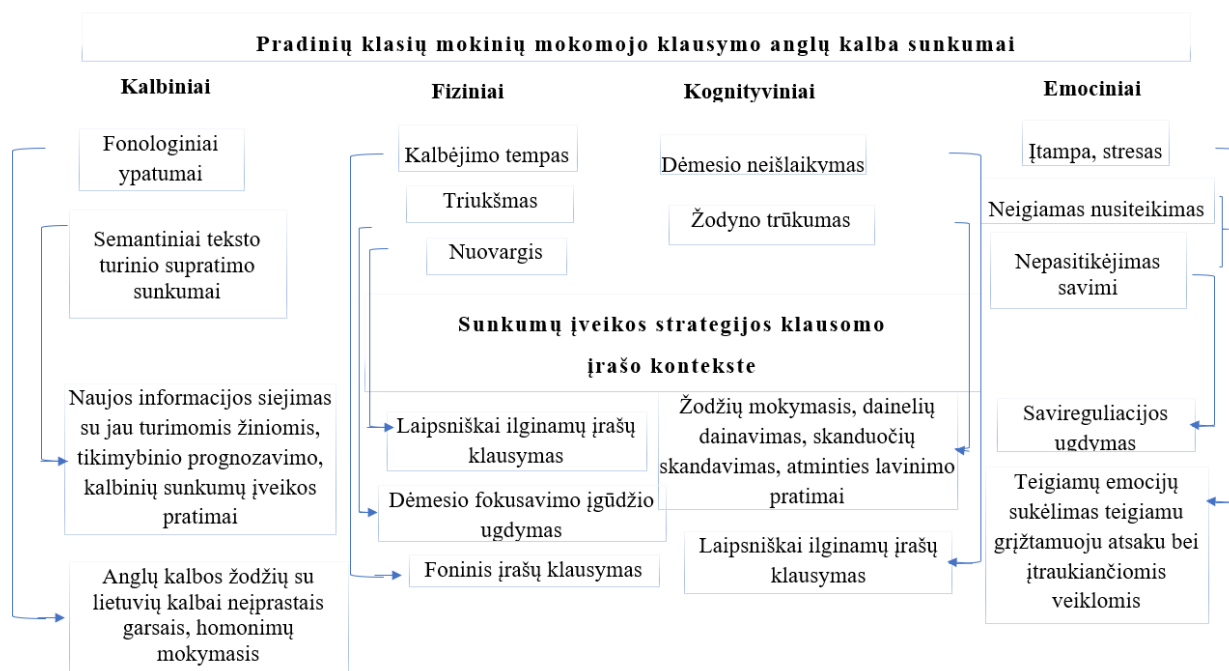
Neurodidaktikos principai buvo pritaikyti edukacinėms veikloms (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Neurodidaktikos principų pritaikymas klausymo įgūdžio lavinimo užduotims atlikti

Neurodidaktikos principai	Informacijos įsisavinimas remiantis pojūčiais	Mokymasis patiriant teigiamas emocijas	Naujos informacijos susiejimas su jau turimomis žiniomis	Išmoktos informacijos pakartojimas
Ugdomosios veiklos	Kalbėjimas, įrašų klausymas, vaizdo priemonių, realių daiktų naudojimas, spėjimo liečiant, uostant įvairius produktus bei gaminius žaidimai	Teigiamas emocijas sukeliančios, motyvuojančios veiklos, žaidimai, teigiamas grįžtamasis ryšys, mokymasis iš klaidų	Turimų žinių pasikartojimas, diskusija, istorijų pasakojimas, žaidimai	Dainelės, foninis klausymas

Neurodidaktikos principais grindžiamas kontekstinis klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis sukurtas vadovaujantis nuostata, kad mokant klausytis svarbu atitinkamas užduotis atlikti visuose trijuose etapuose: prieš klausymą, klausymosi metu ir po klausymo. Be to, paveikaus klausymo mokymas neįmanomas neatsižvelgus ir neįvertinus klausymo sunkumų, siejamų su kalbos forma, semantiniu jos turiniu, įrašo pateikimo sąlygomis bei informacijos šaltiniais. Pratimų sistema, kuri gali būti parengiama ir kalbinė, buvo skirta šiems sunkumams įveikti.

Be neurodidaktikos principų, taikomų edukacinių veiklų metu, mokomojo klausymo supratimo sunkumams įveikti buvo sukurtas kontekstinis klausymo sunkumų įveikos modelis (žr. 4 pav.).

4 pav. Kontekstinis mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis

Tyrimo metu buvo nustatyti kalbiniai, fiziniai, kognityviniai ir emociniai klausymo supratimo sunkumai. Kalbiniai sunkumai, kylantys dėl fonologinių anglų ir lietuvių klabų skirtumų bei semantiniai teksto turinio supratimo sunkumai, kylantys dėl mokinių žodyno trūkumo. Reikia pažymėti, kad garsų visose kalbose yra ženkliai daugiau nei raidžių. Taip yra dėl to, kad kiekviena raidė gali būti tariama skirtingais būdais, pavyzdžiui, balsė „e“ anglų kalboje gali būti tariama net keturiais būdais ir sudaro keturis garsus: [e], [æ], [ə], [ɜ:]. Iš viso anglų kalboje tėra penkios balsės – a, e, i, o, u, tačiau įvertinus visus jų tarimo variantus, galima suskaičiuoti net dvylika skirtingų garsų: [e], [æ], [ə], [ɜ:], [a:], [ɔ], [ɔ:], [u], [u:], [ʌ], [i:], [i] (Piesarskas, 2003). Negana to, anglų kalba pasižymi didele lietuviams neįprastų dvigarsių įvairove, pvz., [iə], [ɛə], [uə], [ou], kurie dar labiau apsunkina garsų atpažinimą ir supratimą iš klausos. Ypač didelius klausymo sunkumus visiems negimtakalbiams sukelia žodžiai – homonimai. Anglų kalboje yra gausu homonimų – skirtingai rašomų, tačiau vienodai tariamų žodžių, pavyzdžiui, son – sun, two – too, sea – see, weak – week, ate – eight ir t. t. Foneminio suvokimo nebuvimo atveju, suvokiame ne tai, kas yra sakoma, o tai, ką apytiksliai išgirstame. Neatpažinęs garsų ir žodžių, klausantysis tiksliai nesupranta, ką išgirdo, todėl bando spėti, siedamas girdėtus garsus su žinomų žodžių garsais arba bandydamas ieškoti sąsajų su kitais žodžiais sakinyje, t. y. daro spėjimą pagal kontekstą. Pavyzdžiui, jeigu klausantysis žino žodį „house“, jis gali spėti, kad išgirdo šį žodį vietoje nežinomo žodžio „mouse“. Jeigu besiklausančiojo

žodynas yra skurdus, kaip yra būdinga pradinėje užsienio kalbos mokymosi stadijoje, jis dažnai nežino net ir panašiai tariamų žodžių, todėl jis negali daryti spėjimų, tad jis susiduria su visišku klausomo teksto nesuvokimu.

Fiziniai sunkumai kyla dėl per greito kalbėjimo tempo, triukšmo aplinkoje bei nuovargio. Kognityviniai sunkumai – tai dėmesio neišlaikymas, nepakankamos žodyno žinios. Su emociniais sunkumais mokiniai susiduria dėl patiriamos įtampos, streso, neigiamo nusiteikimo bei nepasitikėjimo savimi atliekant klausymo užduotis. Visiems šiems sunkumams įveikti buvo sukurtos atskiros strategijos. Šios strategijos, kaip ir edukacinės veiklos, turi būti siejamos su klausomo įrašo kontekstu. Gebėjimai, ugdomi modelyje taikomomis strategijomis – tai klausomo teksto konteksto suvokimas, žodyno plėtimas, dėmesingumas, savikontrolė, klausomo teksto turinio suvokimas, emocinis atsparumas ir savivertė. Nustačius klausymo anglų kalba sunkumus ankstyvajame mokymo etape bei jų įveikos strategijas, kontekstinis klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis buvo išbandytas empiriniame tyrime. Antroje darbo dalyje aprašyta šio empirinio tyrimo metodologija.

2. Pradinių klasių mokinių kontekstinio mokomojo klausymo anglų kalba taikymo tyrimo metodologija

Siekiant atsakyti į tyrimo probleminius klausimus, buvo atliktas empirinis kokybinis tyrimas. Antrame skyriuje aprašomi šio tyrimo dizainas, duomenų rinkimo ir duomenų analizės metodai bei instrumentai, tyrimo imtis, etikos principai ir ribotumai.

2.1. Kvazieksperto dizainas, duomenų rinkimo ir analizės metodai bei instrumentai

Siekiant atsakyti į darbe išsikeltus probleminius klausimus, pasirinktas empirinis kokybinis tyrimas, taikant kvazieksperto dizainą, stebėjimo duomenų rinkimo metodus, turinio duomenų analizę ir iš dalies struktūruoto interviu bei stebėjimo dienoraščio instrumentus. Sukūrus teorinį kontekstinį klausymo sunkumų įveikos modelį, praktiškai jis buvo įgyvendintas intervencinės edukacijos neformalaus ugdymo pamokų metu.

Nors eksperimentinė strategija socialiniams tyrimams yra mažiau būdinga, būtent ši tyrimo strategija yra patikimiausia, lyginant su kitomis tyrimo strategijomis, siekiant nustatyti priežastinius ryšius (Rupšienė, Rutkienė, 2016). Tikrieji eksperimentai socialiniuose moksluose iki šiol nėra įprasti, dažniausiai šioje srityje atliekami kvazieksperto tyrimai, neretai tapatinami su lauko eksperimentu. Pagrindinis kvazieksperto skirtumas nuo tikrojo eksperimento yra tai, kad tyrimo imtis ir jos pasiskirstymas į grupes yra neatsitiktiniai. Tyrimo vienetai, pavyzdžiui, tyrime dalyvaujantys mokiniai, eksperimentinėje ir kontrolinėje grupėse arba patys pasirenka dalyvavimą eksperimentinėje ar kontrolinėje grupėse, arba juos paskirsto tyrėjas. Dėl šio atsitiktinumo nebuvimo tyrėjas negali būti tikras ir tvirtai teigti, kad priklausomojo kintamojo pokyčiai įvyko dėl to, kad eksperimentinėje grupėje manipuluota nepriklausomuoju kintamuoju. Apibrėždamas eksperimentą, Kardelis (2002, p. 155) pabrėžia, kad jis padeda planingai valdant (keičiant, koreguojant) proceso ar reiškinių sąlygas, patikrinti priežastinių reiškinių ryšių hipotezes. Kvazieksperto, kaip ir eksperimento metu tyrėjas apgalvotai kontroliuoja ir manipuluoja sąlygomis, kurios lemia jų dominančius įvykius. Kitaip tariant, eksperimentas nustato daromus pokyčius vienam (nepriklausomam) kintamajam, kuris yra tam tikros rūšies stimulus – argumentas, priežastis, ir įvertina to pokyčio rezultatą kitame (priklausomame) kintamajame, kuris yra atsakymas į stimulą – pasekmė. Siekdamas nustatyti priežasties ir pasekmės ryšį tyrėjas, atlikdamas eksperimentą, manipuluoja nepriklausomais kintamaisiais ir matuoja priklausomus kintamuosius (Yont, 2006). Taigi, atliekant eksperimentą manipuluojama su vienu ar keliais nepriklausomais kintamaisiais ir stebimas jų poveikis vienam ar keliams priklausomiems kintamiesiems. Manipuliavimas – tai tam tikra specifinė veikla, dar vadinama intervencija, eksperimentavimu, ir vykdoma tam, kad pasikeistų priklausomieji kintamieji ir būtų nustatomas priežastinis ryšys (Rupšienė, Rutkienė, 2016). Edukologijos moksle atliktuose eksperimentuose manipuluojama edukacinėmis sąlygomis: keičiami ugdymo metodai, turinys, priemonės ir pan. Jeigu atliekant eksperimentą planuojami priklausomų kintamųjų pokyčiai įvyko, konstatuojama, kad manipuliavimas buvo veiksmingas ir būtent jis tapo pokyčių priežastimi.

Tyrimui pasirinktas natūralusis kvazieksperto tyrimas, siekiant nustatyti sukurtos naujos kontekstinio klausymo metodikos tinkamumą klausymo sunkumams įveikti. Kai tyrimo imtis yra maža, būtent kvazieksperto tyrimas padeda atskleisti individualias tiriamųjų patirtis. Taip pat, šiuo tyrimo dizainu buvo siekiama patvirtinti arba paneigti hipotezę, kad nuosekliai į ugdymo procesą integruojant naujai sukurtą kontekstinį klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelį, pradinių klasių mokiniai, atlikdami klausymo užduotis, rečiau susiduria su sunkumais.

Tyrimo duomenų rinkimo metodai

Tyrimo metu duomenys buvo renkami stebėjimo ir iš dalies struktūruoto interviu būdais. Stebėjimas naudotas siekiant sekti ir fiksuoti tyrimo dalyvių savijautą, emocinį atsparumą bei akademinio įsitraukimo lygį. Stebėjimas ypač tinka rinkti duomenis atliekant žmonių elgesio tyrimus, nes šis duomenų rinkimo metodas padeda tyrėjui surinkti pirminius duomenis, ypač apie tokius tikrovės aspektus, kuriuos žodine informacija respondentams gali būti sunku išsakyti (dėl jų amžiaus, klausimo jautrumo, veiklos pobūdžio ir pan.). Rupšienė (2007) stebėjimą apibrėžia kaip tikslingai organizuotą procesą, siekiant pagrįsti neseniai iškeltos teorijos teiginius ar atsakyti į išsikeltus tyrimo klausimus. Stebėjimas, kaip tyrimų metodas pasižymi tam tikrais privalumais ir yra pakankamai patogus, nes galima stebėti tiek tiesiogiai ir analizuoti ne tik pavienio asmens, bet ir grupės elgesį, be to stebėjimas nepriklauso nuo tyrimo dalyvių nuostatų ir gali būti atliekamas tiek natūraliomis tiek ir dirbtinėmis sąlygomis (Rupšienė, 2007) Stebėjimo privalumai:

- gaunami realūs duomenys apie žmonių elgesį, įvykius, aplinką;
- tai yra pirminė informacija apie individus ir grupes;
- galimybė būti tyrimo kontekste ir geriau jį suvokti.

Stebėjimas šiame tyrime suteikė daug vertingos informacijos, padedančios diagnozuoti tiriamųjų savijautą, ko kitais tyrimo metodais padaryti nėra įmanoma. Stebint kito žmogaus elgesį, jis buvo įvertintas tiksliau, nei šią informaciją galėjo nusakyti pats asmuo, ypač pradinio mokyklinio amžiaus vaikas, kuriam dar sunku įvertinti savo emocijas ir jų priežastis. Be to stebėjimas suteikė galimybę vienu metu aprėpti daugiau savybių, stebimų reiškinių. Stebint buvo gauta betarpiška informacija, kuri paėjo atskleisti ir suprasti socialinę aplinką per veiksmus ir įvykius tiek dalyvių, tiek stebėtojo požiūriu.

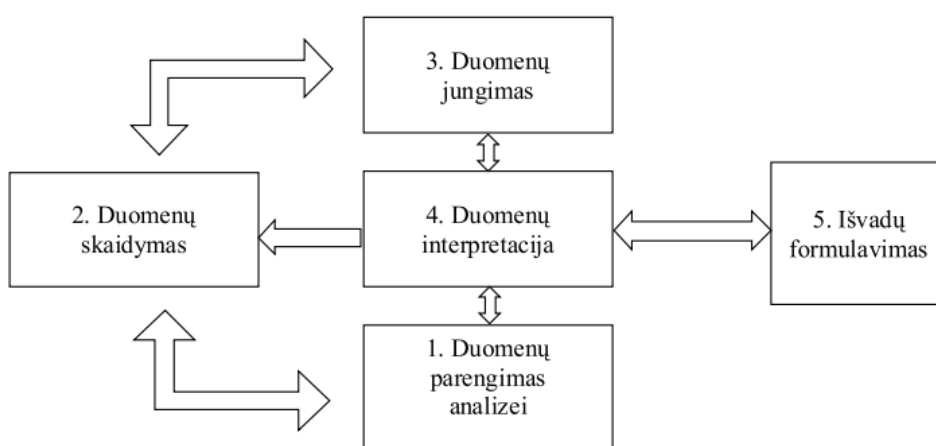
Iš dalies struktūruotas interviu pasirinktas siekiant pagrįsti kokybinį tyrimą ir suteikti daugiau informacijos apie sukurtos metodikos tinkamumą. Kokybinis interviu padėjo gauti empirinių duomenų, kuriais remdamasi tyrėja parengė įtikinamus tiriamojo reiškinių paaiškinimus. Tyrime dalyvavę mokiniai buvo apklausti panaudojant iš anksto parengtus uždarus ir atvirus klausimus, kuriuose atsispindi tyrimu siekiami išsiaiškinti aspektai. Taikant iš dalies struktūruoto interviu metodą, iš tyrimo dalyvių apklausos rezultatų galima gauti aktualią informaciją, geriau pažinti tiriamuosius (Kardelis, 2016). Interviu metu buvo gilinamasi į tyrimo dalyvių nuomones, nuostatas, išgyvenimus, jausmus ir pan. Interviu paėjo sužinoti tai, ko tyrėja negalėjo matyti (stebėti) tiesiogiai – jausmų ir minčių; negalėjo atkartoti elgesio ar sąveikų, kurios įvyko prieš tam tikrą laiką. Interviu tyrėjai leido įžengti į tyrimo dalyvio perspektyvą, o kokybinis interviu remiasi prielaida, kad „kitų žmonių perspektyva yra prasminga, pažintina ir gali būti aiškiai išsakyta“ (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, p. 119). Pasitelkus kokybinį interviu atrandamas reikšmių ir patirčių turinys: kaip vyko procesas, kokia jo reikšmė (prasmė) tyrimo dalyviams, kokie galimi šios patirties skirtumai ir savitumai.

Tyrimo duomenų analizės metodai

Kokybinei turinio duomenų analizei atlikti dešimties užsiėmimų metu buvo vykdoma edukacinė intervencija, kurios metu buvo išbandytas neurodidaktikos principais grįstas kontekstinio klausymo sunkumų įveikos anglų kalba modelis.

Gauti respondentų duomenys buvo analizuojami kokybinės turinio duomenų analizės metodu. Kokybinių duomenų analizė reiškia empirinių duomenų transformavimą į tyrimo išvadas. Turinio analizė nėra tik paprastas duomenų aprašymas, ji leidžia tyrėjui patikrinti teorines problemas ir pagerina duomenų supratimą. Turinio analizės metu reiškinius ar įvykius galima suskirstyti į apibrėžtas kategorijas siekiant juos geriau analizuoti bei interpretuoti (Harwood, Garry, 2003). Kokybinių duomenų analizė pasižymi tuo, kad yra gana individualizuota, priklauso nuo tyrėjo įdirbio, pomėgių, mąstymo ir analitinių gebėjimų arba savybių, turimų darbo priemonių. Iš principo kokybinė duomenų analizė prasideda jau renkant duomenis, imant kokybinius interviu. Tai yra įmanoma, nes tyrėjas pats yra savo tyrimo ir analizės įrankis, refleksyvus, aktyvus veikėjas: „kobybinius tyrimus atliekančio tyrėjo vaidmuo yra gerokai aktyvesnis, darantis tiesioginę įtaką tam, kas analizuojant kobybinius duomenis bus atrasta, pamatyta, susieta, išgryninta“ (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, p. 314).

Kobybinių duomenų analizės ir interpretacijos pagrindinis iššūkis, kaip teigia Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016), yra įprasinti didžiulius empirinių duomenų kiekius. Duomenų sutvarkymas, jų apdorojimas vėliau leidžia pakilti į abstraktesnį lygį ir apie tiriamąją socialinę tikrovę daryti platesnius apibendrinimus. Šie du analitiškai atskiri segmentai – duomenų sutvarkymas, sąsajų ir apibendrinimų ieškojimas (analizė) bei aiškinimas (interpretacija) – sudaro duomenų analizės etapą. Kokybinių duomenų analizė buvo pagrįsta indukcine logika. Tai reiškia, kad naujų žinių pagrindu buvo empiriniai duomenys, o suformuluotos teorinės koncepcijos. Empiriniai duomenys buvo derinami su teorinės dalies įžvalgomis. Analizuodama kobybinius duomenis, tyrėja iš viso jų masyvo išrinko svarbiausias kategorijas ir sąsajas. Tekstinių duomenų analizė buvo pagrįsta indukcijos logika, pagal kurią analizės proceso rezultatas buvo su tyrimo duomenimis konstruojamas mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis. Hennin ir kt. (2011) teigia, kad visą analitinį ciklą sudaro tiek induktyvi, tiek deduktyvi tyrimo logika, o teorijos kūrimo, jos plėtojimo etapu remiamasi ne tik tyrimo duomenimis (indukcija), bet ir pasirinkta teorine prieiga (dedukcija), kuri buvo aprašyta pirmame šio darbo skyriuje. Kobybinės interviu duomenų analizės fazių schema pateikta 2.1.1 pav. (pagal Yin, 2011).

5 pav. Kobybinės interviu duomenų analizės fazės

Pirmasis etapas – interviu ir stebėjimo duomenų organizavimas ir parengimas analizei apima interviu išrašų parengimą, tinkamą jų išsaugojimą, numeraciją, t. y. visas veiklos rūšis, kurios suformuoja tyrėjui tam tikrą duomenų bazę. Tyrimo metu buvo parengta 12 iš dalies struktūruotų interviu su 6

atvirais ir 23 uždavais klausimais. Stebėjimo metu buvo vedamas tyrėjo dienoraštis, kuriame tyrėja fiksavo pastebėtas tyrimo dalyvių emocijas, elgesį, sunkumus, kitas aplinkybes.

Duomenų skaidymo procesas apima duomenų skirstymą į smulkesnes dalis, atskirus fragmentus. Šiuo etapu atliekamas duomenų kodavimas. Duomenų jungimo metu išskaidyti duomenų fragmentai (kategorijos, temos, kodų grupės) pergrupuojami. Tyrimo metu buvo sujungti visi iš interviu ir stebėjimo dienoraščio surinkti duomenys į teigiamų ir neigiamų veiksmių kategorijas. Kadangi tyrimas buvo atliktas tik su dvylika tyrimo dalyvių, jo metu buvo surinkta palyginti nedaug duomenų. Dėl to tyrimo duomenys nebuvo koduojami ir vėl jungiami.

Duomenų interpretacija reiškia naujo pasakojimo kūrimą, pagrįstą duomenų jungimo fazės rezultatais (Yin, 2011). Tyrimo metu surinkti duomenys buvo interpretuojami tyrimo rezultatams ir išvadoms pateikti.

2.2 Tyrimo imties charakteristikos

Tyrimo subjektais neatsitiktiniu kriteriniu būdu buvo atrinkti 12 užsienyje negyvenusių 2–4 pradinių klasių mokinių (8–10 metų amžiaus), kurie buvo suskirstyti į kontrolinę (1-a grupė) ir eksperimentinę (2-a grupė) grupes (žr. 3 lentelę). Apklausiant jauno amžiaus tyrimo dalyvius, išryškėja skirtingi tiriamo reiškinių suvokimai, patyrimai bei patirtys (Polat, 2013). Tyrimo dalyviai buvo atrinkti naudojant neatsitiktinę atranką. Neatsitiktinė atranka yra vienas iš netikimybinės atrankos būdų, kai į tyrimo imtį gali patekti tik asmenys iš pasirinktos aplinkos. kokybinių tyrimų metodologai (pvz., Patton, 1990) laikosi nuomonės, jog kokybinio tyrimo išvados labiau siejasi ne su imties dydžio problema, bet su tyrėjo analitiniais gebėjimais ir tyrimui pasirinktų atvejų informatyvumu (angl. information-richness). Todėl atliekant kokybinius tyrimus imties dydžio problema nėra labai aktuali. Labiau tyrėjas turėtų rūpintis tuo, kaip surinkti informatyvių duomenų (informatyvumas priklauso ne tik nuo tyrimo imties dydžio, bet ir nuo kitų dalykų).

3 lentelė. Tyrimo dalyvių amžius ir anglų kalbos mokymosi metai

Eil. Nr.	Vaiko amžius	Anglų kalbos mokymosi metai
1-a grupė		
1	8	3
2	8	2
3	9	3
4	9	4
5	10	5
6	10	6
2-a grupė		
7	8	2
8	8	2
9	9	3
10	10	4
11	10	4
12	10	5

2.2.1 lentelėje matome, kad tyrimo dalyviai yra nuo 8 iki 10 metų amžiaus. Reikia paminėti, kad tyrimo dalyviai anglų kalbą neformalaus ugdymo mokykloje pradėjo mokytis ne tradiciškai nuo 8 metų, bet nuo 4–6 metų. Taigi, jų kalbos žinių lygis yra aukštesnis nei tradicinio pradinės klasės mokinio. Tokia įvairovė parodo tyrimo duomenų platumą, nes tyrimo dalyviai yra įvairaus amžiaus (nuo 8 iki 10 metų). „Ir labai nevienalytėje klasėje galima pasiekti gerų mokymosi rezultatų. Tokioje

klasėje vaikai nenusivilia, jaučia turį nuosavybės teisę į savo idėjas ir sukuria tai, ką gali, kiek pasitiki savimi“ (Bleyhlo, 2008, 124 psl.). Mokinių anglų kalbos žinių lygis skiriasi, pasižymi vidutiniais mokymosi gebėjimais, vaikai labai aktyvūs ir žingeidūs. Tyrimo dalyviai buvo suskirstyti į dvi grupes po 6 mokinius, neatsižvelgiant į jų mokymosi gebėjimus bei mokymosi rezultatus (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Tyrimo dalyvių suskirstymas ir užduočių atlikimo planas

Eksperto etapai	Tyrimo dalyvių grupės	Užduotys	Trukmė
Kontrolinis klausymo užduočių atlikimas (įrašą išklausius du kartus)	1-a ir 2-a grupė (12 tyrimo dalyvių)	Istorijos „The very hungry caterpillar“ klausymas pirmą kartą	7 min.
		Klausymo supratimo vertinimo užduotys	10 min.
		Istorijos „The very hungry caterpillar“ klausymas antrą kartą įtraukiant pojūčius	7 min.
		Klausymo supratimo vertinimo užduotys įtraukiant pojūčius	20 min.
Kontekstinio klausymo sunkumų įveikos modelio užduotys	1-a grupė (6 tyrimo dalyviai)	Atminties lavinimo užduotys	45 min.
		Tikimybinio prognozavimo užduotys	45 min.
		Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys	2 val. 15 min.
		Edukacinės veiklos	4 val. 30 min.
Tikslinis klausymo užduočių atlikimas (įrašą išklausius du kartus)	1-a ir 2-a grupė (12 tyrimo dalyvių)	Istorijos „The sugar story“ klausymas du kartus	7 min.
		Klausymo supratimo vertinimo užduotys	30 min.

Intervencinė edukacija buvo įgyvendinta neformalaus ugdymo mokykloje. Pirmajai tyrimo dalyvių grupei visa edukacinė intervencija truko 10 astronominių valandų, kurių metu mokiniai atliko kontrolinę klausymo supratimo užduotį, dalyvavo edukacinėse veiklose ir atliko kontekstinio klausymo sunkumų įveikos modelio užduotis. Klausymo užduočių atlikimui buvo skirtos dvi pamokos po 45 minutes, kurių metu pirmos ir antros tyrimo dalyvių grupės tyrimo dalyviai įrašo išklausė du kartus ir atliko klausymo supratimo vertinimo užduotis. Kontrolinę klausymo supratimo užduotį tyrimo dalyviai atliko eksperimento pradžioje, o tikslinę klausymo supratimo užduotį – kvazieksperto pabaigoje, po edukacinės intervencijos.

Tyrimo instrumentai

Tyrimo metu buvo vykdoma edukacinė intervencija, kurios metu buvo atliekamos įvairios su klausomais pasakojimais susijusios edukacinės veiklos bei taikytas kontekstinis klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis. Pradiniam klausymo supratimo lygiui nustatyti buvo atliekamos kontrolinės klausymo užduotys, antrame etape buvo atliekamos klausymo sunkumų įveikos užduotys ir galiausiai visos edukacinės intervencijos ir kontekstinio klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelio veiksmingumui nustatyti buvo atliekamos tikslinės klausymo užduotys. Kontekstiniam mokomojo klausymo anglų kalba modeliui buvo sukurtos 3 priede pateiktos klausymo įgūdžio lavinimo užduotys.

Kontrolinėms ir tikslinėms klausymosi užduotims buvo parinkti edukacinio pobūdžio pasakojimai. Pradiniame ugdyme klausomas pasakojimas turi atkreipti vaikų dėmesį į pasakojimų pasaulį, gyvenimiška, pamokanti, turinti įvairių sąsajų, sudaryti veiksmo rėmus įvairioms veikloms. Svarbu,

kad klausydami pasakojimo mokiniai mintyse susikurtų asociatyvus kontekstus ir vaizdinius, išskylančius vos išgirdus atitinkamą sąvoką: „Vaiko amžių atitinkančių istorijų klausymas užsienio kalbos medžiagos įsisavinimo procesą daro gyvesnį, įdomesnį, įtikinamesnį ir emocingesnį“ (Bleyhl, 2008, p. 45). Todėl dėl savo žaismingumo, lėto tempo, pateikiamos informacijos įvairumo, plataus žodyno, daugelį gyvenimiškų bei mokomųjų dalykų apimančio konteksto klausymo įgūdžio lavinimo užduotims, kurias atliko pirma tyrimo grupė (6 tyrimo dalyviai), buvo pasirinkta istorija „The Tiny Seed“ (aut. Eric Carle), kurioje pasakojama apie gamtos reiškinius, augalų prigimtį bei augimo fazes, minimi dažnai kalboje vartojami būdvardžiai, veiksmažodžiai, istorija yra pamokanti, kelianti mokinio pasitikėjimą bei savivertę.

Bendrai klausymo supratimo vertinimo užduočiai, kurią atliko pirma ir antra tyrimo grupės (12 tyrimo dalyvių), buvo pasirinktas Emily Camp pasakojimas „The sugar story“ (<https://www.youtube.com/watch?v=rJsJZnAuSD4>), kurioje žaismingai pasakojama apie supergalias ir sveiką mitybą.

Klausymo lavinimo užduotims ir edukacinėms veikloms buvo pasirinktas Eric Carle „The Tiny Seed“ pasakojimas (<https://www.youtube.com/watch?v=LIDOMQPptOM>). Edukacinių veiklų metu buvo kalbama tik anglų kalba, ne aiškinant, o rodant ir darant, siejant informaciją su jau žinomais dalykais. Buvo siekiama ne pateikti paruoštą medžiagą, o suteikti galimybę patiems mokiniams pastebėti, prisiminti, ką jie jau žino ir pagalvoti, ką jie nori apie tai sužinoti daugiau. Kelis užsiėmimus buvo išeita pasivaikščioti į lauką, buvo stebimi ir aptariami metų laikai, gamtos objektai bei reiškiniai. Žaismingų, įtraukiančių veiklų bei edukacijų metu buvo stengiamasi panaudoti visus penkis žmogaus pojūčius – regos, klausos, lytėjimo, kvapo ir skonio. Išmoktiems žodžiams įtvirtinti buvo dainuojama „The seed song“ dainelė. Pagal klausomo įrašo tematiką edukacijos metu buvo aptarta, kokios gamtos sąlygos yra reikalingos sėklai sudygti ir išaugti. Be to, klausymo užduoties istorijoje buvo minimi visi metų laikai, todėl jie buvo aptarti edukacijų lauke metu. Tylių veiklų metu fone buvo klausomasi įvairių pasakojimų anglų kalba. Prieš atliekant klausymo supratimo užduotį taikant naujai sukurtą keturiais neurodidaktikos principais paremtą kontekstinį klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelį, su mokiniais buvo diskutuojama apie tai, kas jiems jau yra žinoma apie cukrų ir sveiką mitybą ir ką jie norėtų sužinoti, pagal apibūdinimą mokiniai turėjo atspėti, kas bus pagrindinis istorijos veikėjas ir apie ką bus istorija.

Antroji tyrimo dalyvių grupė pagal įprastą klausymo užduočių atlikimo praktiką pasakojimo išklause du kartus ir atliko tik klausymo supratimo vertinimo užduotis. Visa tai užtruko vieną akademinę valandą. Po edukacinių veiklų ir užduočių atlikimo mokiniai buvo pakviesti iš dalies struktūruotam interviu apie tai, kaip jie jautėsi visos edukacijos metu, su kokiais sunkumais jie susidūrė atlikdami klausymo užduotis ir kokie pratimai padėjo tuos sunkumus įveikti.

Edukacinio eksperimento metu buvo vedamas pedagoginės veiklos stebėjimo dienoraštis, su nurodyta užsiėmimo data, užsiėmimo planas su kiekvienos veiklos trukme ir pateikiamos pastabos bei komentarai apie pastebėtas emocijas, elgesį bei kitas aplinkybes. Iš viso tyrėjo dienoraštį sudaro 10 užsiėmimų. (žr. 6 priedą). Užpildytas tyrėjo dienoraštis pateiktas ir išsamiai aptartas 3.3 skyriuje Stebėjimo rezultatai.

Interviu su tiriamaisiais buvo atliktas kontaktinio pokalbio metu, siekiant užtikrinti, jog tyrimo dalyvis supranta klausimą bei stengiantis išgauti kuo išsamesnius tyrimo dalyvių atsakymus į uždarus ir atvirus klausimus (žr. 1 priedą). Iš dalies struktūruotą interviu sudaro 6 atviri ir 23 uždari klausimai.

1-os grupės tyrimo dalyvių interviu truko apie 10 minučių, 2-os grupės tyrimo dalyvių interviu truko apie 20 minučių. 12 interviu atsakymai pateikti ir išsamiai aptarti 3.4 skyriuje Interviu rezultatai.

2.3. Tyrimo aplinka, etikos principai ir ribotumai

Mokymo(-si) aplinka – tai erdvė, kurioje vyksta mokymasis, besimokantysis, naudodamas įvairias priemones ir patarimus, veikia ir sąveikauja su kitais (Jucevičienė ir kt., 2010). Tyrimas buvo atliekamas neformalaus ugdymo anglų kalbos mokykloje. Atsižvelgiant į fizinę mokymo(-si) erdvę, mokykla, kurioje buvo vykdomas tyrimas, yra technologiškai aprūpinta – į ugdymo turinį integruojamos technologijomis grindžiamos veiklos, taip pat siekiama sukurti namų aplinkos atmosferą, kurioje naudojami įprasti namų apyvokos daiktai, interjero detalės, natūralios priemonės – augalai, maisto gamtinimo priemonės ir produktai. Atliekant tyrimą, mokiniams buvo siekiama užtikrinti palankias sąlygas socialinio mokymo(-si) aplinkoje. Dalyviai mokėsi tiek savarankiškai, tiek grupėse, sudarant sąlygas jų saviraiškai ir prigimtinių galių sklaidai. Klausymo užduotys buvo atliekamos klasėje, kurioje nuolat vyko užsiėmimai, nes pažįstama, sava aplinka daro teigiamą poveikį mokinių akademiniam rezultatams.

Atlikdama šį tyrimą, tyrėja pirmiausia stengėsi pasirūpinti tyrimo dalyviu ir jo gerove. Nagrinėjamas klausimas nebuvo svarbesnis už šį aspektą. Tyrimo metu laikytasi principo, kad tyrimai turi būti ne tik naudingi ir suteikti naujų žinių bei pridėtinę vertę, bet ir sumažinti galimybes pakenkti tyrimo dalyviams. Tyrimo dalyvių ir tyrėjo saugumas buvo užtikrintas laikantis šių etikos principų:

- konfidencialumo ir anonimiškumo principas;
- geranoriškumo ir nusiteikimo nekenkti tiriamam asmeniui principas;
- teisingumo principas (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Vaikai yra ypatingi tyrimo dalyviai, su kuriais atliekant tyrimus reikia paisyti tam tikrų etikos principų. Greigo, Teyloro (2005) nuomone, tyrėjui privalu demonstruoti pasitikėjimą vaiku net ir tuomet, jei yra žinoma, kad vaikas vengs sakyti tiesą ir pateiks iškreiptą informaciją. Vienas iš svarbiausių tyrėjo principų – nedaryti vaikams spaudimo, vengti apgaulės ar manipuliacijos jais. Viso tyrimo metu pravartu stebėti vaiko būseną. Tyrimo nereikėjo nutraukti dėl vaiko nerimo, susierzinimo, nusiminimo, mokiniai emociškai jautėsi gerai.

Yra svarbi ir pačio tyrėjo charakteristika (Honig, 2006). Tyrėjas visų pirma turi būti smalsus žmogus, gebantis įsijausti į vaikų gyvenimą. Antra, jis turi suprasti savo vaidmenį tyrime ir tapti tartum „civilizuotu keliautoju į vaikystės pasaulį, norinčiu pažinti, surasti, kas įdomiausia, paslaptiniausia“ (cit. iš Juodaitytė, 2011). Teikti kitiems žinių apie vaikystės patirtį jis turi itin pagarbiai, su didžiule atida ir pasitikėjimu kiekvienu vaiku. Tyrėja stengėsi atsisakyti savosios, kaip suaugusiojo, patirties, kurią ji įgijo bendraudama su vaikais (kaip pedagogė), stengėsi suvokti, jog tuo pat metu ji vaikams yra ir socialiai reikšmingas žmogus, nes savo tiriamąja veikla, savo veiksmais ji veikia vaikų socialinį-kultūrinį pasaulį. Tyrėja atsižvelgė į tai, kad socialinei aplinkai daroma įtaka gali būti tikslinga (sąmoninga), netikslinga (nesąmoninga), tiesioginė ir netiesioginė, teigiama, palaikanti vaikystės pasaulio socialinį, kultūrinį reikšmingumą ir neignoruojanti vaiko, kaip tiriamojo, vaidmens prasmingumo (Honig Leu ir Nissen, 2006). Su vaikais atliekamo tyrimo atveju dažniausiai yra taikomi kokybinio tyrimo metodai, o šiame tyrime buvo naudojamas vaiko pasakojimas (žodžiu ar raštu), kai vaikui sudaroma galimybė reflektuoti situaciją, susirasti sau tinkamą vaidmenį joje. Atsižvelgta į tai, kad 7–10 metų vaikams sunku atskirti fantaziją nuo realios minties, todėl jie

nesistengia minčių konkretinti. Iš suaugusiųjų klausimų jie atsirenka tik tai, kas jiems yra reikšminga, 8 metų vaikams svarbi tampa jų asmeninio gyvenimo sfera, todėl įspūdžius jie gali verbalizuoti. 9–10 metų vaikai geba mąstyti pasitelkdami tam tikras sąvokas ir apibendrinimus. Šie vaikai siekia užimti socialiai reikšmingą poziciją tyrime ir nori būti už tai įvertinti. 10–11 metų vaikai geba sekti savo minčių eigą, yra pajėgūs samprotauti iš savo, o ne iš suaugusiojo pozicijų (Honig Leu ir Nissen, 2006).

Dažnai pasitaikantis vaikų melavimas ar nenuoširdumas tyrėjo turi būti suprastas kaip vaikų siekis apsaugoti save nuo nemalonumų. Įvairios vaikų išsisukinėjimo formos priklauso nuo vaikų amžiaus, pavyzdžiui, 7 metų vaikai yra smalsūs antraeilėms detalėms ir gali iškreiptai suvokti klausimo esmę, o 12–13 metų vaikai gali išsisukinėti nuo jiems nepalankių klausimų, vengti tiesmuko atsakymo apie tuos žmones, kuriuos jie gerbia. Dėl tokios priežasties šie vaikai dažnai nutyli tiesą. Nenuoširdžių vaikų skaičius yra proporcingas jų amžiui: kuo vaikai vyresni, tuo daugiau pasitaiko melavimo ir išsisukinėjimo atvejų. Be to, tyrėjui privalu vengti spaudimo vaikams, manipuliacijų ar apgaulės. Jis turi pasižymėti tam tikromis savybėmis: būti smalsus, gebėti įsijausti į vaiko gyvenimą. Tyrėjas turi būti atidus formuluodamas mokslines išvadas bei įrodymus, nes jo tyrimo rezultatai gali ne tik paveikti vaiko gyvenimą, bet ir jį reprezentuoti kitiems, kurie jo nepažįsta ar juo per menkai domisi.

Kadangi tyrime buvo stebimi ir apklausiami nepilnamečiai vaikai, buvo gautas tėvų sutikimas jų stebėjimui ir apklausai atlikti. Nors prieš tyrimą pasirašomas tėvų sutikimas dėl vaiko dalyvavimo tyrime, prieš imantis tyrimo, tyrėjas negali numatyti visos tyrimo eigos. Atliekant tyrimą gali būti atskleista svarbios informacijos, todėl tyrėjas, imdamas interviu, turėtų tyrimo dalyvių paklausti, ar jie galėtų kalbėtis naujomis, pokalbio metu atskleistomis temomis. Tyrėja, siekdama užtikrinti tyrimo dalyvių saugumą ir gerovę, yra įpareigotas laikytis susitarimų. Tiriantis asmuo turi kritiškai įvertinti, kokią informaciją jis galėtų skelbti, kad nepakenktų tyrimo dalyviams ar bendruomenei bei jų kultūrai.

Etikos užtikrinimas stebėjimo metu

Stebėjimas yra ilgai trunkantis procesas. Dažnai toks tyrimas atliekamas tyrėjui nežinomomis sąlygomis. Be to, tyrimo aplinka gali keistis renkant duomenis. Stebima natūraliomis sąlygomis, todėl galima teigti, kad tyrimo dalyviai, sutikdami dalyvauti tyrime, atveria tyrėjui savo asmeninius gyvenimus. Tai yra viena svarbiausių tyrimo sąlygų, leidžiančių tiriančiam asmeniui patekti į tyrimo lauką. Tyrėja:

- informavo tyrimo dalyvius, kad jie dalyvauja tyrime savo noru;
- padėjo tyrimo dalyviams susipažinti su tyrėju;
- atskleidė tyrimo tikslus ir apibūdinti duomenų rinkimo metodus, kad tyrimo dalyviai žinotų, jog kiekvieną kartą kalbantis arba susitinkant su tyrėju gali būti renkami duomenys;
- vengė situacijų, kuriose būtų įmanoma daryti netiesioginį spaudimą, siekiant, kad tyrimo dalyvis suteiktų informacijos.

Tyrėja, analizuodama žmonių bendravimą, gavo tėvų sutikimą naudoti tyrimui interviu metu iš tyrimo dalyvių gautus duomenis. Tyrėja interviu dalyviams suteikė kodus ir tokiu būdu užtikrino jų konfidencialumą. Tyrėja užtikrino, kad jai suteikta informacija apie tyrimo dalyvių patirtis, suvokimus, veiksmus ir elgesį nepasidarytų prieinama su tyrimu nesusijusiems asmenims.

3. Pradinių klasių mokinių mokomojo anglų kalbos klausymo sunkumų ir jų įveikos strategijų poveikis mokinių klausymo užduočių atlikimo rezultatams

Šiame skyriuje aptariami mokomosios literatūros analizės, klausymo užduočių atlikimo, stebėjimo ir interviu rezultatai.

3.1. Mokomosios literatūros analizės rezultatai

Pradinio ugdymo programos vadovėliuose klausymo užduotys dažniausiai yra jungiamos su regėjimo pojūčiu bei vienu iš keturių kalbos mokėjimo įgūdžių – kalbėjimu, skaitymu ar rašymu (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Pradinių klasių mokomojoje literatūroje pateikiamos klausymo užduotys

Užduotis	Pavyzdys	Vadovėlis	Lavinami įgūdžiai	Naudojami pojūčiai
Klausyk, rodyk ir kartok		„Family and friends 1“	Klausymas, skaitymas ir kalbėjimas	Klausa, rega, lytėjimas
Klausyk, rodyk ir kartok		„Incredible English 1“	Klausymas, kalbėjimas	Klausa, rega, lytėjimas
Klausyk ir kartok (tris kartus)		„Family and friends 1“	Klausymas, kalbėjimas	Klausa
Klausyk ir kartok		„Incredible English 2“	Klausymas, kalbėjimas	Klausa
Klausyk ir rodyk		„Incredible English 1“	Klausymas ir skaitymas	Klausa, rega, lytėjimas
Klausyk ir surask, suskaičiuok		„Incredible English 3“	Klausymas ir skaičiavimas	Klausa, rega, lytėjimas
Klausyk ir skaityk istoriją arba žiūrėk vaizdo įrašą		„Family and friends 3“	Klausymas ir skaitymas	Klausa, rega

Užduotis	Pavyzdys	Vadovėlis	Lavinami įgūdžiai	Naudojami pojūčiai
Klausyk ir skaityk eilėrašį		„Family and friends 2“	Klausymas ir skaitymas	Klausa, rega
Klausyk ir kartu skanduok		„Family and friends 1“	Klausymas ir kalbėjimas	Klausa
Klausyk ir kartu dainuok		„Family and friends 2“	Klausymas ir kalbėjimas	Klausa
Klausyk ir kartu dainuok		„Incredible English 3“	Klausymas	Klausa
Klausyk ir sujunk paveikslėlius		„Incredible English 2“	Klausymas	Klausa, rega
Klausyk ir pažymėk teisingą paveikslėlį (atsakymą)		„Family and friends 1“	Klausymas ir rašymas	Klausa, rega
Klausyk ir sujunk raides		„Family and friends 1“	Klausymas ir rašymas	Klausa, regėjimas
Klausyk ir pasitikrink		„Family and friends 3“	Klausymas, skaitymas ir rašymas	Klausa, regėjimas

6 lentelėje matome, kad anglų kalbos vadovėliuose su klausymo įgūdžiu dažniausiai yra lavinamas kalbėjimo įgūdis, rečiau - skaitymo ir rašymo įgūdžiai. Kai kuriose „Incredible English“ vadovėlio užduotyse lavinami ne tik kalbos, bet ir kiti įgūdžiai, pavyzdžiui, skaičiavimo. Pastebėtina, kad užduotyse yra mokoma išgirsti ir atpažinti atskirus žodžius, tačiau nėra lavinamas kontekstinio suvokimo iš klausos įgūdis, nėra lavinama atmintis bei tikimybinio prognozavimo įgūdis. Atlikus klausymo užduočių mokomojoje literatūroje apžvalgą galima teigti, kad anglų kalbos pamokų metu atliekamų klausymo užduočių tikslas yra tikrinti mokinių klausymo įgūdį, o ne jį lavinti.

3.2. Klausymo užduočių atlikimo rezultatai

Tyrimo rezultatų vertinimo veiksniais pasirinkti atminties, tikimybinio prognozavimo ir kalbos sunkumų įveikos lavinimo užduotys bei keturi neurodidaktikos principai: informacijos įsisavinimas remiantis pojūčiais, ugdymo procese patiriamos teigiamos emocijos, naujos informacijos susiejimas su jau turimomis žiniomis ir išmoktos informacijos kartojimas. Šių veiksnių, kuriais buvo bandoma nustatyti, kaip jie padeda įveikti mokomojo klausymo sunkumus, pagrindu buvo sukurtas kontekstinis klausymo sunkumų įveikos modelis. Šalutiniu tyrimo rezultatų vertinimo veiksmu pasirinkti tyrimo dalyvių mokymosi metai. Kadangi tyrimas atliekamas neformalioje kalbų mokykloje, vaikai joje pradeda kalbų mokytis skirtingame amžiuje, todėl didesnę įtaką daro ne mokinio amžius, o kalbos mokymosi trukmė. Antras šalutinis tyrimo rezultatų vertinimo veiksnys, kuris gali paveikti klausymo užduočių atlikimo rezultatus, yra klausomo teksto sudėtingumas. Tyrime buvo stengtasi kontrolinems ir tikslinėms klausymo užduotims atrinkti panašaus sudėtingumo ir trukmės įrašus, tačiau nėra įmanoma rasti dviejų identiškų istorijų.

Siekiant įvertinti bei nustatyti klausymo supratimo lygį, tyrimo pradžioje su abiem tyrimo dalyvių grupėmis buvo atlikta kontrolinė klausymo užduotis (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. 1-os ir 2-os grupių kontrolinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymai

Eil. Nr.	Vaiko amžius	Anglų kalbos mokymosi metai	Teisingų atsakymų skaičius				
			1 užduotis	2 užduotis	3 užduotis	4 užduotis	5 užduotis
			Sunumeruoti istorijos paveikslėlius	Nustatyti istorijos veikėjus	Sakinių užbaigimas	Teisingas / klaidingas teiginys	Istorijos atpasakojimas
			Didžiausias galimas teisingų atsakymų skaičius				
			4	3	5	4	-
			1-a grupė				
1	8	3	4	2	1	4	3 sakiniai
2	8	2	3	2	2	3	3 sakiniai
3	9	3	2	1	4	4	3 sakiniai
4	9	4	2	3	4	4	4 sakiniai
5	10	3	2	2	4	4	6 sakiniai
6	10	6	4	3	5	4	5 sakiniai
			2-a grupė				
7	8	2	2	2	2	4	2 sakiniai
8	8	2	2	2	4	4	3 sakiniai
9	9	3	4	2	3	3	3 sakiniai
10	10	3	3	2	4	3	3 sakiniai
11	10	4	4	3	3	4	3 sakiniai
12	10	5	3	3	3	4	3 sakiniai

7 lentelėje matome, kaip pasiskirsto teisingų atsakymų skaičiai pagal vaikų mokymosi metus, o ne pagal amžių. Dešimties metų tyrimo dalyvis, kuris mokosi tik trečius metus, pateikia mažiau teisingų atsakymų nei tyrimo dalyvis, kurio amžius yra aštuoneri metai, tačiau kalbos mokosi daugiau metų. Siekiant nustatyti, kokius su žodynu susijusius sunkumus patiria tyrimo dalyviai, buvo atliktos kontrolinės žodžių supratimo užduotys. Atliekant šias užduotis, kalbinius sunkumus tyrimo dalyviams sukėlė lietuviams neįprastų anglų kalbos garsai: [ð], [θ], [w], [ŋ], pavyzdžiui, mokiniams buvo sunku tekste identifikuoti žodžius: *this, that, when, went, bring, sing*. Be to, mokiniams taip pat

sunkumų sukėlė žodžiai su lietuviams neįprastais dvigarsiais [iə], [ɛə], [uə], [ou], pavyzdžiui, *near*, *Earth*.

Ypač didelius klausymo sunkumus visiems negimtakalbiams sukelia žodžiai – homonimai, pavyzdžiui, mokiniai painiojo žodžius *house* su *mouse*.

Pavyzdžiui, jeigu klausantysis žino žodį „house“, jis gali spėti, kad išgirdo šį žodį vietoje nežinomo žodžio „mouse“. Jeigu besiklausančiojo žodynas yra skurdus, kaip yra būdinga pradinėje užsienio kalbos mokymosi stadijoje, jis dažnai nežino net ir panašiai tariamų žodžių, todėl jis negali daryti spėjimų, tad jis susiduria su visišku klausomo teksto nesuvokimu.

Atlikus 1-os ir 2-os grupių kontrolines klausymo supratimo vertinimo užduoti, buvo gauti 7 lentelėje pateikti rezultatai.

7 lentelė. 1-os ir 2-os grupių kontrolinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymų suvestinė

Užd. Nr.		Klausimų skaičius	Didžiausias galimas tyrimo dalyvių grupės teisingų atsakymų skaičius	Teisingų atsakymų skaičius
1-a grupė				
1.	Istorijos paveikslėlių numeravimas	4	24	17
2.	Istorijos veikėjų atpažinimas	6	18	13
3.	Sakinių iš istorijos užbaigimas	5	30	19
4.	Teisingo ir neteisingo teiginio pažymėjimas	8	24	23
5.	Klausyto teksto atpasakojimas sakiniiais diskusijos metu	-	-	3-6 sakiniai
2-a grupė				
1.	Istorijos paveikslėlių numeravimas	4	24	18
2.	Istorijos veikėjų atpažinimas	6	18	14
3.	Sakinių iš istorijos užbaigimas	5	30	19
4.	Teisingo ir neteisingo teiginio pažymėjimas	8	24	22
5.	Klausyto teksto atpasakojimas sakiniiais diskusijos metu	-	-	2-3 sakiniai

8 lentelėje matome, kad tyrimo dalyviams vidutiniškai gerai sekėsi atlikti pirmą užduotį – teisinga seka sunumeruoti istorijos paveikslėlius (17 pirmos grupės ir 18 antros grupės tyrimo dalyvių teisingų atsakymų iš 24). Panašiai vidutiniškai gerai abejoms grupėms sekėsi atlikti ir antrą užduotį (atitinkamai 13 ir 14 teisingų atsakymų iš 18). Sunkiausia abiejų grupių tyrimo dalyviams sekėsi trečioji užduotis – teisingai užbaigti sakinius, kurioje abiejų grupių rezultatai yra vienodi (po 19 teisingų sakinių). Geriausiai tyrimo dalyviams sekėsi ketvirtoji – teisingo teiginio pažymėjimo užduotis (atitinkamai 23 ir 22 teisingų atsakymų iš 24). Pirmos grupės tyrimo dalyviams lengviau sekėsi atpasakoti išklaustą istoriją, vidutiniškai kiekvienas šios grupės tyrimo dalyvis papasakojo po 3–6 sakinius. Tuo tarpu antros grupės tyrimo dalyviai vidutiniškai papasakojo po 2-3 sakinius. Panašūs kontrolinių klausymo užduočių atlikimo rezultatai rodo, kad abiejų grupių tyrimo dalyvių klausymo įgūdis yra panašiam lygyje. Skirtingus girdėto teksto atpasakojimo užduoties rezultatus gali įtakoti šalutinis veiksnys – geresni kalbėjimo įgūdžiai. Atminties, tikimybinio prognozavimo ir kalbos sunkumų įveikos lavinimo užduočių veiksmingumą parodys 1-os ir 2-os grupių tyrimo dalyvių kontrolinių ir tikslinių (darytų po edukacinės intervencijos) klausymo supratimo vertinimo užduočių rezultatų skirtumas.

1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymai pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė. 1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymai

Eil. Nr.	Vaiko amžius	Anglų kalbos mokymosi metai	Teisingų atsakymų skaičius				
			1 užduotis	2 užduotis	3 užduotis	4 užduotis	5 užduotis
			Sunumeruoti istorijos paveikslėlius	Nustatyti istorijos veikėjus	Sakinių užbaigimas	Teisingas / klaidingas teiginys	Istorijos atpasakojimas
			Didžiausias galimas teisingų atsakymų skaičius				
			4	3	5	4	-
1-a grupė							
1	8	3	4	2	5	4	6 sakiniai
2	8	2	3	2	4	4	6 sakiniai
3	9	3	4	1	5	4	7 sakiniai
4	9	4	4	3	5	3	10 sakinių
5	10	3	4	3	5	4	12 sakinių
6	10	6	4	3	4	4	12 sakinių
2-a grupė							
7	8	2	2	1	3	4	2 sakiniai
8	8	2	4	2	2	4	3 sakiniai
9	9	3	3	2	4	3	3 sakiniai
10	10	3	3	1	3	3	4 sakiniai
11	10	4	3	2	5	4	5 sakiniai
12	10	5	4	3	4	4	5 sakiniai

8 lentelėje matome, kad dauguma 1-os grupės tyrimo dalyvių visose užduotyse surinko didžiausią teisingų atsakymų skaičių, o dauguma 2-os grupės tyrimo dalyvių pateikė neteisingus atsakymus.

1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymų suvestinė pateikta 9 lentelėje.

9 lentelė. 1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo supratimo vertinimo užduočių atsakymų suvestinė

Užd. Nr.		Klausimų skaičius	Didžiausias galimas tyrimo dalyvių grupės teisingų atsakymų skaičius	Tyrimo dalyvių teisingų atsakymų skaičius
1-a grupė				
1.	Istorijos paveikslėlių numeravimas	4	24	23
2.	Istorijos veikėjų atpažinimas	6	18	15
3.	Sakinių iš istorijos užbaigimas	5	30	28
4.	Teisingo ir neteisingo teiginio pažymėjimas	8	24	23
5.	Klausyto teksto atpasakojimas sakiniiais diskusijos metu	-	-	6-12 sakinių
2-a grupė				
1.	Istorijos paveikslėlių numeravimas	4	24	19
2.	Istorijos veikėjų atpažinimas	6	18	11
3.	Sakinių iš istorijos užbaigimas	5	30	21
4.	Teisingo ir neteisingo teiginio pažymėjimas	8	24	22
5.	Klausyto teksto atpasakojimas sakiniiais diskusijos metu	-	-	2-5 sakiniai

9 lentelėje matome, kad po kontekstinio klausymo įgūdžio lavinimo užduočių kurso pirmos grupės tyrimo dalyvių tikslinio klausymo užduočių rezultatai ženkliai pagerėjo palyginus su kontrolinio

klausymo užduočių atlikimo rezultatais (atitinkamai pirma užduotis – 17 ir 23 teisingų atsakymų iš 24, antra užduotis – 13 ir 15 teisingų atsakymų iš 18, trečia užduotis – 19 ir 28 teisingi sakiniai iš 30 galimų, ketvirta užduotis – 23 ir 23 teisingi atsakymai iš 24).

Antros grupės tyrimo dalyvių tikslinio klausymo užduočių rezultatai galimai dėl šalutinio veiksnio – sudėtingesnio klausomo turinio – yra blogesni (atitinkamai pirma užduotis – 23 ir 19 teisingų atsakymų iš 24, antra užduotis – 15 ir 11 teisingų atsakymų iš 18, trečia užduotis – 28 ir 21 teisingi sakiniai iš 30 galimų, ketvirta užduotis – 23 ir 22 teisingi atsakymai iš 24).

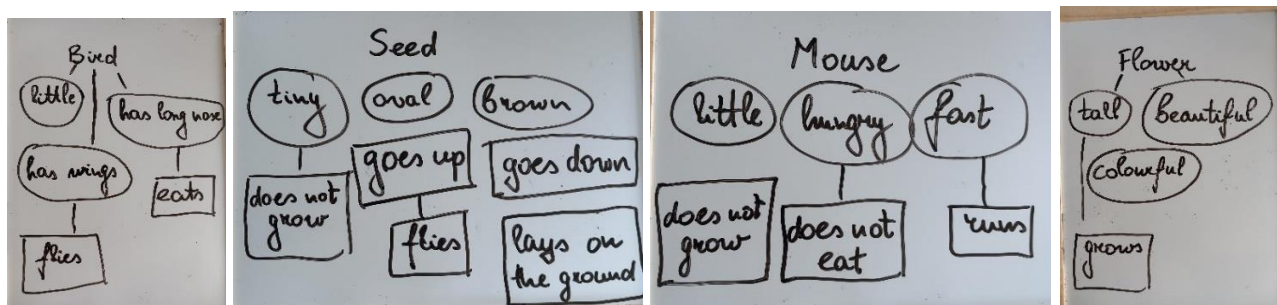
Be to, pirmos grupės tyrimo dalyviams lengviau sekėsi atpasakoti tikslinės klausymo užduoties istoriją. Jiems pavyko papasakoti iki penkių sakinių (palyginus su iki trijų sakinių kontrolinėje klausymo užduotyje). Pirmos grupės tyrimo dalyviai galėjo nuosekliai, išsamiai atpasakoti girdėtas istorijas naudodami aktyvų (istorijoje naudojamą) žodyną: *super powers, keep healthy, keep strong, think quickly*. Nustatyta, kad geresnius rezultatus lėmė kontekstinio modelio užduotys bei veiklos, kurių metu tyrimo dalyviams nauja informacija buvo susiejama su jų jau turimomis žiniomis, o išmokta informacija buvo kartojama skanduočiau, dainelėse bei edukacinių veiklų metu.

2-os grupės tyrimo dalyviai prašė pakartoti įrašą trečią kartą, jiems kilo klausymo supratimo sunkumų dėl nežinomų žodžių ir teksto sudėtingumo, dėl žodyno trūkumo mokiniams buvo sunku pilnai ir nuosekliai atpasakoti istoriją.

1-os grupės tyrimo dalyvių kontekstinio klausymo modelio užduočių rezultatai

Kontekstinis klausymo užduočių atlikimo modelis buvo sudarytas iš atminties lavinimo, tikimybinio prognozavimo ir kalbos sunkumų įveikos lavinimo užduočių bei edukacinių veiklų. Klausymo užduočių atlikimo modelis buvo pavadintas kontekstiniu, nes šios užduotys ir edukacinės veiklos buvo susietos su klausomų įrašų kontekstais. Šio modelio užduotis atliko tik 1-os grupės tyrimo dalyviai.

Atliekant tikimybinio prognozavimo užduotis, 1-os grupės tyrimo dalyviams gerai sekėsi nuspėti istorijos veikėjus ir turinį pagal jos pavadinimą ir pateiktus raktinius žodžius, paveikslėlius, jiems patiko išdėstyti istorijos paveikslėlius logine seka, sukurti istorijos tęsinį išklausius jos pradžią, atspėti, kas yra istorijos veikėjai išklausius jų apibūdinimus. Tyrimo dalyviams teigiamas emocijas ir aktyvumą sukėlė bendrai atliekamos veikėjų jungimo su kitais žodžiais sakinyje šliejimo būdu (kai su pagrindiniu žodžiu kiti priklausomi žodžiai sakinyje siejami tik pagal prasmę) užduotys: sėklytė – mažytė, maža (*tiny, small*), pelytė – alkana (*hungry*), gėlė – didžiulė, aukščiausia, graži (*tallest, big, beautiful*) ir su jais susijusius veiksmažodžius: sėklytė – skrenda, kyla, plaukia (*flies, goes up, sails*), paukštelis – praskrenda, valgo, nemato (*flies by, eats, does not see*), pelytė – gyvena žemėje, valgo (*lives in the ground, eats*) (žr. 6 pav.).

6 pav. Pasakojimo žodžių susiejimo šliejimo būdu užduotis

Atliekant atminties lavinimo užduotis, tyrimo dalyviams buvo gana sunku tiksliai atkartoti, tačiau gerai sekėsi pažymėti pateiktus išgirstus sakinius, sunumeruoti išklaudytos istorijos paveikslėlius, sujungti sakinių pradžią su pabaiga bei pažymėti daugiausiai kartų girdėtus žodžius. Atliekant kalbos sunkumų įveikos užduotis, tyrimo dalyviams buvo sunku sugrupuoti pateiktus žodžius pagal kalbos dalis, tačiau lengviau buvo sugrupuoti pagal skambesį, juos garsiai perskaičius. Tyrimo dalyviams gana lengvai pavyko atspėti istorijos veikėjus pagal jų apibūdinimus, ką jie veikia ir kokie jie yra. Ne visiems tyrimo dalyviams pavyko su pateiktais žodžiais sudaryti visus keturis sakinius, tačiau daugumai pavyko sujungti visų pateiktų sakinių pradžią su pabaiga. Nustatydami išgirsto sakinio tipą pakeldami skyrybos ženklų korteles, didelė dalis tyrimo dalyvių lengvai atskyrė teigiamus, klausiamuosius ir šaukiamuosius sakinius. Kontekstinio klausymo užduočių atlikimo rezultatai pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė. 1-os grupės kontekstinio klausymo užduočių atlikimo rezultatai

Užduotys	Rezultatai
Tikimybinio prognozavimo užduotys	<p>1. <i>Perskaityk pavadinimą ir žodžius. Apie ką ši istorija?</i> Visi šeši tyrimo dalyviai teisingai spėjo, kad pagrindinė istorijos veikėja bus sėklytė ir kad iš jos išaugs gėlė. Du tyrimo dalyviai nurodė, kad sėklytei nebus lengva (nes buvo pateikti žodžiai: vėjas, pučia, ruduo).</p> <p>2. <i>Išklausyk istorijos pradžią ir pasakyk, kokia gali būti jos pabaiga.</i> Visi šeši tyrimo dalyviai teisingai spėjo kad istorija bus apie sėklytės kelionę. Vienas tyrimo dalyvis nurodė nelaimingą pabaigą, kad sėklytė neišgyvens, nes ją nunešė vėjas. Likę penki tyrimo dalyviai nurodė kad sėklytė išgyvens ir iš jos išaugs gėlė.</p> <p>3. <i>Išklausyk apibūdinimus ir nurodyk, kas yra istorijos veikėjai.</i> Tyrimo dalyviams buvo sunku atspėti pagrindinį istorijos veikėją: kas gyvena žemėje, išleidžia šaknis, augdamas po truputį išlenda į žemės paviršių ir vis didėja? (sėkla). Buvo pasitelkta ir kelis kartus sudainuota dainelė „The seed song“. Tačiau vaikai lengvai nustatė kitus istorijos veikėjus - paukštį, pelę, berniuką.</p> <p>4. <i>Sugalvokite vieno žodžio apibūdinimus pateiktiems istorijų veikėjams. (užduotis atliekama bendrai)</i> Tyrimo dalyviams patiko ši bendra užduotis ir gana lengvai sugalvojo veikėjams būdvardžius. Iš viso tyrimo dalyviai sugalvojo po 3 – 4 būdvardžius kiekvienam veikėjui.</p> <p>5. <i>Nurodykite, ką pateikti istorijų veikėjai gali daryti. (užduotis atliekama bendrai)</i> Tyrimo dalyviams patiko ir gana lengvai pasiūlė veikėjams veiksmąžodžius ir susiejo juos su būdvardžiais: paukštis turi sparnus – vadinasi skrenda, sėklytė maža – vadinasi neauga, pelytė alkana – vadinasi nevalgo, gėlė aukšta – vadinasi auga.</p>
Atminties lavinimo užduotys	<p>1. <i>Išklausyk ir pakartok sakinius.</i> Trims tyrimo dalyviams pavyko teisingai atkartoti keturis iš šešių sakinius, du tyrimo dalyviai teisingai atkartoję du sakinius, vienas tyrimo dalyvis teisingai atkartoję tik vieną sakinį.</p> <p>2. <i>Sunumeruok istorijos paveikslėlius.</i> Visiems šešiemis tyrimo dalyviams pavyko teisingai sunumeruoti istorijos paveikslėlius.</p> <p>3. <i>Pažymėk sakinius, kuriuos išgirdai.</i> Keturiems tyrimo dalyviams pavyko teisingai pažymėti išgirstus sakinius.</p> <p>4. <i>Sujunk girdėtų sakinių pradžią su pabaiga.</i></p>

Užduotys	Rezultatai
	<p>Visiems šešioms tyrimo dalyviams pavyko teisingai sujungti visų sakinių pradžią su pabaiga.</p> <p><i>5. Pažymėk, kokius žodžius klausydama(s) girdėjai daugiausiai kartų.</i></p> <p>Trys tyrimo dalyviai teisingai užfiksavo daugiausiai kartų istorijoje paminėtus žodžius – sėkla, skrenda, valgo (seed, flies, eats).</p>
Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys	<p><i>1. Sugrupuok žodžius pagal pavyzdį.</i></p> <p>Du tyrimo dalyviai teisingai sugrupavo visus žodžius pagal kalbos dalis: daiktavardžius, veiksmažodžius ir būdvardžius.</p> <p><i>2. Sugrupuok žodžius pagal jų skambesį.</i></p> <p>Keturi tyrimo dalyviai teisingai sugrupavo visus žodžius pagal jų skambesį.</p> <p><i>3. Paklausk ir pasakyk, kas yra istorijos veikėjai.</i></p> <p>Penki tyrimo dalyviai teisingai nurodė du istorijos veikėjus.</p> <p><i>4. Paklausk ir pasakyk, ką istorijos veikėjai veikia.</i></p> <p>Keturi tyrimo dalyviai teisingai nurodė su veikėjais susijusius veiksmažodžius.</p> <p><i>5. Paklausk ir pasakyk, kokie yra istorijos veikėjai.</i></p> <p>Penki iš šešių tyrimo dalyviai teisingai susiejo būdvardžius su istorijos veikėjais.</p> <p><i>6. Su duotais žodžiais sudaryk sakinius.</i></p> <p>Du tyrimo dalyviai iš duotų žodžių sudarė visus keturis teisingus sakinius, vienas tyrimo dalyvis sudarė vieną teisingą sakinį.</p> <p><i>7. Sujunk sakinių pradžių su pabaiga.</i></p> <p>Keturiems tyrimo dalyviams pavyko teisingai sujungti visus aštuonis sakinius, vienas tyrimo dalyvis teisingai sujungė šešis sakinius ir vienas - du sakinius.</p> <p><i>8. Išklausk sakinį ir pakelk kortelę su ženklu, kuriuo jis baigiasi: „.“, „?“ , „!“.</i></p> <p>Trys tyrimo dalyviai teisingai nustatė visus tris šaukiamuosius, tris teigiamus ir du klausiamuosius sakinius. Du tyrimo dalyviai teisingai nustatė du šaukiamuosius, tris teigiamus ir vieną klausiamą sakinį. Vienas tyrimo dalyvis teisingai nustatė vieną šaukiamąjį, tris teigiamus ir du klausiamuosius sakinius.</p>

1-os ir 2-os grupių tyrimo dalyvių kontrolinio ir tikslinio klausymo užduočių rezultatų skirtumas parodė klausymo įgūdžio patobulėjimą, o tai leidžia daryti išvadą, kad kontekstinis klausymo užduočių modelis su atminties, tikimybinio prognozavimo ir kalbos sunkumų įveikos lavinimo užduotimis bei pagrįstas informacijos įsisavinimu remiantis pojūčiais, ugdymo procese patiriamomis teigiamomis emocijomis, naujos informacijos susiejimu su jau turimomis žiniomis, foniniu klausymu bei išmoktos informacijos kartojimu padeda pagreitinti ir pagerinti klausymo įgūdžių lavinimo procesą.

3.3. Stebėjimo rezultatai

Tyrimo stebėjimo metu daugiausiai buvo kreipiamas dėmesys į keturis veiksnius - informacijos įsisavinimą remiantis pojūčiais, ugdymo procese patiriamas emocijas, naujos informacijos susiejimą su jau turimomis žiniomis ir išmoktos informacijos kartojimą.

Stebėjimo užrašų forma su datomis ir veiklų trukmėmis pateikta 3 priede.

Stebėjimo metu nustatyta, kad daugiausiai teigiamų emocijų sukėlė klausomų istorijų turinys, edukacinės veiklos, žaidimai bei dainelės (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Tyrimo metu nustatytos tyrimo dalyvių emocijos

Edukacinės veiklos	Susijaudinimas, susidomėjimas, suaktyvėjimas, nuostaba
Edukaciniai žaidimai	Susijaudinimas, suaktyvėjimas, nuostaba
Įvadinės diskusijos	Susidomėjimas, suaktyvėjimas
Dainelių dainavimas	Džiaugsmas, pasitenkinimas
Klausymo užduočių atlikimas	Susikaupimas, surimtėjimas
Išklaustų istorijos aptarimas - atpasakojimas	Susijaudinimas, nerimas

Visų edukacinių veiklų ir kontrolinių, kalbinių sunkumų šalinimo bei tikslinių klausymo užduočių stebėjimo rezultatai pateikti 12, 13 ir 14 lentelėse.

12 lentelė. 1-os ir 2-os grupių kontrolinių klausymo užduočių (3 priedas) stebėjimo rezultatai

Pamokos planas	Pastabos, pastebėjimai, komentarai
1-a ir 2-a grupės	
Klausymo užduočių atlikimas įprastu būdu (išklausančias įrašo du kartus)	Nesupranta žodžių, kuriuose yra garsai [ð], [θ], [w], [ŋ]. Žino, kaip žodis rašomas, tačiau nežino jo tarimo, todėl nesupranta.
Klausymo užduočių atlikimas įprastu būdu (išklausančias įrašo du kartus)	Painioja žodį „house“ su „mouse“. Sunkiai supranta ir parašo žodžius, kuriuose yra dvigarsiai [iə], [eə], [uə], [ou].
Istorijos „The very hungry caterpillar“ klausymas pirmą kartą pasitelkiant pojūčius	Pasakojimas mokiniams sukėlė teigiamas emocijas, nes ji buvo sekama kaip pasaka. Juoko sukėlė pagrindinis veikėjas vikšrelis, kuris buvo labai alkanas ir, kiek bevalgytų, jam vis neužteko maisto. Teigiamas emocijas sukėlė klausomo teksto turinys. Galbūt dėl to mokiniai nepavargo klausytis ilgesnio nei įprasta, 7 minučių trukmės įrašo. Lietimo, uoslės ir ragavimo pojūčių įtraukimas. Mokiniams vaisių ir produktų lietimui, uostymui ir ragavimui veikla sukėlė teigiamas emocijas. Sunkiau buvo atspėti vaisių ar produktą palietus, šiek tiek lengviau buvo atspėti pagal kvapą, lengviausiai paragavus. Paragavę visi mokiniai atspėjo visus produktus.
Klausymo supratimo vertinimo užduotys	Mokiniai užduotis peržiūri susikaupę. Keli mokiniai atlieka pirmą ir antrą užduotis (istorijos paveikslėlių numeravimas ir veikėjų nustatymas), trečią užduotį tik perskaito, o ketvirtoje pažymi kelis atsakymus. Dauguma mokinių tik perskaito užduotis.
Istorijos „The very hungry caterpillar“ klausymas antrą kartą pasitelkiant regos pojūtį	Mokinius dar labiau prajuokino karikatūriškai pateiktas istorijos personažas vikšrelis ir istorijos vaizdai, tačiau tai nesutrukdė jų dėmesio sutelkimui į klausymąsi. Pamatę vaizdus, mokiniai geriau įsiminė istorijos eigą.
Klausymo supratimo vertinimo užduotys ir diskusija	Mokiniai užduotis atlieka susikaupę. Tie mokiniai, kurie dar nebuvo atlikę pirmos ir antros užduočių po įrašo klausymo pirmą kartą, gana greitai jas atlieka. Mokiniai ilgiausiai užtruko ties trečia sakinių užbaigimo užduotimi. Ketvirtoje užduotyje teisingus teiginius mokiniai pažymėjimo gana greitai. Aptarimo būdu bandydamas atpasakoti istoriją vienas mokiniš pasakė po 2 sakinius, po vieną mokinį pasakė 4, 5 ir 6 sakinius, likę mokiniai pasakė po 3 sakinius.

12 lentelėje matome, kad atlikdami kontrolines klausymo užduotis tyrimo dalyviai visų pirma susidūrė su kalbiniais (fonetiniais) sunkumais. Kontrolinio klausymo užduoties pasakojimas ir jos pagrindinis veikėjas 1-os ir 2-os grupių tyrimo dalyviams sukėlė daug teigiamų emocijų ir suaktyvėjimą, tačiau atliekant klausymo istorijos supratimo vertinimo užduotis tyrimo dalyviams pavyko surimtėti ir susikaupti. Klausantis pirmą kartą, tyrimo dalyviams buvo uždengtos akys ir pateikti vaisiai ir produktai (obuolys, kriaušė, apelsinas, slyva, braškė, agurkas, sūris, dešrelė, ledinukas, keksiukas), kuriuos jie klausydami lietė, uostė ir ragavo. Regos pojūtis buvo įtrauktas klausantis istorijos antrą kartą. Matomi vaizdai tyrimo dalyviams padėjo suprasti istorijos turinį. Bandant bendrai atpasakoti išklaustą istoriją diskusijos metu, abiejų grupių tyrimo dalyviai jautėsi šiek tiek susijaudinę ir sunerimę, kiekvienam tiriamajam pavyko pasakyti nuo dviejų iki šešių sakinių.

13 lentelė. 1-os grupės kalbinių sunkumų šalinimo užduočių (4 priedas) stebėjimo rezultatai

1-a grupė	
<p>Atminties lavinimo užduotys Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys Įvadinė diskusija gamtos pažinimo, metų laikų, augalų augimo proceso tema Prieskoninių augalų sėjimas</p>	<p><i>Atminties lavinimo užduotis</i> Išklausti ir tiksliai pakartoti sakinius daugumai mokinių buvo sudėtinga. <i>Kalbos sunkumų pašalinimo užduotis</i> Dauguma mokinių gana lengvai sugrupavo duotus žodžius pagal kalbos dalis. <i>Įvadinė diskusija</i> Mokiniai daug žino ir pasakoja apie gamtos reiškinius, žino visus metų laikus, kaip auga augalai. Mokiniais patinka sėti prieskoninius augalus. Dauguma jų tai daro pirmą kartą.</p>
<p>Atminties lavinimo užduotys Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys Išvyka į lauką stebėti gamtos reiškinių ir objektų</p>	<p><i>Atminties lavinimo užduotis</i> Mokiniais nesunkiai sekėsi atlikti išgirstos istorijos paveikslėlių numeravimo bei pažymėjimo, kuriuos sakinius išgirdo užduotis. Mokiniai gana lengvai atliko sakinių iš duotų žodžių sudarymo užduotį. <i>Kalbos sunkumų pašalinimo užduotis</i> Mokiniais iškilo sunkumų grupuojant žodžius pagal jų skambesį. <i>Išvyka į parką</i> mokiniams sukėlė daug teigiamų emocijų. Pasivaikščiojus stebint ir aptariant aplinkos objektus – medžius, spalvotus lapus, jau ruduojančius augalus, orą, mokiniai žaidė su gamtinėmis medžiagomis – smėliu, akmenukais, vandeniu, medžių lapais ir sėklomis, tyrinėjo, eksperimentavo, sugalvojo įvairiausių žaidimų. Mokiniais pavyko parodyti metų laikų skirtumus video skambučiu susisiekus su Norvegija, kur tuo pačiu metu, kai pas mus šviečia ir dar maloniai šildo rudeniška saulė, ten jau tenka bristi giliomis pusnėmis.</p>
<p>Atminties lavinimo užduotys Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys Įvadinė diskusija sveikos mitybos tema „The seed song“ dainelės dainavimas „Fruit song“ dainelės dainavimas</p>	<p><i>Atminties lavinimo užduotys</i> Mokiniais lengvai pavyko sujungti išgirstų sakinių pradžių su pabaiga. Daugumai mokinių nebuvo sunku teisingai pažymėti, kuriuos žodžius girdėjo daugiausiai kartų: sėkla, paukštis, skrenda, pelė, gyvena, valgo. <i>Kalbos sunkumų pašalinimo užduotis</i> Mokiniais buvo sunku atspėti pagrindinį istorijos veikėją pagal jo apibūdinimą. Buvo pasitelkta ir kelis kartus sudainuota „The seed song“ dainelė, kurią vaikai gana lengvai išmoko. <i>Diskusija sveikos mitybos tema</i> Mokiniai gerai žino svarbiausią sveikos mitybos taisyklę – atsisakyti saldumynų ir saldžių gėrimų, nes jų sudėtyje yra daug nesveiko cukraus. Mokiniai gana greitai išmoksta dainelę „Fruit song“.</p>
<p>Tikimybinio prognozavimo užduotys Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys Susipažinimas su vaisiais ir cukrumi panaudojant penkis pojūčius „Fruit song“ dainelės dainavimas</p>	<p><i>Tikimybinio prognozavimo užduotys</i> Mokiniai gana lengvai pagal pateiktą pavadinimą ir žodžius nuspėjo, kas yra pagrindinis istorijos veikėjas. Mokiniais buvo įdomu išgirsti draugų sugalvotas istorijos pabaigas. <i>Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys</i> Mokinius labai sudomino įvairių maisto produktų bei cukraus kiekio juose demonstracija. Mokinius labai nustebino žinia, kad visiškai nesaldaus pomidoro sudėtyje taip yra cukraus. Taip pat mokiniai sužinojo kad kiaušinis yra vienintelis maisto produktas, kuriame visiškai nėra cukraus. Mokiniai padedami prisiminė „Fruit song“ dainelės žodžius.</p>
<p>Tikimybinio prognozavimo užduotys Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys Superherojų žaidimas „Superhero song“ dainelės dainavimas</p>	<p><i>Tikimybinio prognozavimo užduotis</i> Mokiniai linksmai spėliojo ir lengvai atspėjo veikėjus pagal jų apibūdinimus. <i>Kalbos sunkumų pašalinimo užduotis</i> Mokiniais lengvai pavyko sakinių pradžios sujungimo su pabaiga užduotis. Superherojų žaidimas sukėlė daug teigiamų emocijų. Mokiniai išsirinko savo mėgstamą animacinį superherojų ir namuose pasiruošė drabužius, kurie jiems padėjo įsijausti į savo mylimo herojaus vaidmenį. Žaidimo metu mokiniai daug</p>

1-a grupė	
	<p>kartų kartojo veiksmožodžius, kurie yra jų supergalia: run fast, fly, strong, climb, freeze, stretch.</p> <p>Žaidimą vainikavo ir daug teigiamų emocijų sukėlė „Superhero song“ dainelės skandavimas, kurią jie greitai išmoko.</p>
<p>Tikimybinio prognozavimo užduotys</p> <p>Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys</p> <p>Vaisių salotų gamyba ir ragavimas</p> <p>„Fruit song“ dainelės dainavimas</p>	<p><i>Tikimybinio prognozavimo užduotys</i></p> <p>Mokiniam teigiamas emocijas sukėlė bendrai atliekamos užduotys, kurių metu jie turėjo istorijos veikėjams priskirti būdvardžius ir veiksmožodžius.</p> <p><i>Kalbos sunkumų pašalinimo užduotis</i></p> <p>Mokiniam pasirodė įdomi ir daug teigiamų emocijų sukėlė šiek tiek aktyvumo ir greito apsisprendimo reikalaujanti sakinio išskausymo ir skyrybos ženklų („”, „?”, „!“) pakėlimo užduotis.</p> <p>Mokiniai su dideliu entuziazmu gamina vaisių salotas, didžiudamiesi parodo savo darbo su virtuvės įrankiais įgūdžius. Salotų ragavimas sukėlė teigiamas mokinių emocijas ir nuostabą.</p> <p>Mokiniai jau moka „Fruit song“ dainelę</p>
<p>Edukaciniai žaidimai</p> <p>Vaisių sulčių spaudimas ir ragavimas</p> <p>„Fruit juice“ dainelės dainavimas</p>	<p>Mokiniam labai sudomino edukacinis žaidimas apie vaisius ir daržoves, jie lengvai suskirsto, kas auga ant medžių, o kas – darže.</p> <p>Mokiniai labai nori pabandyti spausti apelsino, citrinos, kivio ir greipfurto sultis, nei vienas nėra bandęs to daryti. Sulčių ragavimas sukelia įvairiausias reakcijas – nuo mėgavimosi iki pasibjaurėjimo.</p> <p>Mokiniai tris kartus kartoja „Fruit juice“ dainelę ir ją išmoka,</p>
<p>Edukaciniai eksperimentai ir žaidimai</p> <p>„Fruit song“, „Fruit juice“ ir „Superhero song“ dainelių dainavimas</p>	<p>Mokiniam labai sudomino pažintinės veiklos su mikroskopu. Jie įdėmiai tyrinėjo įvairiausias gamtos objektus – gėles, sėklas, lapus, giles, kankorėžius, žieves, kamienus, žemes vazonuose. Mokiniai išmoko atpažinti skirtingus medžius, prireikia pagalbos priskiriant lapus, giles, kankorėžius, vaisius medžiams pagal jų pavadinimus.</p> <p>Mokiniai jau gerai moka visas tris daineles - „Fruit song“, „Fruit juice“ ir „Superhero song“.</p>
<p>Edukaciniai žaidimai</p> <p>„Fruit song“, „Fruit juice“ ir „Superhero song“ dainelių dainavimas</p>	<p>Mokiniai su dideliu susidomėjimu įsitraukė į produktų kilmės edukacinį žaidimą ir greitai suskirstė, kokie produktai gaunami ūkyje, sode ir darže.</p> <p>Mokiniai jau gerai moka visas tris daineles - „Fruit song“, „Fruit juice“ ir „Superhero song“.</p>

1-os grupės tyrimo dalyviai noriai atliko klausymo įgūdžių lavinimo užduotis, nes jos jiems buvo neįprastos ir įdomios: „*Buvo juokinga*“, „*Buvo nebaisu*“. Išskirtinio tyrimo dalyvių susidomėjimo sulaukė tikimybinio prognozavimo ir atminties lavinimo užduotys: „*Labai patiko*“, „*Buvo labai įdomu*“, „*Buvo įdomiau nei visada*“. Tyrimo dalyviai noriai dalyvavo visose edukacinėse veiklose bei ruošėsi joms namuose. Stebėjimo metu buvo nustatyta, kad edukacinės veiklos 1-os grupės tyrimo dalyviams sukėlė daug teigiamų emocijų, susidomėjimą ir suaktyvėjimą: „*Norėčiau kad visada tokios pamokos būtų*“, „*Buvo linksma*“, „*Laimingas buvau*“. Tyrimo dalyviams patiko žaisti superherojų žaidimus, kuriuose jie galėjo vaizduoti savo galias, tuo pačiu išmokdami veiksmožodžius, kuriuos girdės klausomoje istorijoje. Tyrimo dalyviams patiko maisto gaminimo (sulčių spaudimo, vaisių salotų gaminimo) veiklos, stebėti gamtos objektus ir reiškinius lauke, pasėti ir stebėti, kaip dygsta sėklos. Įvadinės diskusijos, kurių metu tyrimo dalyviai buvo raginami išsakyti tai, ką žino, išreikšti savo nuomonę aptariama tema, sukėlė didelį jų susidomėjimą.

14 lentelė. 1-os ir 2-os grupių tikslinių klausymo užduočių (5 priedas) stebėjimo rezultatai

1-a ir 2-a grupės	
Istorijos „The sugar story“ klausymas pirmą kartą	Mokiniai istorijos klausosi susikaupę. 1 – os grupės tyrimo dalyviai atrodo labiau užtikrinti savimi. Mokiniam nuostabą sukėlė pagrindinis istorijos veikėjas cukrus, kuris kaip žmogus pasakoja savo istoriją pirmuoju asmeniu.
Klausymo supratimo vertinimo užduotys	Mokiniai užduotis peržiūri susikaupę. Tik keli mokiniai atlieka pirmą ir antrą užduotis (istorijos paveikslėlių numeravimas ir veikėjų nustatymas). Dauguma mokinių tik perskaito užduotis.
Istorijos „The sugar story“ klausymas antrą kartą	Mokiniai klauso susikaupę, kai kurie žymi užduočių atsakymus
Klausymo supratimo vertinimo užduotys ir diskusija	Mokiniai užduotis atlieka susikaupę, ilgiausiai užtruko ties trečia sakinių užbaigimo ir ketvirta teisingų teiginių žymėjimo užduotimi. 1 – os grupės tyrimo dalyviai atrodo mažiau sunerimę. Aptarimo būdu bandydami atpasakoti istoriją, pirmos grupės mokiniai kalba labiau užtikrintai, naudoja aktyvų istorijos žodyną, antros grupės mokiniai jaučiasi mažiau užtikrinti, jiems sunkiau atpasakoti išklaustą istoriją.

Stebėjimo metu nustatyta, kad 1-os grupės tyrimo dalyviai tikslinio klausymo supratimo užduotis atlieka labiau pasitikėdami savimi nei 2-os grupės tyrimo dalyviai. Išklaudus įrašo pirmą kartą, jie padaro daugiau užduočių ir greičiau padaro visas užduotis išklaudę įrašo antrą kartą. Istorijos aptarimo metu 1-os grupės tyrimo dalyviai jaučiasi drąsiau ir pasako daugiau sakinių, naudoja aktyvų istorijos žodyną.

Apibendrinant galima teigti, kad stebėjimo metu nustatytas skirtumas tarp 1-os ir 2-os grupių tyrimo dalyvių savijautos, pasitikėjimo savimi atliekant tikslinę klausymo supratimo užduotį po kontekstinio modelio įgyvendinimo.

3.4. Interviu rezultatai

Tyrimo metu buvo apklausta 12 tyrimo dalyvių, dalyvavusių edukacinėje intervencijoje. Interviu metu buvo siekiama išsiaiškinti asmeninę tyrimo dalyvio patirtį, nuomonę, emocijas. Kadangi tyrimo dalyviai yra 8-11 metų amžiaus, interviu buvo siekiama užtikrinti, kad jie supras visus klausimus ir pateiks išsamius atsakymus į juos. Tyrimo dalyvių atsakymai į interviu klausimus pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė. Atsakymai į interviu klausimus.

1 Mokinio patiriamos emocijos atliekant klausymo užduotis ir bendras nusiteikimas pamokos metu

Klausimai	Atsakymų skaičius			
Nuo kelių metų lankai anglų kalbos pamokėles?	12			
Ar tau patinka anglų kalbos pamokėlės?	Taip	12	Ne	0
Ar tau patinka klausytis istorijų įrašų?	Taip	12	Ne	0
Ar lengvai supranti klausomas istorijas?	Taip	7	Ne	5
Kaip jautiesi kai nesupranti klausomos istorijos?	Blogai	6		
	Nežinau	3		
	Taip pat	3		
Ar jauti baimę atlikdamas klausymo užduotis?	Taip	9	Ne	3

2 Klausymo sunkumai

Klausimai	Atsakymų skaičius			
Ką tau yra sunkiausia suprasti klausant istorijos?	Kalbą	5		
	Žodžius	4		
	Istorijos prasmę	3		
Ar tau lengviau supranti istoriją jos klausantis antrą kartą?	Taip	12	Ne	0
Ar tau buvo sunku atpasakoti istoriją? Kodėl?	Taip	6	Ne	6
	Nežinau žodžių	4		
	Neprisimenu	2		

3 Skirtingų pojūčių pasitelkimas

Klausimai	Atsakymų skaičius					
Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai užuosti su ja susijusius kvapus (pvz., vaisių)?	Taip	4	Ne	0	Nežinau	2
Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai liesti istorijoje minimus vaisius?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	6
Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai ragauti vaisius?	Taip	6	Ne	2	Nežinau	4
Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją su vaizdo įrašu?	Taip	10	Ne	0	Nežinau	2

Klausimai tik 1-os grupės tyrimo dalyviams

4 Mokinio patiriamos emocijos ir bendras nusiteikimas edukacinės intervencijos metu

Klausimai	Atsakymų skaičius		
Kaip jauteisi edukacinių veiklų metu? Gal gali įvardinti, kokias emocijas patyrei?	Patiko	1	
	Labai patiko	5	
	Buvo labai įdomu	6	
	Buvo linksma	4	
	Norėčiau kad visada tokios pamokos būtų	2	
	Laimingas buvau	1	
Kaip jauteisi atlikdamas klausymo lavinimo užduotis ?	Buvo įdomiau nei visada	5	
	Buvo juokinga	2	
	Buvo nebaisu	5	

5 Naujos informacijos susiejimas su jau turimomis žiniomis

Klausimai	Atsakymų skaičius					
Ar lengvai klausomoje istorijoje atpažinai veikėjus, apie kuriuos sužinojai veiklų ir žaidimų metu?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0
Ar tai, kad jau žinotai veikėjus, kokie jie yra ir ką jie gali daryti padėjo tau suprasti klausomą istoriją?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0
Ar klausomoje istorijoje atpažinai veiklų ir žaidimų metu išmokus žodžius?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0

6 Išmoktos informacijos pakartojima

Klausimai	Atsakymų skaičius					
Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus dainelės?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0
Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus žaidimai?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0
Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus skauduotės?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0

7 Kalbos sunkumų įveika

Klausimai	Atsakymų skaičius					
Ar tau padėjo geriau suprasti istoriją:						
istorijos ir sakinių pabaigos, veikėjų spėliojimo užduotys?	Taip	4	Ne	0	Nežinau	2
veikėjų apibūdinimo užduotys?	Taip	3	Ne	0	Nežinau	3
Sakinių kartojimo užduotys?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0
Išgirstų sakinių, žodžių pažymėjimo užduotys?	Taip	2	Ne	0	Nežinau	4
Istorijos paveikslėlių numeravimo užduotys?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0
Žodžių grupavimo užduotys?	Taip	4	Ne	0	Nežinau	2
Sakinių sudarymo užduotys?	Taip	3	Ne	0	Nežinau	3
Ar tau patiko edukacinės veiklos ir užduotys?	Taip	6	Ne	0	Nežinau	0

Atsakymai į pirmąjį klausimą apie anglų kalbos mokymosi pradžią atskleidė, kad dauguma tyrimo dalyvių anglų kalbos pradėjo mokytis būdami 5 – 6 metų, vienas tyrimo dalyvis anglų kalbos pradėjo mokytis būdamas ketverių metų. Visi tyrimo dalyviai atsakė, kad jiems patinka anglų kalbos pamokėlės ir klausytis įrašytų istorijų, tačiau apie klausomų istorijų supratimą tyrimo dalyvių nuomonės išsiskyrė. Septyni tyrimo dalyviai atsakė, kad jiems lengva klausytis ir suprasti klausomas istorijas, šeši tyrimo dalyviai jaučiasi blogai, kai nesupranta istorijos, trys tyrimo dalyviai negalėjo pasakyti, kaip jaučiasi ir trys tyrimo dalyviai atsakė, kad jaučiasi taip pat kai supranta ir nesupranta klausomos istorijos, t. y. klausomo teksto supratimas jų nuotakai įtakos nedaro.

Atsakymai į atvirus klausimus: „*Kaip jautiesi kai nesupranti klausomos istorijos?*“, „*Kas tau yra sunkiausia klausant istorijos?*“ parodė, kad mokiniai jaučiasi blogai, kai nesupranta klausomo įrašo, dažniausiai trukdo pasakotojo kalbos, žodžių nesupratimas. Penki tyrimo dalyviai nurodė, kad jiems sunkiausia yra suprasti pasakotojo kalbą, keturi nurodė kad jiems sunkiausia suprasti žodžius, trims tyrimo dalyviams sunkiausia buvo sekti veiksmų seką istorijoje. Net devyni tyrimo dalyviai nurodė jaučiantys baimę atliekant klausymo užduotis.

Klausymo metu patiriamų pojūčių poveikiui išsiaiškinti tyrimo dalyviams buvo pateikti uždari („taip“ / „ne“) klausimai. Aštuoniems tyrimo dalyviams suprasti istoriją padėjo su ja susiję kvapai, po šešis tiriamuosius nurodė, kad suprasti istoriją jiems padėjo lietimas ir ragavimas. Visi tyrimo dalyviai atsakė, kad jiems lengviau suprasti istoriją jos klausantis antrą kartą. Dešimt tyrimo dalyvių atsakė, kad jiems padėjo suprasti klausomą istoriją vaizdo įrašas, du tyrimo dalyviai negalėjo atsakyti į šį klausimą.

Visi 1-os grupės tyrimo dalyviai nurodė, kad jiems patiko edukacinė intervencija, jie jautėsi laimingi veiklų ir užduočių atlikimo metu, jiems buvo linksma, norėtų, kad visos pamokos tokios būtų. Klausymo įgūdžio lavinimo užduotys jiems pasirodė įdomesnės nei įprastos klausymo supratimo vertinimo užduotys, nejautė baimės jas atlikdami. Visi šios grupės tyrimo dalyviai klausomoje istorijoje lengvai atpažino veikėjus, apie kuriuos sužinojo veiklų ir žaidimų metu, jiems padėjo suprasti klausomą istoriją tai, kad jau pažinojo veikėjus, žinojo, kokie jie yra ir ką jie gali daryti, taip pat visi tyrimo dalyviai atpažino veiklų metu išmokus žodžius. Visi tyrimo dalyviai nurodė, kad jiems padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus dainelės, žaidimai ir skanduotės. Stebėjimo rezultatai taip pat parodė, kad šios aktyvios veiklos, kai ritmiškai kartojami išmukti žodžiai ir frazės, yra veiksmingiausia išmuktos informacijos kartojimo forma.

Tyrimo dalyvių nuomonė labai išsiskyrė apie kalbos sunkumų įveikos užduotis - pasakojimo ir sakinių pabaigos spėjimo, veikėjų spėliojimo, veikėjų apibūdinimo, išgirstų sakinių, žodžių pažymėjimo, žodžių grupavimo ir sakinių sudarymo poveikį (žr. 16 lentelę).

16 lentelė. Ištraukos iš 1-os grupės tyrimo dalyvių interviu

Kategorija	Klausimas	Ištraukos iš interviu išrašo
Mokinio patiriamos emocijos atliekant klausymo užduotis ir bendras nusiteikimas pamokos metu	Ar patinka anglų kalbos pamokėlės?	„patinka man anglų kalbos pamokėlės“, „labai“, „patinka“
	Ar patinka klausytis istorijų įrašų?	„taip“, „labai“, „patinka klausytis įrašytų istorijų, ypač pasakų“
	Ar lengvai supranti klausomas istorijas?	„taip“, „lengvai suprantu tas (klausomas) istorijas“, „nelabai“, „geriau skaityti“, „ne“
	Kaip jautiesi kai nesupranti klausomos istorijos?	„nelabai gerai jaučiuosi kai nesuprantu klausomos istorijos“, „blogai“, „taip pat“, „nežinau“
Klausymo sunkumai	Ką tau sunkiausia suprasti klausant istorijos?	„sunkiausia turbūt suprasti kai greitai kalba“, „ką kalba“, „žodžius“
	Ar lengviau supranti istoriją jos klausantis antrą kartą?	„taip, lengviau suprantu istoriją kai (klausau) antrą kartą“, „taip“
	Ar buvo sunku atpasakoti istoriją? Kodėl?	„taip, nes nežinau žodžių“, „taip, nes pamirštu, kas ten įvyko“, „nežinau, kodėl taip sunku“, „taip, nes...nežinau, kodėl...nu gal dėl to, kad neatsimenu“, „man nelabai sunku atpasakoti istoriją“, „ne, man nesunku“
Skirtingų pojūčių pasitelkimas	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai užuosti su ja susijusius kvapus?	„taip“, „taip, lengviau supratau kai uostėme vaisius“, „ne“, „ne, nebuvo“
	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai liesti istorijoje minimus vaisius?	„taip“, „taip, ir paliesti buvo labai įdomu kai nežinau, kas čia yra“, „nežinau“, „nežinau, kaip geriau buvo“
	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai ragauti vaisius?	„taip“, „taip, ir kažkaip buvo įdomu paragauti“, „ne“, „nežinau“
	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją su vaizdo įrašu?	„buvo įdomiau kai žiūrėjome, ir suprasti buvo geriau“, „taip, kai pamačiau, supratau, kas tas cukrus“, „nežinau“
Naujos informacijos susiejimas su jau turimomis žiniomis	Ar lengvai klausomoje istorijoje atpažinai veikėjus, apie kuriuos sužinojai veiklų ir žaidimų metu?	„taip“
	Ar tai, kad jau žinojai veikėjus, kokie jie yra ir ką jie gali daryti padėjo tau suprasti klausomą istoriją?	„taip“
	Ar klausomoje istorijoje atpažinai veiklų ir žaidimų metu išmokus žodžius?	„taip“
Išmuktos informacijos pakartojimas	Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus dainelės?	„taip, padėjo“, „taip“

Kategorija	Klausimas	Ištraukos iš interviu išrašo
	Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus žaidimai?	„taip, padėjo“, „taip“
Kalbos sunkumų įveika	Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus skanduotės?	„taip, padėjo“, „taip“
	istorijos ir sakinių pabaigos, veikėjų spėliojimo užduotys	„taip“, „nežinau“
	veikėjų apibūdinimo užduotys	„taip“, „nežinau“
	Sakinių kartojimo užduotys	„taip“
	Išgirstų sakinių, žodžių pažymėjimo užduotys	„taip“, „nežinau“
	Istorijos paveikslėlių numeravimo užduotys	„taip“
	Žodžių grupavimo užduotys	„taip“, „nežinau“
	Sakinių sudarymo užduotys	„taip“, „nežinau“
	Edukacinės veiklos ir užduotys	„taip“

Visi 2-os grupės tyrimo dalyviai interviu metu nurodė, kad sunkiausia užduotis jiems buvo išklaustyto pasakojimo aptarimas ir įvardino kalbėjimo įgūdžių stokos problemas – nepakankamą aktyvaus žodyno žinojimą ir negebėjimą susieti žodžius į bendrą istorijos kontekstą. 1-os grupės tyrimo dalyviai nurodė, kad jie nesusidūrė su jokiais sunkumais atpasakodami išklausytą pasakojimą. Visi šeši 1-os grupės tyrimo dalyviai teigiamai įvertino edukacinės intervencijos užduotis ir veiklas, prašė jas pakartoti. Ištraukos iš 1-os grupės tyrimo dalyvių interviu pateiktos 17 lentelėje.

17 lentelė. Ištraukos iš 2 – os grupės tyrimo dalyvių interviu

Kategorija	Klausimas	Ištraukos iš interviu išrašo
Mokinio patiriamos emocijos atliekant klausymo užduotis ir bendras nusiteikimas pamokos metu	Ar patinka anglų kalbos pamokėlės?	„labai“, „patinka“, „visai patinka“
	Ar patinka klausytis istorijų įrašų?	„labai“, „patinka“, „visai patinka“
	Ar lengvai supranti klausomas istorijas?	„lengviau supratau kai uostėme vaisius“, „paliesti buvo labai įdomu kai nežinau, kas čia yra“, „patiko ragauti“, „buvo įdomiau kai žiūrėjome“
	Kaip jautiesi kai nesupranti klausomo pasakojimo?	„blogai“, „taip pat“, „nežinau“
	Kaip jauteisi kai klauseisi pirmo pasakojimo?	„truputį nervinausi“, „nenorėjau daryti užduoties, nes maniau kad nesuprasiu“
	Kaip jauteisi kai klauseisi antro pasakojimo?	„gerai“, „jau daug geriau“, „norėjau daryti tą užduotį“
	Kas padėjo geriau pasijausti klausantis antro pasakojimo?	„žaidimai“, „dainelės“, „kad daug darėme ir kalbėjome apie tai“, „kad buvo linksma“, „kad mokytoja pastoviai mane gyre“, „kad mokytoja sakė kad man gerai sekasi viskas“, „kad mokytoja sakė kad gerai dainuoju ir skanduoju“
Klausymo sunkumai	Ką yra sunkiausia suprasti klausant istorijos?	„taip“, „kartais“, „ne“
	Ar lengviau supranti istoriją jos klausantis antrą kartą?	„taip“
	Ar buvo sunku atpasakoti istoriją? Kodėl?	„taip“, „taip, nes nežinau žodžių“, „ne“, „taip, nes...nu sunku“, „taip, nes neatsimenu tiksliai tos istorijos“, „ne“, „ne, man lengva“, „buvo sunku ilgai klausytis“
	Kas padėjo suprasti antrą kartą klausomą pasakojimą?	„dainelės“, „žaidimai“, „kai žaidėme ir apie tai kalbėjome“, „kad kalbėjome apie tą istoriją“

Kategorija	Klausimas	Ištraukos iš interviu išrašo
Skirtingų pojūčių pasitelkimas	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai užuosti su ja susijusius kvapus?	„taip“, „ne“, „ne, nebuvo“
	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai liesti istorijoje minimus vaisius?	„taip“, „nežinau“, „nežinau, kaip geriau“
	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai ragauti vaisius?	„taip“, „nežinau“
	Ar buvo lengviau suprasti klausomą istoriją su vaizdo įrašu?	„taip“, „nežinau“

Mokinių atsakymuose apie klausymo sunkumus, jie pateikė bene daugiausia atsakymų variantų – kalbėjimo tempą ir būdą bei žodyno stoką. Interviu duomenys atskleidė, kad kalbėjimo tempas, stilius bei žodyno trūkumas yra dažniausi klausymo supratimo trukdžiai. Be to, žodyno trūkumą kaip dažniausią sunkumą tyrimo dalyviai nurodė ir atsakymuose apie išklauso pasakojimo atpasakojimo sudėtingumą. Šį sunkumą 2-os grupės tyrimo dalyviams padėjo įveikti edukacinių veiklų metu dainuotos dainelės, skanduotės bei žaidimai, kalbos sunkumų šalinimo užduotys.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrimo dalyviai susidūrė su kalbiniais sunkumais, kuriuos sukėlė fonetiniai lietuvių ir anglų kalbų skirtumai. Taip pat, tyrimo dalyviai susidūrė su kognityviniais sunkumais - gramatikos ir žodyno žinių stoka. Šiuos sunkumus padėjo išspręsti kalbinių sunkumų šalinimo užduotys (žr. 4 priedą). Be minėtų sunkumų, tyrimo dalyviai patyrė ir fizinius klausymo supratimo sunkumus – kalbėjimo tempą ir nuovargį, triukšmą. Interviu ir stebėjimo rezultatai parodė, kad atlikdami kontrolines klausymo supratimo užduotis mokiniai susidūrė su emociniais sunkumais – įtampa, stresu, neigiamu nusiteikimu, nepasitikėjimu savimi. Šiuos sunkumus padėjo įveikti linksmos edukacinės veiklos, žaidimai. Atlikdami tikslines klausymo supratimo užduotis po edukacinių veiklų, 2-os grupės tyrimo dalyviai nebejautė įtampos ir streso, labiau pasitikėjo savimi, buvo teigiamai nusiteikę.

3.5. Tyrimo rezultatų diskusija

Šiuo tyrimu buvo siekiama atsakyti į probleminius klausimus: su kokiais kalbiniais, kognityviniais bei emociniais sunkumais susiduria pradinių klasių mokiniai atlikdami klausymo užduotis, kokios ankstyvojo anglų kalbos mokymo(si) strategijos gali padėti pradinių klasių mokiniams įveikti klausymo sunkumus ir koks yra tyrimo metu sukurto kontekstinio klausymo sunkumų įveikos strategijų modelio poveikis pradinių klasių mokinių klausymo užduočių rezultatams?

Klausymo anglų kalba sunkumų ir jų įveikos tyrimų apžvalga atskleidė šiuos kalbinius, kognityvinius bei emocinius klausymo supratimo sunkumus: klausymo praktikos trūkumas; vertimas mintyse; emocinis neatsparumas; akademinis neįsitraukimas.

Tyrimo metu buvo nustatyti kalbiniai klausymo supratimo sunkumai, kylantys dėl fonetinių lietuvių ir anglų kalbų skirtumų, taip pat kognityviniai sunkumai - gramatikos ir žodyno žinių stoka.. Jyoti (2020) teigia, kad klausymosi problemos yra susijusios su suvokimo apdorojimu (žodžių atpažinimu ir dėmesio neišlaikymu), tuo tarpu, palyginti mažiau problemų yra susijusios su neefektyviu analizavimu ir nesėkmingu išgirstos informacijos interpretavimu. Kalbinius ir kognityvinius sunkumus tyrime padėjo išspręsti kalbinių sunkumų šalinimo užduotys (žr. 4 priedą). Tyrimas su pradinių klasių mokiniais patvirtino, kad klausymo sunkumus padeda įveikti atminties, tikimybinio prognozavimo įgūdžio lavinimo bei kalbos sunkumų įveikos užduotys. Dang, Au ir Chau (2021) savo tyrimo su universiteto studentais taip pat nustatė, kad klausymo sunkumus padeda įveikti tiesioginės (atminties, pažinimo ir kompensavimo) ir netiesioginės (savikontrolės, emocinės, socialinės)

strategijos. Be to, tyrimo metu buvo nustatyta, kad klausymo supratimo užduotis atlikti palengvina pojūčių, ypač regos, įtraukimas į klausymo procesą.

Interviu ir stebėjimo rezultatai parodė, kad atlikdami kontrolines klausymo supratimo užduotis mokiniai susidūrė su emociniais sunkumais – įtampa, stresu, neigiamu nusiteikimu, nepasitikėjimu savimi, kuriuos padėjo įveikti linksmos edukacinės veiklos, teigiamas mokytojo grįžtamasis atsakas, gyrimas už mokinio patirtas sėkmes, pasiekimus. Sadoughi ir Hejazi (2021) tyrė mokytojų, kaip tarpininkų, vaidmenį santykiuose tarp mokytojų palaikymo ir akademinio mokinių įsitraukimo, jie nustatė, kad sąmoningas mokytojo palaikymas gali tiesiogiai ir teigiamai paveikti akademinį įsitraukimą. Be to, tyrimas patvirtino, kad yra ryšys tarp palaikančio mokytojo sukeltų teigiamų emocijų ir akademinio įsitraukimo. Panašius rezultatus parodė šis tyrimas su pradinėmis klasių mokiniais. Mokytojo palaikymas ir gyrimas už pasiekimus, o ne tik už rezultatus, sukėlė mokiniams teigiamas emocijas ir paskatino mokinius įsitraukti į veiklas, o papildomi su pojūčiais susiję elementai klausymo užduočių atlikimo metu sudomino ir ne tik padėjo susikaupti, bet ir suprasti klausomą tekstą. Tyrimo metu buvo akcentuojamas pats mokymosi procesas ir jo metu patiriamos emocijos, o ne rezultatai, todėl mokiniai atskleidė, kad neįaučia baimės ir tai padėjo jiems labiau susikaupti bei geriau atlikti klausymo užduotis. Tyrimas atskleidė, kad mokiniai daugiausiai bijojo neigiamo įvertinimo ir testo. Boon, Abdullah ir kt. (2021) teigia, kad besimokantys užsienio kalbų viso mokymosi proceso metu demonstruoja įvairių rūšių baimę. Jų tyrimo su suaugusiais studentais išvados atskleidė, kad neigiamus veiksnius, trukdančius mokytis, dažnai atsveria mokinių teigiami vidiniai veiksniai.

Be minėtų sunkumų, tyrimo dalyviai patyrė ir fizinius klausymo supratimo sunkumus – kalbėjimo tempą ir nuovargį, triukšmą. Hadijah ir Shalawati (2018) anglų kalbos mokyme kaip vieną iš bendrų problemų pabrėžia studentų klausymosi praktikos trūkumą. Anot tyrėjų, pamokų metu mokiniai nespėja įgyti pakankamos visų kalbos įgūdžių lavinimo praktikos – kalbėti, skaityti, rašyti ir klausytis. Be to, mokiniai taip pat retai klausosi po pamokų. Mokomosios literatūros tyrimo rezultatai atskleidė, kad pradinėse klasėse atliekant klausymo užduotis anglų kalbos pamokų metu yra tikrinamas, o ne lavinamas mokinių klausymo supratimas, nes klausymo užduočių atliekama nedaug ir jos nėra skirtos kalbai pažinti bei jos supratimo sunkumams pašalinti.

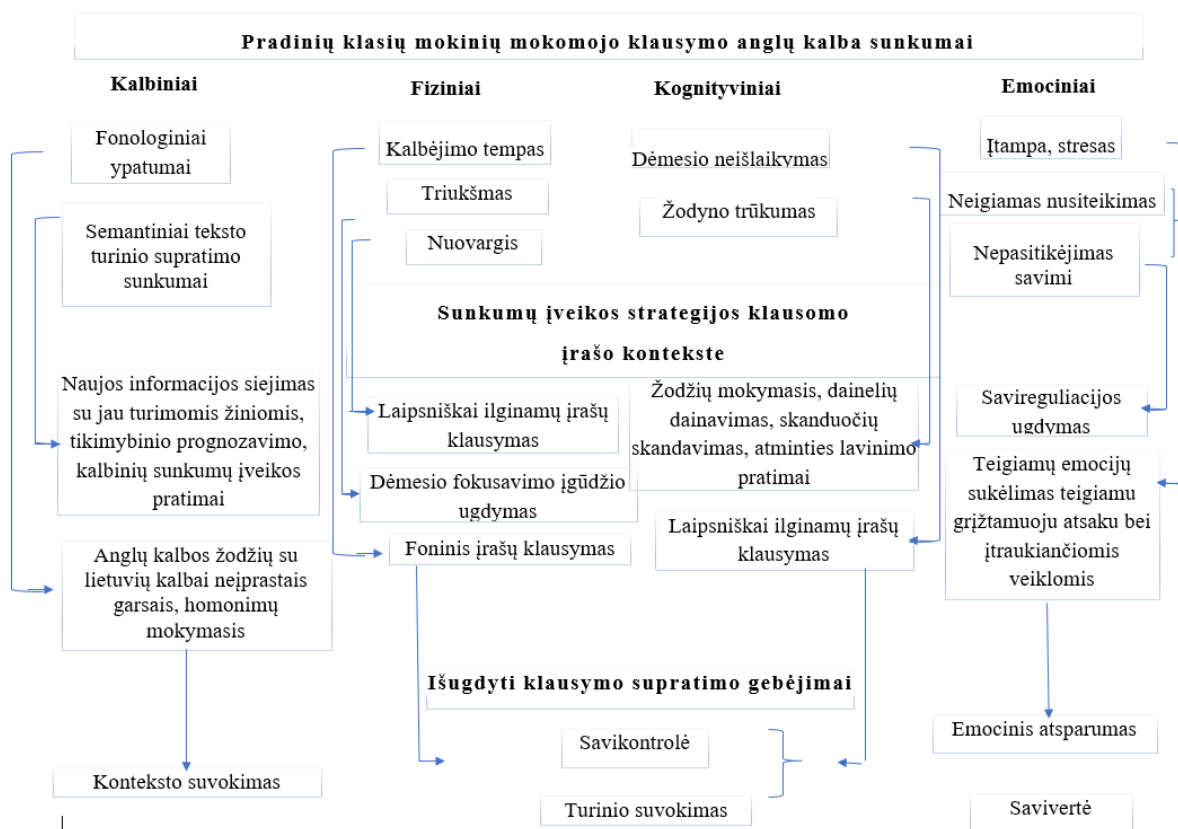
Tyrimo metu kalbiniams, kognityviniams, emociniams ir fiziniams klausymo supratimo sunkumams įveikti buvo nustatytos jų įveikos strategijos ir sukurtos klausymo sunkumų įveikos, tikimybinio prognozavimo ir atminties lavinimo užduotys (žr. 18 lentelę).

18 lentelė. Klausymo supratimo sunkumai ir siūlomos jų įveikos strategijos

Klausymo sunkumai	Strategijos	Siūlomos užduotys
Sunkumai, susiję su kalbos ypatumais, semantiniu klausomo teksto turiniu	Anglų kalbos žodžių su lietuvių kalbai neįprastais garsais, homonimų mokymasis. Kalbinių, fonetinių, gramatinių ir semantinių sunkumų įveikimo, žodžių jungimo šliejimo būdu pratimai. Jei klausomame tekste yra žodžių, kurių mokiniai dar nesimokė, rekomenduojama sudaryti žodyną ir pateikti jį kartu su užduoties medžiaga. Temos ir veikėjų pristatymas (<i>angl. setting the stage</i>). Tikimybinio prognozavimo įgūdžio lavinimas - prognozavimo pratimai, padedantys nuspėti nežinomus žodžius bei kontekstą.	Supažindinimas su anglų kalbos garsais bei žodžiais, kuriuose yra lietuvių kalbai neįprastų garsų. Žodžių grupavimo pagal kalbos dalis, klausomo teksto veikėjų, jų savybių bei atliekamų veiksmų atpažinimo pratimai. Sakinių su duotais žodžiais sudarymo, sakinių pradžios jungimo su pabaiga pratimai. Prieš atliekant klausymo užduotį, yra svarbu supažindinti mokinius su klausomo teksto tema. Tai gali būti

Klausymo sunkumai	Strategijos	Siūlomos užduotys
		mokytojo parengta vaizdinė medžiaga, prezentacija, bendra diskusija ar mokinių apklausa, ką jie jau žino klausomo teksto tema. Svarbu nurodyti užduoties atlikimo tikslą. Konteksto nuspėjimo pagal pavadinimą, sakinių, istorijos pabaigos nuspėjimo pagal jų pradžią, veikėjų nuspėjimo pagal apibūdinimą užduotys.
Sunkumai, susiję su kalbėjimo ypatumais (tarimo ypatumai, intonacija, balso tembras, per greitas ar per lėtas kalbėjimo tempas)	Tarimo mokymasis	Fonetinių garsų atpažinimo, žodžių grupavimo pagal skambesį pratimai. Sakinių tipo – teiginio, klausimo ir kreipinio – atpažinimo pratimai. Foninis klausymas veiklų metu.
Kognityviniai sunkumai Susiję su mokinio užsienio kalbos žinojimo lygiu, klausomo teksto sudėtingumu, nepažįstami žodžiai, dėmesio neišlaikymas, ilgalaikė ir trumpalaikė atmintis	Atminties lavinimo pratimai bandant įsiminti išgirstą informaciją, išklaustų žodžių, sakinių pakartojimas.	Atskirų sakinių išklausymas ir atkartojimas, parenkant mokinių žinių lygį atitinkančio ilgumo sakinius. Klausomo teksto paveikslėlių numeravimas. Išgirstų sakinių žymėjimas. Sakinių pradžios jungimo su pabaiga pratimai. Išgirstų žodžių ir frazių žymėjimas.
Emociniai sunkumai	Užduočių atlikimas ne vertinimo tikslais. Teigiamas grįžtamasis atsakas už pastangas, pažangą, o ne rezultatus. Visų penkių žmogaus pojūčių įtraukimas.	Klausymas su vaizdo įrašu. Realų su klausomo įrašo kontekstu susijusių daiktų lietimasis, uostymas, ragavimas.
Fiziniai sunkumai (įrašo kokybė, nuovargis)	Klausomo įrašo trukmė neturi būti ilgesnė kaip 3 minutės. Skirti iki 5 minučių užduočių peržiūrai prieš klausantis įrašo pirmą kartą. Skirti 10 - 15 minučių užduočių peržiūrai ir daliniam jų atlikimui tarp įrašo klausymo pirmą ir antrą kartą. Skirti 20 minučių galutiniam užduočių atlikimui.	

Stebėjimo, užduočių atlikimo bei interviu rezultatai patvirtino, kad klausymo anglų kalba sunkumus pradinių klasių mokiniams gali padėti įveikti kontekstinis klausymo sunkumų įveikos modelis, susidedantis iš su klausomu kontekstu susijusių veiklų, kurių metu sukeliamos teigiamos emocijos, išmoktos informacijos kartojimas dainuojant bei skanduojuant daineles, naujos informacijos siejimas su jau turimomis žiniomis. Kontekstinis klausymo sunkumų įveikos modelis padėjo įveikti kalbinius, kognityvinius, emocinius bei fizinius sunkumus ugdant konteksto suvokimo, savikontrolės, turinio suvokimo, emocinio atsparumo gebėjimus bei savivertės jausmą (žr. 7 pav.).

7 pav. Kontekstinis mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis

Kontekstinis klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis padėjo išugdyti konteksto suvokimo, savikontrolės, turinio suvokimo, emocinio atsparumo gebėjimus bei savivertės jausmą. Kalbinius ir kognityvinius klausymo sunkumus padėjo įveikti kalbinių sunkumų įveikos, tikimybinio prognozavimo ir atminties lavinimo užduotys, žodžių su lietuviams neįprastais anglų kalbos garsais mokymasis, kalbinių, fonetinių, gramatinių ir semantinių sunkumų įveikimo, žodžių jungimo šliejimo būdu pratimai, žodžių grupavimo pagal kalbos dalis, klausomo teksto veikėjų, jų savybių bei atliekamų veiksmų atpažinimo pratimai, sakinių su duotais žodžiais sudarymo, sakinių pradžios jungimo su pabaiga pratimai, konteksto nuspėjimo pagal pavadinimą, sakinių, istorijos pabaigos nuspėjimo pagal jų pradžią, veikėjų nuspėjimo pagal apibūdinimą užduotys, fonetinių garsų atpažinimo, žodžių grupavimo pagal skambesį pratimai. Šios strategijos padėjo išugdyti konteksto suvokimo gebėjimą. Fizinis sunkumas padėjo įveikti laipsniškai ilgesnių įrašų klausymas, dėmesio fokusavimo įgūdžio pratimai, pavyzdžiui, sakinio tipo (teiginio, neiginio ir klausimo) atpažinimo užduotis pakeliant atitinkamas korteles. Prie greito kalbėjimo tempo padėjo priprasti foninis pasakojimų klausymas edukacinių veiklų metu. Šie pratimai išugdė mokinių savikontrolės gebėjimą. Turinio suvokimui padėjo naujų žodžių mokymasis dainuojant daineles, skandutes, atminties lavinimo pratimai. Šie pratimai padėjo išugdyti turinio suvokimo gebėjimą. Laipsniškai ilginamų įrašų klausymas padėjo mokiniams ilgiau išlaikyti dėmesį atliekant klausymo užduotis.

Emocinį mokinių atsparumą atskleidė teigiamos emocinės reakcijos į mokymosi užduotis bei veiklas, draugiškas santykis su mokytoju ir bendraamžiais bei aktyvus jų pačių dalyvavimas mokymosi procese, perėjimas iš nerimo emocijos į susikaupimą. Tyrimo dalyviai noriai dalyvavo edukacinėse veiklose ir atliko klausymo užduotis. Visos edukacijos metu buvo užfiksuota daugiau teigiamų emocijų (susidomėjimas, suaktyvėjimas, nuostaba, džiaugsmas, pasitenkinimas) nei neigiamų

(nerimas, susijaudinimas). Be to, po tokių neigiamų mokinių emocijų, kaip nerimas, susijaudinimas, užduočių atlikimo metu buvo fiksuojamos neutralios emocijos – susikaupimas ir surimtėjimas. Nuolatinis teigiamas mokytojo grįžtamasis atsakas, mažiausių pasiekimų vertinimas padėjo įveikti neigiamą mokinių nusiteikimą ir nepasitikėjimą savimi, kas išugdė mokinių emocinį atsparumą ir aukštą savivertę.

Akademinį mokinių įsitraukimą atskleidė jų dalyvavimas su dideliu entuziazmu edukacinėse veiklose, noriai atliekamos net 45 minučių trukmės klausymo užduotis ir geresni 1-os grupės mokinių tikslinių užduočių atlikimo rezultatai. Metodas vienodai padėjo pasiekti geresnių akademinį rezultatų nuo 8 iki 10 metų amžiaus mokiniams. Todėl galima teigti, kad kontekstinis klausymo sunkumų įveikos metodas ypač tinkamas taikyti ankstyvajame vaikų ugdyme. Tačiau jis nėra išbandytas vyresnio amžiaus lietuviškai kalbančių mokinių ir suaugusiųjų mokymo praktikoje, todėl yra aktualu kontekstinį mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelį pritaikyti ir išbandyti taip pat šiose grupėse.

Apibendrinus užduočių atlikimo, stebėjimo ir interviu rezultatus galima teigti, kad kontekstinis pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba modelis parodė poveikumą mokinių akademiniam įsitraukimui, emociniam atsparumui bei akademiniam rezultatams. Atliktas empirinis tyrimas patvirtino Sadoughi ir Hejazi (2021) prielaidą, kad emociniai užsienio kalbų mokymosi aspektai yra tokie pat svarbūs, kaip ir pažintiniai, o teigiamos emocijos vaidina svarbų vaidmenį skatinant mokinių akademinį įsitraukimą.

Taip pat, tyrimas patvirtino Hiver (2020) teiginį, kad įsitraukimas į mokymosi procesą labai priklauso nuo konteksto ir pritaikymo mokymosi aplinkai. Tyrimas parodė aukštą mokinių dalyvavimo ir įsitraukimo į veiklas lygį bei kokybę. Kognityvinis įsitraukimas pasireiškė mokinių nuolatiniu dėmesiu, įsitraukimu į veiklas ne siekiant atitikti reikalavimus, bet stengiantis užduotis atlikti kokybiškai ir kūrybingai.

Apibendrinant galima teigti, kad kontekstinio modelio taikymo veiksmingumas priklauso nuo to, kaip racionaliai mokytojas derina edukacines veiklas su klausymo užduotimis. Tyrimo metu nustatyta, kad jutiminės priemonės atliekant klausymo užduotis ženkliai prisideda prie veiksmingesnio klausymo įgūdžio lavinimo bei mokymosi procesą daro įdomesnę bei emocingesnę.

Galimas šio tyrimo ribotumas: nepakankamai ilga tyrimo trukmė. Rekomenduojama tyrimo trukmė – vieneri mokslo metai. Be to, tyrime nebuvo tiriamos vaizdo priemonių ir gyvo kalbėtojo stebėjimo poveikis klausymo supratimui, kuomet matant kalbėtoją galima suprasti klausomą turinį iš kalbėtojo lūpų.

Išvados

1. Tyrimo metu nustatyta, kad kalbinius pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumus padeda įveikti šios strategijos: anglų kalbos žodžių su lietuvių kalbai neįprastais garsais, homonimų, tarimo mokymasis. Kalbinių, fonetinių, gramatinių ir semantinių sunkumų įveikimo, žodžių jungimo šliejimo būdu pratimai. Temos ir veikėjų pristatymas (*angl. setting the stage*). Tikimybinio prognozavimo įgūdžio lavinimas - prognozavimo pratimai, padedantys nuspėti nežinomus žodžius bei kontekstą. Kognityvinius sunkumus padeda įveikti atminties lavinimo pratimai bandant įsiminti išgirstą informaciją, išklaustyti žodžių, sakinių pakartojimas. Emocinius sunkumus padeda įveikti užduočių atlikimas ne vertinimo tikslais, teigiamas grįžtamasis atsakas už pastangas, pažangą, o ne rezultatus, visų penkių žmogaus pojūčių įtraukimas. Fizinis sunkumas padeda įveikti klausymo praktika, palaipsniui ilginamų įrašų klausymo bei tinkamas klausymo užduočių atlikimo proceso organizavimas: įrašo trukmė neturi būti ilgesnė kaip 3 minutės, užduočių peržiūrai prieš klausantis įrašo pirmą kartą reikia skirti iki 5 minučių, užduočių peržiūrai ir daliniam jų atlikimui tarp įrašo klausymo pirmą ir antrą kartą reikia skirti 10 - 15 minučių, skirti 20 minučių galutiniam užduočių atlikimui. Pastebėtina, kad pradinių klasių mokinių anglų kalbos pamokose daugiausiai ugdomųjų veiklų siejama su regos ir klausos pojūčiais, tačiau nėra suaktyvinami už kitus pojūčius atsakingi smegenų centrai. Vertinant naujos informacijos siejimą su jau žinoma, dažnai trūksta ugdomųjų veiklų, paremtų mokinių turima patirtimi bei žiniomis. Dažnai nauja informacija prieš atliekant klausymo užduotis anglų kalbos pamokose pateikiama anksčiau aptartų temų pagrindu, tačiau mokomoji medžiaga nesiejama su mokinių patirtimi. Be to, tyrimo rezultatai atskleidė pradinių klasių mokinių sistemingo klausymo įgūdžio ugdymo pamokose stoką.
2. Siekiant atsakyti į tyrimo probleminius klausimus, buvo atliktas empirinis kokybinis tyrimas. Tyrimui pasirinktas natūralusis kvaziekperimentas, siekiant nustatyti sukurtos naujos kontekstinio klausymo metodikos tinkamumą klausymo sunkumams įveikti. Kai tyrimo imtis yra maža, būtent kvaziekperimentas padeda atskleisti individualias tiriamųjų patirtis. Šiuo tyrimo dizainu buvo siekiama patvirtinti arba paneigti hipotezę, kad nuosekliai į ugdymo procesą integruojant naujai sukurtą kontekstinį klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelį, pradinių klasių mokiniai, atlikdami klausymo užduotis, rečiau susiduria su sunkumais. Tyrimo metu duomenys buvo renkami stebėjimo ir iš dalies struktūruoto interviu būdais. Stebėjimas naudotas siekiant sekti ir fiksuoti tyrimo dalyvių savijautą, emocinį atsparumą bei akademinio įsitraukimo lygį. Stebėjimas ypač tinka rinkti duomenis atliekant žmonių elgesio tyrimus, nes šis duomenų rinkimo metodas padeda tyrėjui surinkti pirminius duomenis, ypač apie tokius tikrovės aspektus, kuriuos žodine informacija respondentams gali būti sunku išsakyti. Stebėjimas šiame tyrime suteikė daug vertingos informacijos, padedančios diagnozuoti tiriamųjų savijautą, ko kitais tyrimo metodais padaryti nėra įmanoma. Stebint kito žmogaus elgesį, jis buvo įvertintas tiksliau, nei šią informaciją galėjo nusakyti pats asmuo, ypač pradinio mokyklinio amžiaus vaikas, kuriam dar sunku įvertinti savo emocijas ir jų priežastis. Be to stebėjimas suteikė galimybę vienu metu aprėpti daugiau savybių, stebimų reiškinių. Stebint buvo gauta betarpiška informacija, kuri paėjo atskleisti ir suprasti socialinę aplinką per veiksmus ir įvykius tiek dalyvių, tiek stebėtojo požiūriu. Iš dalies struktūruotas interviu pasirinktas siekiant pagrįsti kokybinį tyrimą ir suteikti daugiau

informacijos apie sukurtos metodikos tinkamumą. Kokybinis interviu padėjo gauti empirinių duomenų, kuriais remdamasi tyrėja parengė įtikinamus tiriamojo reiškinio paaiškinimus.

3. Remiantis mokslinės literatūros analize, teoriškai buvo sukurtas kontekstinis pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis, apimantis fizinį, kognityvinį, psichologinį ir kalbinį aspektus bei paremtas keturiais neurodidaktikos principais – teigiamų emocijų užtikrinimu, mokymusi panaudojant pojūčius, naujos informacijos susiejimu su jau turimomis žiniomis bei išmoktos informacijos pakartojimu. Atliekant klausymo užduotis taikant kontekstinį metodą nustatyta, kad šiuo metodu buvo ne tik tikrinamas, bet ir lavinamas mokinių klausymo įgūdis. Teigiamų emocijų skatinimo ugdant klausymo ir kalbinių gebėjimų aspektu, taikant modelį pastebėtas ženkliai didesnis mokinių akademinis įsitraukimas mokytojui sukūrus palankią, teigiamas emocijas sukeliančią aplinką. Informacijos kartojimo aspektu nustatyta, kad mokiniai geriausiai įsiminė klaustą informaciją dainuodami daineles, skanduodami skanduotes bei kartodami žodžius bei frazes žaidimų metu. Tyrimo dalyviai tai patvirtino duodami interviu. Tyrimo rezultatai patvirtino, kad pristačius įrašo temą įvadinės diskusijos metu klausiant mokinių, ką jei jau žino šia tema ir ką nori sužinoti prieš atliekant klausymo anglų kalba užduotis, sudomina mokinius ir teigiamai paveikia akademinis mokinių rezultatus. Kontekstiniame mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelyje yra suaktyvinti penki žmogaus pojūčiai, visos veiklos ir klausymo užduotys yra susietos su klausomos istorijos kontekstu, diskusijų metu turi būti atsižvelgiama į mokinių jau turimas žinias, patirtį. Klausymo užduočių atlikimo taikant kontekstinį metodą, kuris apima fizinį, psichologinį, kalbinį bei kognityvinį aspektus, metu buvo lavinamos kognityvinės, emocinės ir kalbinės mokinių smegenų funkcijos, todėl galima teigti, kad šis modelis skatina vaiko pažintinį, psichologinį ir neurologinį vystymąsi. Atliktas empirinis kontekstinio klausymo sunkumų įveikos modelio tyrimas patvirtino vadovavimosi neurodidaktikos principais mokymosi procese veiksmingumą ir atskleidė, kad teigiamos emocijos ir mokymasis per pojūčius padidino mokinių akademinį įsitraukimą, motyvaciją bei emocinį atsparumą, o įvadinės diskusijos nauja tema bei išmoktos informacijos kartojimas palengvino mokymosi procesą.

Rekomendacijos

Mokytojams

Šio tyrimo metu sukurtas kontekstinis pradinių klasių mokinių mokomojo klausymo anglų kalba sunkumų įveikos modelis gali būti taikomas kalbinių sunkumų pašalinimo, atminties bei tikimybinio prognozavimo gebėjimų lavinimo tikslais. Nustačius tik kalbinius arba tik tam tikrų gebėjimų, pavyzdžiui, tikimybinio prognozavimo, išgirstos informacijos įsiminimo sunkumus, galima taikyti tik tam tikras atitinkamas siūlomo kontekstinio modelio užduotis. Kontekstinis modelis padės ne tik tikrinti, bet ir ugdyti mokinių klausymo įgūdžius bei įveikti klausymo supratimo sunkumus. Darbe pateikiami klausymo įgūdžio lavinimo pratimų pavyzdžiai (3, 4 ir 5 priedai), kurie padės susikurti teisingą klausymo užduočių rinkinį bei tinkamai jį pritaikyti ugdymo procese.

Kalbos klausymosi įgūdžių ir gebėjimų lavinimo pratimai turi suformuoti mokinio mentalinį savarankiškumą – individualią fonetinę sistemą, žodyną, implicitinę gramatiką, kas jiems vėliau suteiktų galimybę daug savarankiškiau elgtis su nežinomais klausomais tekstais.

Klausymo pratimai turi būti atliekami hierarchine tvarka, suskirstyta į du etapus - parengiamąjį ir kalbos supratimo vertinimo. Parengiamieji pratimai yra skirti įveikti individualius klausymosi sunkumus ir formuoti jo mechanizmus. Parengiamųjų pratimų tikslas – preliminariai (prieš klausantis teksto) pašalinti kalbinio ar psichologinio pobūdžio sunkumus, kurie suteiks klausytojui galimybę sutelkti dėmesį į turinio suvokimą. Atsižvelgiant į veiksnius, turinčius įtakos kalbos pranešimų suvokimui, parengiamieji pratimai yra dviejų tipų:

- 1) pratimai, skirti įveikti individualius klausymo sunkumus;
- 2) pratimai, nukreipti į klausymosi įgūdžio lavinimą.

1 grupės pratimai lavina šiuos įgūdžius: nepažįstamų reiškinių išskyrimas iš girdimo teksto, jų diferencijavimas ir supratimas; garsų semantinis siejimas; žodžių reikšmės nustatymas (naudojant žodžių darybos spėjimus); įvairių leksinių vienetų ir gramatinių struktūrų kontekstinės reikšmės nustatymas; sinoniminių ir antoniminių reiškinių atpažinimas ir suvokimas ir kt. Antroji parengiamųjų pratimų grupė padeda ugdyti prognozavimo įgūdžius; trumpalaikės ir žodinės-loginės atminties apimtis; klausymo įgūdį, gebėjimą neversti mintyse ir kt. Mokant(is) klausytis, svarbu lavinti ir atlikti užduotis trimis etapais: pasirengimo klausymui, individualaus klausymo ir klausymo supratimo vertinimo.

Klausymo supratimo vertinimas gali būti atliekamas žodžiu ir raštu. Raštu galima numeruoti atsitiktine tvarka išdėstytus istorijos paveikslėlius, nurodyti istorijos veikėjus, baigti istorijos sakinius, pažymėti teisingus ir neteisingus sakinius, atsakyti į klausimus. Žodžiu mokiniai gali atpasakoti girdėtą istoriją atskirai arba bendros diskusijos metu. Diskusijos metu mokiniai taip pat pasidalina, apsikeičia nuomonėmis apie tai, ką sužinojo naujo, svarbaus, naudingo, įdomaus.

Tyrėjams

Tyrime nebuvo aptartas svarbus vaizdo priemonių ir gyvo kalbėtojo stebėjimo poveikio klausymo supratimui aspektas, kuomet matant kalbėtoją galima suprasti klausomą turinį iš kalbėtojo lūpų, todėl būtų pravartu iširti, kaip kinta klausymo supratimas sujungus klausymo ir regos pojūčius.

Literatūros sąrašas

1. Aryadoust, V., Luo, L. (2023). The typology of second language listening constructs: A systematic review. *Language Testing*, 40(2), 375-409
2. Asher, J. (1977) Children Learning Another Language: A Developmental Hypothesis. *Child Development*, 58 (1-2), 24–32
3. Bleyhl, W. (2008) *Užsienio kalbos pradinėje mokykloje. Pagrindai ir praktiniai pavyzdžiai*. Vilnius: Kronta.
4. Boon, M. H. A., Abdullah, N. A. T. ir kt. (2021). Balancing Negative and Positive Factors in Foreign Language Learning. *International Journal of Asian Social Science, Asian Economic and Social Society*, 11(8), 376–387. <https://doi.org/ideas.repec.org/s/asi/ijoass.html>
5. Chamot, A (2005). Language learning strategy instruction: current issues and research. *Annual Review of Applied Linguistics*, 25. 112–130. <https://doi.org/10.1017/S0267190505000061>
6. Dang, H. T., Au, B. V., Chau, H. T. (2021). A study of English listening strategies applied by English non-majored students at Tay Do University, Vietnam. *European Journal of English Language Teaching*. 6. 3. 2501-7136. <https://doi.org/10.46827/ejel.v6i3.3653>
7. Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2009). Schools, academic motivation, and stage-environment fit. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Individual bases of adolescent development* (p. 404–434). John Wiley & Sons Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy001013>
8. Edwards, H., Wesche, M., Krashen, S., Clement, R. and Kruidenier, B. (1985). Second- Language Acquisition through Subject-Matter Learning: A Study of Sheltered Subject-Matter Classes at the University of Ottawa. *The Canadian Modern Language Review*. 41. 268- 282
9. Egamazarova, F. A., Mukhamedova, M. S. (2021). Improving English language listening skill. *Academic Research in Educational Sciences*, 2 (Spec. Issue 1). SJIF 2021:5.723. 29-35
10. Elliot, A. J., & Murayama, K. (2008). On the measurement of achievement goals: Critique, illustration, and application. *Journal of Educational Psychology*, 100(3), 613–628. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.100.3.613>
11. Gaižauskaitė, I., Valavičienė N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius.
12. Goh, Ch. C. M (2000). A cognitive perspective on language learners' listening comprehension problems. *System*, 28 (1). 55-75. [https://doi.org/10.1016/S0346-251X\(99\)00060-3](https://doi.org/10.1016/S0346-251X(99)00060-3).
13. Greig, A., Taylor, J. (2005). *Doing Research with Children*. Sage Publications:Thousand Oaks.
14. Hadijah, S., Shalawati, S. (2018). Enhancing English Language Learners' Listening Comprehension through Listening Strategies Instruction. *J-SHMIC Journal of English for Academic*. 5(1):124-142. [https://doi.org/10.25299/jshmic.2018.vol5\(1\).1204](https://doi.org/10.25299/jshmic.2018.vol5(1).1204)
15. Hanh Thi Dang, H. T., Au, B. V., Chau, H. T. (2021). A study of English listening strategies applied by English non-majored students at Tay Do University. *European Journal of English Language Teaching*. 6. 3. 2501-7136. <https://doi.org/10.46827/ejel.v6i3.3653>
16. Harris, E.; Doyle, E.; Green, Sh. (2011). Growing Up in Ireland: National Longitudinal Study of Children: The Findings of the Qualitative Study with the 9-Year-Old and their Parents. ESRI, Trinity College Dublin, Department of Children and Youth Affairs. Qualitative Research Report, 1. Minister for Health and Children.
17. Harwood, T. G., Garry, T. (2003). An overview of content analysis. *The marketing review*, 3(4), 479-498.

18. Hasan, A. (2000). Learners' Perceptions of Listening Comprehension Problems. *Language, Culture and Curriculum*, 13, 137-153. <https://doi.org/10.1080/07908310008666595>
19. He, L., Jiang, Z. (2020). Assessing second language listening over the past twenty years: A review within the socio-cognitive framework. *Frontiers in Psychology*, 11, 562109
20. Honig M. S., Leu H. R., Nissen U. (1996). *Kinder und Kindheit. Soziokulturelle Muster – Sozialisationstheoretische Perspektiven. Juventa*
21. Hiver, P., Mercer, S., Al-Hoorie, A. H. (2020) Student Engagement in the Language Classroom. *Multilingual Matters*. 9781788923590. https://doi.org/www.researchgate.net/publication/342479956_Student_Engagement_in_the_Language_Classroom
22. Hu, X., McGeown, S. (2020). Exploring the relationship between foreign language motivation and achievement among primary school students learning English in China. *System* (89). 102199. <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102199>
23. Juodaitytė, A. (2011). *Vaikai kaip tyrimo dalyviai: pasitikėjimo ribos ir tyrėjo etika*. *Socialinis darbas* 2:205-216
24. Jyoti, R. (2020). Exploring English Language Students' Difficulties in Listening Comprehension. *Journal La Edusci*. 1 (3). 134-139. <https://doi.org/10.37899/journallaedusci.v1i3.125>
25. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Judex.
26. Koverienė, I. (2015). *Dubliavimas kaip audiovizualinio vertimo moda: anglų ir lietuvių kalbų garsynai vizualinės fonetikos kontekste*. Daktaro disertacija
27. Li, L., Gow, A. D. I., Zhou, J. (2020). The Role of Positive Emotions in Education: A Neuroscience Perspective. *Mind, Brain and Education*. 14, 105-106. <https://doi.org/10.1111/mbe.12244>
28. Madua, E. A. J. (2022). Teaching English to the Rhythm of the Brain. 3 (1). JONED. *Journal of Neuroeducation*.
29. McQueen, D., Williams, J. (2022). *Supporting the Development of Speech, Language and Communication in the Early Years*. Jessica Kingsley Publishers.
30. Moghaddam, A. N., & Araghi, S. M. (2013). Brain-based aspects of cognitive learning approaches in second language learning. *English Language Teaching*, 6(5), 55–61. <https://doi.org/10.5539/elt.v6n5p55>
31. Nushi, M., & Orouji, F. (2020). Investigating EFL Teachers' Views on Listening Difficulties Among Their Learners: The Case of Iranian Context. *Sage Open*, 10(2). <https://doi.org/10.1177/2158244020917393>
32. Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation methods*. 3rd ed. Sage Publications.
33. Piesarskas, B., Svecevičius, B. (2003). *Lietuvių - anglų kalbų žodynas*. Žodynas
33. Pinter, A. (2017). *Teaching young language learners* (2nd Ed.). Oxford University Press.
34. Pishghadam, R., Derakhshan, A. and Zhaleh, K. (2019). The interplay of teacher success, credibility, and stroke with respect to students' willingness to attend classes. *Polish Psychol. Bull.* 50, 284–292. <https://doi.org/10.24425/ppb.2019.131001>
35. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėdos universiteto leidykla.
36. Rupšienė, L., Rutkienė, A. (2016). *Edukacinis eksperimentas*. Klaipėdos universiteto leidykla.
37. Sadoughi, M., Hejazi, S. Y. (2021). Teacher support and academic engagement among EFL learners: The role of positive academic emotions. *Studies in Educational Evaluation*. 70:101060. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2021.101060>

38. Singh, G. (2023). Probability Forecasting Benefits and its use in cases. Quick guide. *Xenonstack Deployment automation*. [https:// doi.org/www.xenonstack.com/insights/probability-forecasting-benefits](https://doi.org/www.xenonstack.com/insights/probability-forecasting-benefits)
39. Simokaitienė, V. (2012). *Socialiniai mokslai*. *Edukologija*. 44-51
40. Vo, H. (2023). Giving choices or making tasks relevant? Classroom practices that foster L2 learner engagement. *System*. 116: 103098. <https://doi.org/10.1016/j.system.2023.103098>
41. Yin, R. K. (2011). *Qualitative Research from Start to Finish*. the Guilford Press.
42. Yount, R. (2006). *Research Design & Statistical Analysis in Christian Ministry* (4th edition). Dr. Rick Yount
43. Wallace, M. P. (2022). Individual differences in second language listening: Examining the role of knowledge, metacognitive awareness, memory, and attention. *Language Learning*, 72(1), 5-44
44. Wang, Y., Derakhshan, A., Zhang, L. J. (2021). Researching and Practicing Positive Psychology in Second/Foreign Language Learning and Teaching: The Past, Current Status and Future Directions. *Frontiers in Psychology*. 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.731721>
45. Xie, F., Derakhshan, A. (2021). A conceptual review of positive teacher interpersonal communication behaviors in the instructional context. *Frontiers in Psychology*. 12:708490. [https://doi: 10.3389/fpsyg.2021.708490](https://doi:10.3389/fpsyg.2021.708490)
46. Zhang, Y. (2012). The Impact of Listening Strategy on Listening Comprehension. *Theory and Practice in Language Studies*, 2(3), 625-629. <https://doi.org/10.4304/tpls.2.3.625-629>
47. Žukauskienė, R. (2012). *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Margi raštai.

Informacijos šaltinių sąrašas

1. Bendrojo ugdymo mokyklos ir mokiniai jose. (2017). Švietimas. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas, p. 45 [žiūrėta 2023-10-01].
2. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas. (2023). Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Priedai

1 priedas. Iš dalies struktūruoto interviu anketa

Interviu numeris: ...

Tyrimo dalyvis: ...

Amžius: ...

Grupė: ...

Tyrėjas ir (ar) interviu vedėja: Jolita Pavlovskienė

Apklauso vieta: Kaunas

Interviu data: 2024 01 08

Interviu trukmė: ... min. ... s.

Klausimai	Atsakymai		
Nuo kelių metų lankai anglų kalbos pamokėles?			
Ar tau patinka anglų kalbos pamokėlės?	Taip	Ne	Nežinau
Ar tau patinka klausytis istorijų įrašų?	Taip	Ne	Nežinau
Ar lengvai supranti klausomas istorijas?	Taip	Ne	Nežinau
Kaip jautiesi kai nesupranti klausomo pasakojimo?			
Kaip jauteisi kai klauseisi pirmo pasakojimo?			
Kaip jauteisi kai klauseisi antro pasakojimo?			
Kas padėjo geriau pasijausti klausantis antro pasakojimo?			

Kas tau yra sunkiausia klausant istorijos?			
Ar tau lengviau supranti istoriją jos klausantis antrą kartą?	Taip	Ne	Nežinau

Klausimai	Atsakymai		
Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai mokytoja rodė paveikslėlius?	Taip	Ne	Nežinau
Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai užuodei su ja susijusius kvapus (pvz., vaisių)?	Taip	Ne	Nežinau
Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai valgyti vaisius?	Taip	Ne	Nežinau

Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą istoriją kai galėjai liesti istorijoje minimus vaisius?	Taip	Ne	Nežinau
--	------	----	---------

Klausimai tik 1-os grupės tyrimo dalyviams

Klausimai	Atsakymai		
Kaip jauteisi edukacinių veiklų metu? Gal gali įvardinti, kokias emocijas patyrei?			
Kaip jauteisi atlikdamas klausymo lavinimo užduotis ?			
Ar lengvai klausomame pasakojime atpažinai veikėjus, apie kuriuos sužinojai veiklų ir žaidimų metu?	Taip	Ne	Nežinau
Ar jau žinomi veikėjai padėjo tau suprasti klausomą istoriją?	Taip	Ne	Nežinau
Ar klausomame pasakojime atpažinai veiklų ir žaidimų metu išmokus žodžius?	Taip	Ne	Nežinau

Ar tau buvo lengviau suprasti klausomą pasakojimą antrą kartą?	Taip	Ne	Nežinau
Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus dainelės?	Taip	Ne	Nežinau
Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus žaidimai?	Taip	Ne	Nežinau
Ar tau padėjo įsiminti veikėjus ir jų veiksmus skanduotės?	Taip	Ne	Nežinau

Ar tau padėjo geriau suprasti istoriją:			
istorijos ir sakinių pabaigos, veikėjų spėliojimo užduotys?	Taip	Ne	Nežinau
veikėjų apibūdinimo užduotys?	Taip	Ne	Nežinau
Sakinių kartojimo užduotys?	Taip	Ne	Nežinau
Išgirstų sakinių, žodžių pažymėjimo užduotys?	Taip	Ne	Nežinau
Istorijos paveikslėlių dėliojimo užduotys?	Taip	Ne	Nežinau
Žodžių grupavimo užduotys?	Taip	Ne	Nežinau
Sakinių sudarymo užduotys?	Taip	Ne	Nežinau

2 priedas. Sutikimas dėl vaiko dalyvavimo tyrime

Esu Jolita Pavlovskienė, Kauno technologijos universiteto edukologijos magistro studijų antro kurso studentė. Rašau magistro baigiamąjį darbą apie pradinių klasių mokinių klausymo anglų kalba užduočių atlikimo sunkumus bei jų įveikimo strategijas. Norėčiau paprašyti dalyvauti mano koordinuojamame tyrime, kurio metu jūsų vaikas dalyvaus integruotose klausymo anglų kalba užduočių atlikimo veiklose - edukacinėje intervencijoje, jam reikės atlikti klausymo įgūdžio lavinimo užduotis bei pasidalinti savo patirtimi, žodžiu papasakoti ir atsakyti į pateiktus klausimus apie edukacinių užsiėmimų metu patirtus pojūčius ir užduočių atlikimo ypatumus mano vykdomo interviu metu. Siekiant išlaikyti užsiėmimų metu gautų duomenų tikslumą, jų metu bus renkama vaizdinė informacija, t. y. fotografuojama. Ši medžiaga bus naudojama mokslinių tyrimų ir mokymo tikslais, neatskleidžiant tapatybę identifikuojančių požymių. Užsiėmimai bus atliekami mokyklos patalpose, neformalaus ugdymo pamokėlių metu.

Dėkoju už bendradarbiavimą.

Sutinku, kad mano vaikas dalyvautų tyrime.

(vardas, pavardė, parašas)

3 Priedas. Kontrolinės klausymo supratimo vertinimo užduotys

1. Parašyk skaitomus žodžius.

This, that, thanks, think, what, when, we, went, bring, ring, sing, hear, bear, fear, float, growth, blow, Earth, bird, skirt.

2. Parašyk skaitomus sakinius.

My son is lying in the sun.

I ate eight apples yesterday.

I can't see a ship in the blue sea.

I am weak this week.

3. Sunumeruok istorijos paveikslėlius.

4. Pabrauk istorijos veikėjus.

Mouse Leaf Butterfly Caterpillar Sun Bee

5. Užbaik sakinius iš istorijos.

The caterpillar built

The caterpillar was

A little egg lay on

The caterpillar started to look for

On Monday the caterpillar ate through

6. Pažymėk, ar teiginys apie klausytą istoriją yra teisingas, ar klaidingas.

On Tuesday the caterpillar ate through a piece of cake.

The caterpillar was hungry for six days.

The caterpillar lay on a flower.

The caterpillar ate through five lollipops.

The caterpillar ate all leaf on Sunday.

The caterpillar had a stomachache all week.

The caterpillar liked fruit.

The caterpillar became a beautiful butterfly.

4 priedas. Klausymo įgūdžio lavinimo modelio užduotys

Tikimybinio prognozavimo užduotys

1. Perskaityk pavadinimą ir žodžius. Apie ką ši istorija?

The tiny seed, grow, flower, spring, autumn, wind, blow

2. Išklausk istorijos pradžią ir pasakyk, kokia gali būti jos pabaiga.

It is autumn. A strong wind is blowing. It blows flower seeds high in the air and carries them far across the land.

3. Išklausk apibūdinimus ir nurodyk, kas yra istorijos veikėjai.

It is tiny, oval and brown. It lays in the ground.

It has got one stem and leaves. It grows on the ground.

It is small and has got four legs. It lives in the field.

It is little. It can swim. It has not got legs and wings.

It can fly. It has got two legs and wings.

4. Sugalvokite vieno žodžio apibūdinimus pateiktiems istorijų veikėjams. (užduotis atliekama bendrai)

Mouse Seed Bird Flower

5. Nurodykite, ką pateikti istorijų veikėjai gali daryti. (užduotis atliekama bendrai)

Mouse Seed Bird Flower

Atminties lavinimo užduotys

1. Išklausyk ir pakartok sakinius.

One of the seeds is tiny, smaller than any of the others.

The tiny seed is flying very low.

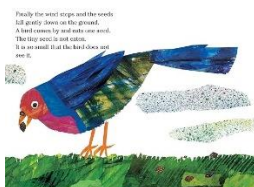
Another seed lands on a tall and icy mountain.

The tiny seed is all alone it grows on and on it doesn't stop the sun shines on it and the rain waters it.

people come from far and near to look at this flower.

It is the tallest flower they have ever seen.

2. Sunumeruok istorijos paveikslėlius.

2. Pažymėk, kuriuos sakinius girdėjai.

It is summer now.

It is hot and dry and the seed cannot grow.

Now it is Autumn again.

The sun shines on it and the rain waters it.

First they send roots down into the Earth.

It has many leaves.

It grows taller and taller.

The wind blows harder.

It is taller than the people.

It is the tallest flower they have ever seen.

It is a giant flower.

3. Sujunk išgirsttų sakinių pradžią su pabaiga.

<i>It is hot and dry</i>	<i>a giant flower.</i>
<i>It grows</i>	<i>that the bird does not see it.</i>
<i>It is</i>	<i>and the seed cannot grow.</i>
<i>It is so small</i>	<i>taller and taller.</i>
<i>People come from far and near</i>	<i>and the mouse does not see it.</i>
<i>It has</i>	<i>to look at this flower.</i>
<i>It is the tallest flower</i>	<i>many leaves.</i>
<i>Seed lies very still</i>	<i>they have ever seen.</i>

4. Pažymėk, kokius žodžius klausydama(s) girdėjai daugiausiai kartų.

Bird, seed, flies, eats, lives, goes, sun, spring, wind, rain, sky.

Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys

1. Klausyk, skaityk ir pakartok:

This, that, mother, father, think, thumb, thanks, with, water, wind, weather, sing, ring, bring, walking, flying, flowing.

2. Sugrupuok žodžius pagal kalbos dalis:

Flower – Sun – Bird

Little – grey – fast

Fly – grow – run

Tiny, jump, go, mouse, leave, slow, has, butterfly, seed, wind, stops, giant, hot, rain, bee.

3. Sugrupuok žodžius pagal jų skambesį.

Sleep, our, rain, sheep, train, flower.

Stump, spot, tiny, jump, shiny, hot.

Mouse, leave, slow, house, blow, sieve.

4. Su duotais žodžiais sudaryk sakinius.

flower This has green leaves got

summer is It now

taller than It people is

shines sun

the by fly Birds

5. Paklausk ir pasakyk, kas yra istorijos veikėjai.

6. Paklausk ir pasakyk, ką istorijos veikėjai veikia.

7. Paklausk ir pasakyk, kokie yra istorijos veikėjai.

8. Sujunk sakinių pradžių su pabaiga.

The sun shines on it *wind blows.*

A boy *eats the seed.*

A strong *and the rain waters it.*

A hungry mouse *picks up the flower.*

9. Išklausk sakinį ir pakelk kortelę su ženklu, kuriuo jis baigiasi: „”, „?”, „!”.

It grows taller and taller!

Now it is Autumn again.

Is it taller than the trees?

It is a giant flower!

The Sun Shines on it and the rain waters it.

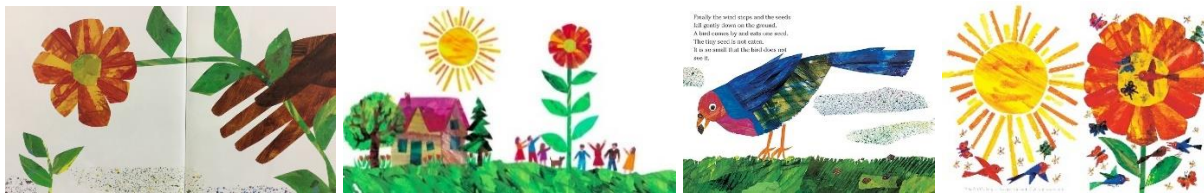
They have never seen such a big and beautiful flower!

Is it taller than the people?

Now it cannot grow anymore.

5 priedas. Tikslinės klausymo supratimo vertinimo užduotys

1. Sunumeruok istorijos paveikslėlius.

2. Pabrauk istorijos veikėjus.

Mouse Leaf Butterfly Seed Wind Rain Bee Boy

3. Užbaik sakinius iš istorijos.

The flower has

A hungry mouse lives

The flower grows

A boy

Birds

4. Pažymėk, ar teiginys apie klausytą istoriją yra teisingas, ar klaidingas.

A boy picks up the leaves of a tree.

One seed falls into the water.

The flower has many leaves.

The mouse eats the seed.

Birds run by.

One of the seeds is tiny, smaller than any of the others.

The seed is so small that the bird does not see it.

The flower is smaller than the trees.

6 priedas. Edukacinio eksperimento stebėjimo užrašai

Data	Pamokos planas	Pastabos, pastebėjimai, komentarai
1-a ir 2-a grupės		
2023 10 09	Žodžių klausymo užduočių atlikimas	
2023 10 16	Istorijos „The very hungry caterpillar“ klausymas pirmą kartą pasitelkiant pojūčius (7 min.)	
	Klausymo supratimo vertinimo užduotys (10 min.)	
	Istorijos „The very hungry caterpillar“ klausymas antrą kartą pasitelkiant regos pojūtį (20 min.)	
	Klausymo supratimo vertinimo užduotys ir diskusija (30 min.)	
1-a grupė		
2023 10 23	Atminties lavinimo užduotys (15 min.) Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys (15 min.) Įvadinė diskusija gamtos pažinimo, metų laikų, augalų augimo proceso tema (20 min.) Prieskoninių augalų sėjimas (5 min.)	
2023 10 30	Atminties lavinimo užduotys (15 min.) Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys (15 min.) Išvyka į lauką stebėti gamtos reiškinių ir objektų (30 min.)	
2023 11 06	Atminties lavinimo užduotys (15 min.) Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys (15 min.) Įvadinė diskusija sveikos mitybos tema (25 min.) „The seed song“ dainelės dainavimas (5 min.)	
2023 11 13	Tikimybinio prognozavimo užduotys (15 min.) Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys (15 min.) Susipažinimas su vaisiais ir cukrumi panaudojant penkis pojūčius (25 min.) „Fruit song“ dainelės dainavimas (5 min.)	
2023 11 20	Tikimybinio prognozavimo užduotys (15 min.) Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys (15 min.) Superherojų žaidimas (25 min.) „Superhero song“ dainelės dainavimas (5 min.)	
2023 11 27	Tikimybinio prognozavimo užduotys (15 min.) Kalbos sunkumų pašalinimo užduotys (15 min.) Vaisių salotų gamyba ir ragavimas (25 min.) „Fruit song“ dainelės dainavimas (5 min.)	

2023 12 04	Edukaciniai žaidimai (30 min.) Vaisių sulčių spaudimas ir ragavimas (25 min.) „Fruit juice“ dainelės dainavimas (5 min.)	
2023 12 11	Edukaciniai eksperimentai ir žaidimai (30 min.) „Fruit song“, „Fruit juice“ ir „Superhero song“ dainelių dainavimas (15 min.)	
1-a ir 2-a grupės		
2023 12 18	Istorijos „The sugar story“ klausymas pirmą kartą (3.30 min.) Klausymo supratimo vertinimo užduotys (10 min.) Istorijos „The sugar story“ klausymas antrą kartą (20 min.) Klausymo supratimo vertinimo užduotys ir diskusija (30 min.)	